ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ { Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ,
Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ,
Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, κλ.

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1855 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1856.

ΚΥΡΙΑΛ

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1855. ΤΟΜΟΣ ΣΤ'. ΦΥΛΛ. 130.

ΤΑ ΠΕΡΙΑΠΤΑ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. ΡΚΘ')

—o—

Γ'.

Ὁ κόμης Φοζενάϊμ διῆγε βίον μονήρη, καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ἄνθρωπος δύσκολος καὶ δύστροπος. Ὁ θάνατος τῆς συζύγου του τὴν ὁποίαν ἠγάπα περιπαθῶς, ὡς καὶ τὰ πολιτικὰ ἀτυχήματα εἰς ἃ περιέπεσεν ἡ οἰκογένειά του, ὑπῆρξαν αἴτια ὥστε νὰ ἀρνηθῇ σχεδὸν καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν αὐλήν. Ἔκτοτε ἀφιερώθη εἰς τὴν ἀγωγὴν τῆς θυγατρός του Κωσταντίας, μόλις ἐχούσης δεκαεπτὰ ἢ δεκαοκτὼ ἐτῶν ἡλικίαν. Καὶ ἡ μὲν φήμη τοῦ κάλλους, τῶν προτερημάτων, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς περιουσίας τῆς νέας κορήσσης κατεσκεύασε μέγαν ἀριθμὸν γαμβρῶν· ὁ Κ. Φοζενάϊμ ὅμως, λατρεύων τὴν θυγατέρα του, δὲν ἐδείκνυε πολλὴν διάθεσιν εἰς τὸ νὰ ἐκλέξῃ τόσῳ ταχέως σύζυγον δι' αὐτήν. Ἐπεθύμει γαμβρὸν συγκατανεύοντα νὰ συζήσῃ μετ' αὐτοῦ· ἀλλ' εἶχε τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀξιώσεις ἕνεκα τοῦ κοινωνικοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ πλούτου του, ὥστε δύσκολον ἦτο νὰ εὕρῃ τοιοῦτον.

Τὰς πληροφορίας ταύτας ἐγίνωσκε καὶ ὁ Φρεδερῖκος· καὶ διὰ τοῦτο ὅτε εἰσῆλθε εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ αἴθουσαν τοῦ κόμητος ἠσθάνθη πάλλουσαν τὴν καρδίαν του.

— Τὸ ὄνομά σας, κύριε; ἠρώτησε προχωρήσας ὁ ὑπηρέτης.

— Βαρόνος Φρεδερῖκος Νέϋβεργ.

Καὶ ὁ ὑπηρέτης κλίνας τὴν κεφαλὴν, μετέβη εἰς παρακείμενον κοιτῶνα, οὗτινος τὴν θύραν ἀφῆκεν ἐξ ἀπροσεξίας ἀνοικτὴν, ὥστε ὁ Φρεδερῖκος πλησιάσας ὀλίγον, ἤκουσεν εὐκρινῶς τὴν ἀπόκρισιν.

— Ὁ βαρόνος Φρεδερῖκος Νέϋβεργ! ἐπανέλαβεν ὁ κόμης ἀποτόμως· δὲν τὸν γνωρίζω . . . τίς εἶναι;

— Νέος τις κύριος, Κ. κόμη, ὁ ὁποῖος φαίνεται καλόηθος . . . .

— Ἀ! . . . καὶ τί μὲ θέλει!

— Δὲν ἠξεύρω, Κ. κόμη. . . ζητεῖ νὰ σᾶς ἰδῇ . . . ἂν δὲν ἐνοχλῆσθε, λέγει.

— Εἰς τὸν διάβολον! . . . ἂς ἔλθῃ . . στέσου, διόρθωσε πρῶτον τοῦτο.

Τὸ προοίμιον τοῦτο δὲν ἐνεθάρρυνε πολὺ τὸν Φρεδερῖκον, ὅστις ὠχριάσας ἠσθάνθη λυόμενα τὰ γόνατά του· ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς ὀπισθοδρομήσεως. Ἠγωνίσθη ἄρα νὰ ἀναλάβῃ τὸ θάρρος του διὰ νὰ παρουσιασθῇ εὐσχήμως, καὶ ὅτε ἐξελθὼν ὁ ὑπηρέτης ἔνευσε πρὸς αὐτὸν νὰ ἐμβῇ εἰς τὸν θάλαμον τοῦ κόμητος, ἦτο ὀλιγώτερον τεταραγμένος.

Ὁ Κ. Ῥοζενάϊμ ἱστατο ὄρθιος καὶ μεταξὺ σκότους πρὸς τὸ βάθος τοῦ θαλάμου· ἦτο δὲ ὑψηλός, ἰσχνός, ὀλίγον κυρτός, καὶ μετωπίας. Τὸ ἦθός του, αὐστηρὸν συνάμα καὶ εὐγενές, κατέπληξε τὸν Φρεδερῖκον, καὶ τὸ ὀξὺ βλέμμα του προσηλωθὲν ἐπὶ τοῦ νέου, ἐφαίνετο ἐμβατεῦον καὶ εἰς αὐτά του τὰ ἔγκατα. Τὸ δὲ συνοφρύωμα, καὶ τὸ ὑπερηφάνειαν ἐρυηνεῦον στόμα του, ἔλεγον ὅτι τὸν δυσηρέστει ἡ ἐπίσκεψις, καὶ ὅτι ἐπεθύμει νὰ καταστήσῃ αὐτὴν βραχυτάτην. Καὶ αὐτὸς μὲν προχωρήσας ὀλίγον πρὸς τὸν Φρεδερῖκον ἐστάθη· οὗτος δὲ ἔκυψεν εὐσεβάστως τὴν κεφαλήν· καὶ ὅτε ἀνεσήκωσεν αὐτὴν συνήντησε καὶ πάλιν τὸ ψυχρὸν καὶ πανεπίσκοπον ὄμμα τοῦ κόμητος, καὶ ἔρριξε. Καὶ ποτὲ μὲν ὠχριῶν, ποτὲ δὲ ἐρυθριῶν, ἔφερεν ἀκουσίως τὴν χεῖρα εἰς τὸ μετάλλιον διὰ νὰ ἐξετάσῃ μὴ ἀπώλεσεν αὐτό· ὁ δὲ κόμης ἀντεχαιρέτισε διὰ νεύματος καὶ χειρονομίας, ἀλλ' οὐδὲ λέξιν ἐπρόφερε. Τότε ἡ ταραχὴ τοῦ Φρεδερίκου ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον· ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃ.

— Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, Κ. κόμη, εἶπεν ὁ νέος οὐτινος ἔτρεμεν ἡ φωνή, διότι ἦλθα νὰ σᾶς ἐνοχλήσω. . . Θὰ λυπηθῶ πολὺ ἂν γίνω αἴτιος νὰ παροξυνθῇ ἡ καλοσύνη σας . . . καὶ ἔτι μᾶλλον θὰ λυπηθῶ ἂν ἡ τόλμη μου σᾶς βιάσῃ νὰ ἐγκαταλείψητε ἄλλην τινὰ ἐνασχόλησιν πλέον εὐάρεστον.

Καὶ μετὰ τὴν ὁμιλίαν ταύτην, ῥίψας τὸ βλέμμα πρὸς τὸν κόμητα, ἴδε χαίρων ὅτι τὸ σκυθρωπὸν καὶ αὐστηρὸν μέτωπόν του ἐφαιδρύνετο μικρὸν κατὰ μικρόν, καὶ ὅτι τὰ ψυχρὰ ὄμματά του ἐγίνοντο ἱλαρώτερα.

— Εὐχαρίστως, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ κόμης μετὰ ψυχρότητος ἀλλ' οὐχὶ καὶ μετὰ τραχύτητος, θὰ σᾶς δεχθῶ πάντοτε· καὶ μὴν ἀμφιβάλλετε ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς σας θὰ μ' εὐχαριστήσῃ ὅταν μάθω τὸ αἴτιον. . . .

Καὶ διακόψας τὴν φράσιν του ἔδειξε θρανίον πρὸς τὸν Φρεδερῖκον· οὗτος δὲ νεύσας ἐκάθησεν, ἀμηχανῶν πῶς ν' ἀποκριθῇ προσφυῶς.

— Ὅταν μάθω τὸ αἴτιον . . . . ἐπανέλαβε μηχανικῶς πως ὁ Κ. Ῥοζενάϊμ, ὡς ἂν ἐσκέπτετο περὶ ἄλλων πραγμάτων, ἐνῷ τὰ βλέμματά του, προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ νέου, ἐφαίνοντο πλήρη ἀπορίας.

— Τῇ ἀληθείᾳ ἐπανέλαβεν ἐντόνως . . . Οἱ χαρακτῆρες αὐτοί . . . ναί, ἡ ὁμοιότης εἶναι μεγίστη! Δὲν εἶδε ὁ νέος Φρεδερῖκος Νέοῦβεργ;

— Καλὰ τὴν ἔχομεν! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ νέος· ἐλησμόνησε, φαίνεται, ὅτι τὸν εἶπε τὸ ὄνομά μου ὁ ὑπηρέτης. — Βέβαια, Κ. Κόμη, εἶμαι ὁ Φρεδερῖκος Νέοῦβεργ.

— Ὦ Θεέ μου! ὁποία ὁμοιότης! Τῇ ἀληθείᾳ, φίλε μου, εἶσθε τὸ πανομοιότυπον τῆς ὡραίας μητρός σας. . .

— Φίλε μου! εἶπε καὶ πάλιν καθ' ἑαυτὸν ὁ Φρεδερῖκος, ἀνασκιρτήσας ἐπὶ τοῦ θρανίου του· ὦ περίαπτα!

— Ἔχω μεγίστην εὐχαριστησιν διότι σᾶς ἴδα· διὰ τί δὲν ἤλθετε νὰ μ' ἐπισκεφθῆτε προτήτερα;

Ὅσην πεποίθησιν καὶ ἂν εἶχεν ὁ Φρεδερῖκος εἰς τὸ περίαπτόν του, δὲν ἤλπιζε τόσῳ ταχεῖαν μεταβολήν· τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ χαρά του ὅτε εἶδεν ὅτι ὁ πατὴρ τῆς Κωνσταντίας τὸν ἐδέχθη τόσῳ εὐμενῶς, ὥστε συνθλίψας εὐγνωμόνως τὴν χεῖρα τοῦ κόμητος, ἐπρόφερε λέξεις τινὰς ἀκατανοήτους.

— Βέβαια, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοζενάϊμ, παρατηρήσας τὴν ταραχήν του καὶ μειδιάσας· θὰ ὠργιζόμην ἐναντίον σου καὶ θὰ σ' ἐπέπληττα σφοδρῶς διὰ τὴν ἀδιαφορίαν σου πρὸς τοὺς φίλους σου, ἂν δὲν ἔβλεπα ὅτι μετανοεῖς εἰλικρινῶς.

— Ἀναμφιβόλως, Κ. κόμη, ἀπεκρίθη ὁ Φρεδερῖκος ὅλως περιχαρής· ἂν ἐπρόβλεπα τὴν τόσην σας εὐμένειαν . . . ἂν ἐφανταζόμην ὅτι θὰ φανῆτε τόσῳ συγκαταβατικὸς πρὸς ἐμέ, θὰ ἠρχόμην πολὺ προτήτερα νὰ σᾶς παρουσιάσω τὸ σέβας μου, καὶ νὰ σᾶς βεβαιώσω διὰ τὴν ἀφοσίωσίν μου πλήν. . .

— Πλήν . . . πλήν . . . ἀνεφώνησεν ὁ κόμης ὑπομειδιάσας μετὰ ἀγαθότητος, ἐμποδίσθης ἀπό τι ἄλλο· θὰ εἶχες διασκεδάσεις ὡς ὅλοι οἱ νέοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐλησμόνησες τοὺς παλαιοὺς σου φίλους. Ἂς εἶναι ὅμως, ἔγινεν ὅ,τι ἔγινεν· ἂς ἰδῶμεν τὰ τωρινά. Εἰπέ με λοιπὸν τί κάμνεις; Βέβαια θὰ ἐξακολουθῇς τὰς σπουδάς σου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

Ἡ ἐρώτησις αὕτη διεσκέδασε τὴν ἀμηχανίαν τοῦ Φρεδερίκου· διότι εἰς τὰ περὶ παρελθόντος παρέπονα ἠπόρει τί ν' ἀποκριθῇ, ἐνῷ ὡς πρὸς τὰ παρόντα ἡ ἀπάντησις ἦτο εὐκολωτέρα· ὡμίλησε λοιπὸν μετὰ θάρρους, καὶ ὡμίλησεν ἐν ἐκτάσει καὶ ζωηρῶς· καὶ δυνάμει εἴτε τοῦ περιάπτου, εἴτε τοῦ πνεύματος, τῆς παιδείας καὶ τῶν τρόπων του, ἤρεσε παραπολὺ εἰς τὸν κόμητα.

— Ἄκουσε, φίλε μου, εἶπεν οὗτος ἀναστὰς καὶ διακόψας παρέκβασίν τινα ἠθικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἕως ἐδῶ σήμερον. Λὲν ἐννοῶ ν' ἀναχωρήσῃς· ἐξ ἐναντίας ἀπαιτῶ νὰ μείνῃς, ἢ ἂν μὲ ἀφήσῃς, νὰ ἐπιστρέψῃς ταχέως.

— Εὐγνωμονῶ, εἶπεν ὁ Φρεδερῖκος, διὰ τὴν νέαν αὐτὴν ἀπόδειξιν τῆς καλοσύνης σας, καὶ σᾶς βεβαιῶ ὅτι θέλω τολμήσει καὶ πάλιν. . .

— Καλά, καλά· ἐν τοσούτῳ θέλω νὰ σὲ παρουσιάσω εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν· ἀφοῦ σὲ προσκαλῶ νὰ ἐπιστρέψῃς, πρέπει νὰ σὲ γνωρίζῃ ἡ Κωνσταντία.

Τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην πρότασιν, ἀκούσας ὁ Φρεδερῖκος ἀνεσκίρτησεν· εὐτυχῶς δὲ ὁ κόμης ὡς στραφεὶς διὰ ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν δὲν παρετήρησε τὴν ταραχήν του. Ἡ Κωσταντία, καθημένη παρὰ τὸν ἐξώστην ἐκέντει.

— Κωσταντία, εἶπεν ὁ Κ. Ῥοζενάϊμ πλησιάσας, ἔρχομαι νὰ σὲ παρουσιάσω τὸν υἱόν ἑνὸς τῶν παλαιοτέρων μου φίλων, σκοπεύοντα νὰ διατρίψῃ εἰς τὴν πόλιν μας· καὶ νὰ μᾶς ἐπισκέπτεται ἐνίοτε . . . τὸν βαρόνον Φρεδερῖκον Νέοῦβεργ.

Εἶπε καὶ στραφεὶς ἔδειξε διὰ τῆς χειρὸς τὸν Φρεδερῖκον μείναντα ὄπισθεν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀταραξίαν του. Ἡ δὲ Κωσταντία ἀνεσήκωσε μειδιῶσα τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ χαιρετίσῃ τὸν ξένον τὸν ὁποῖον δὲν ὑπέθετεν ὅτι γνωρίζει τόσῳ καλά. Ἀλλ' ὅτε ἴδε τὸν Φρεδερῖκον, ἀνεσκίρτησε βιαίως, ἠρυθρίασεν, ὠχρίασε, καὶ ὠπισθοδρόμησεν. Ὁ Φρεδερῖκος, ὅστις διὰ νὰ χαιρετίσῃ εἶχε τοποθετηθῆ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ πατρός της, ἔκρυψε τὴν ταραχήν της ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Συγχρόνως σχεδὸν ἠναίχθη ἀποτόμως ἡ θύρα, καὶ ὑπηρέτης παρουσιασθεὶς εἶπεν·

— Κ. κόμη, ἡ ἅμαξα τοῦ βαρόνου Γροσενστεῖν ἐμβαίνει εἰς τὴν αὐλήν.

— Ἀ! ἀνεφώνησε δυσαρέστως ὁ κόμης· ἔστω, τὸν δέχομαι. Δὲν σὲ ἀποχαιρετῶ, φίλε μου, εἶπε πρὸς τὸν Φρεδερῖκον, διότι θὰ ἐπιστρέψω μετ' ὀλίγον.

Καὶ ἐξῆλθεν ἀφεὶς μόνους τοὺς δύο νέους.

Τοὺς ἀφῆκε δὲ ἀμφοτέρους τεταραγμένους καὶ σιωπῶντας. Τὰ βλέμματά των συνηντήθησαν πολλάκις, καὶ πάντοτε ἡ Κωνσταντία τὰ ἐχαμήλωσεν ἐρυθριῶσα. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Φρεδερῖκος διέκοψε τὴν σιωπὴν εἰπών·

— Χθὲς ἀκόμη, κυρία, δὲν ἤλπιζα τὴν εὐτυχίαν νὰ σᾶς ἰδῶ εἰς τὴν οἰκίαν σας . . . καὶ διὰ τοῦτο ὄχι μόνον εὐγνωμονῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπορῶ διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποδοχὴν τοῦ πατρός σας. Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία, νὰ ἐλπίσω τὴν αὐτὴν εὐμένειαν καὶ ἐκ μέρους σας;

— Δὲν ἠξεύρω, κύριε, διὰ τί ἀμφιβάλλετε, ἀπεκρίθη ἡ Κωνσταντία χωρὶς νὰ ἀνυψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς, φθάνει ὅτι σᾶς δέχεται ὁ πατήρ μου, καὶ σᾶς δέχομαι καὶ ἐγὼ ἐπίσης εὐχαρίστως.

— Ἀ, κυρία! ἐπανέλαβεν ἐντόνως ὁ Φρεδερῖκος· βεβαίως ἡ εὔνοια τοῦ πατρός σας μὲ εἶναι πολύτιμος· ἀλλὰ τώρα εἰς ὑμᾶς κυρίως ἀποτείνομαι, καὶ τόσῳ μᾶλλον θὰ μὲ εἶναι εὐχάριστον. . . .

— Πλήν, ὑπέλαβεν ἡ Κωνσταντία μειδιῶσα καὶ ὑποτρέμουσα τὴν φωνήν, μὲ φαίνεται ὅτι ἀρχὰ τὸ ἐσυλλογίσθητε! . . . Πῶς, ἀφοῦ εἴσθε φίλος τῆς οἰκογενείας μας, ἀφοῦ ἠξεύρετε ὅτι θὰ σᾶς ἐδεχόμεθα φιλικῶς, ἐπεριμένετε τόσον καιρὸν διὰ νὰ ἔλθετε νὰ μᾶς ἰδῆτε;

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἔρριψε πρὸς τὸν Φρεδερῖκον βλέμμα ὀξὺ καὶ ταχὺ διαπεράσαν τὴν καρδίαν του.

— Διὰ τί; . . . ὦ Θεέ μου, ἂν ἠμπόρουν!

— Ἂν ἠμπορεῖτε; καὶ τίς σᾶς ἐμπόδισε πρὸ ἑνὸς ἔτους καὶ ἐπέκεινα. . . .

Ἀλλ' ἐνταῦθα, ἐννοήσασα τὴν παρεκτροπήν της, διέκοψε τὸν λόγον της καὶ κατεκοκκίνισε.

— Βέβαια, ἀνέκραξεν ὁ Φρεδερῖκος· πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐπιθυμῶ τὴν μακαρίαν στιγμήν. . . .

Καὶ ἐσιώπησε, διότι ἠνοίχθησαν καὶ αἱ δύο πτυχαὶ τῆς θύρας.

— Ὁρίσατε σᾶς παρακαλῶ, Κ. βαρόνε, ἔλεγεν ὁ Κ. Ῥοζενάϊμ· εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ἐπίσκεψίν σας.

— Θεέ μου! ἀνεφώνησε μετὰ σπουδῆς ἡ Κωνσταντία, γενομένη κάτωχρος· καὶ πάλιν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος! τὸν ἀποστρέφομαι! Φρεδερῖκε, σὲ παρακαλῶ, σῶσέ με . . . δός με τὴν χεῖρά σου διὰ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν κῆπον.

Ταῦτα δὲ λέγουσα, ἔλαβε τὸν βραχίονα τοῦ νέου, ὅστις, κατάγοητευθεὶς ὑπὸ τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης οἰκειότητος, συνέθλιψε τὴν χεῖρά της παρὰ τὴν καρδίαν του.

Ἐν τοσούτῳ ἐπλησίασεν ὁ βαρόνος Γρόσενστεῖν, ἄνθρωπος πολύσαρκος καὶ βραχὺς τὸ ἀνάστημα, πεντηκοντούτης περίπου, μικροὺς καὶ ζωηροὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὸ βλέμμα δόλιον καὶ ψυχρόν, ἐμπνέον ἀκουσίως ἀντιπάθειαν.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ἐπιδεικνύων ἦθος ἐράσμιον· ἐγὼ σᾶς διώκω, ὡραία μου κόρη;

— Ἐμέ! κύριε, ἀπεκρίθη ἀμηχανοῦσα ἡ νέα.

Καὶ ἀποροῦσα τί νὰ εἴπῃ, ἀνύψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Φρεδερῖκον ὡς ἂν ἐζήτει τὴν συνδρομήν του.

— Δὲν μὲ φαίνεται, εἶπε μειδιῶν ὁ Φρεδερῖκος, ὅτι διώκετε τὴν κυρίαν, ἀλλ' ἐγὼ τὴν σύρω· ἐπειδὴ μὲ ὑπεσχέθη νὰ μὲ δείξῃ τὸν κῆπον, τὴν παρεκάλεσα νὰ φυλάξῃ τὴν ὑπόσχεσίν της.

— Τῷόντι! ἀπεκρίθη ὁ βαρόνος καταφρονητικῶς καὶ ῥίψας βλέμμα βλοσυρὸν πρὸς τὸν νέον. Μὲ σᾶς λοιπόν, κύριε, πρέπει νὰ μαλλώσω.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε, Κ. βαρόνε! εἶπεν ὑπερηφάνως ὁ νέος.

Ἡ Κωνσταντία, φοβηθεῖσα τὸν ἐπλησίασεν ἔτι μᾶλλον ἀλλ' ἀκουσίως, ὁ δὲ Κ. Ῥοζενάϊμ ἱστάμενος ὄπισθεν παρετήρει ὅλα ταῦτα μετὰ προσοχῆς.

— Φρεδερῖκε! εἶπε προχωρήσας καὶ ὑπομειδιῶν· δὲν ἤξευρα ὅτι εἶσαι φιλόκηπος. Ἔλα λοιπὸν νὰ σὲ δείξω τὸ ἄνθη μου.

Καὶ λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ νέου, ἠτένισε συγχρόνως τὴν Κωνσταντίαν, ἥτις ἐκάθησε καὶ ἀνέλαβε τὸ ἐργόχειρόν της. Ὁ δὲ Φρεδερῖκος ἠθέλησεν ἀκουσίως πως νὰ καθήσῃ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ βαρόνου· ἀλλ' ὁ κόμης τὸν ἔσυρεν ἐπιτακτικῶς πρὸς ἑαυτόν. Καὶ ἐκεῖνος, χαιρετίσας εὐσεβάστως τὴν Κωνσταντίαν, διέβη ἔμπροσθεν τοῦ βαρόνου, καὶ ἠκολούθησεν τὸν Κ. Ῥοζενάϊμ μέχρι τοῦ ἀντιθαλάμου ὅπου ὁ κόμης τείνας πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα·

— Ὑγίαινε, εἶπε, φίλε μου· ἔσο οἰκειότερος μὲ ἡμᾶς, καὶ ἐλθὲ αὔριον νὰ συγγευθῶμεν.

Ὁ Φρεδερῖκος, ταραχθεὶς, ἔθλιψε τὴν χεῖρα τοῦ κόμητος, ἐψιθύρισέ τινας λόγους εὐχαριστήσεως καὶ ἀνεχώρησεν. Ὅτε δὲ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν, ἐνόμιζεν ὅτι πάντα ἐστρέφοντο περὶ αὐτὸν, καὶ ὅτι αἱ οἰκίαι ἐχόρευον. Καὶ ἔφερε τὰς χεῖρας εἰς τὸ μέτωπόν του, ὡς διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι εἶχεν ἔτι τὸ λογικόν του, ὅτι ἦτο ἔξυπνος, καὶ ὅτι δὲν ἦτο παίγνιον τῆς φαντασίας του. Ἦτο λοιπὸν φίλος τοῦ κόμητος Ῥοζενάϊμ ὅστις ὡμίλει περὶ τῆς οἰκογενείας του, μετεχειρίζετο αὐτὸν ὡς οἰκειότατον φίλον, καὶ τὸν ἐπροσκάλει εἰς τὸ γεῦμά του! καὶ ἡ Κωνσταντία τὸν ὠνόμαζε Φρεδερῖκον, καὶ ἐπροσκολλᾶτο εἰς τὸν βραχίονά του! Ἀ! παρ' ὀλίγον νὰ τρελλαθῇ

ἀπὸ χαρὰν καὶ ἔκπληξιν! Καὶ ἔτρεχεν ὡς ἐνθεομανής, πάλλων τὴν καρδίαν, ζητῶν διὰ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ θορύβου νὰ διασκεδάσῃ τὴν ὑπερβολικὴν χαράν του. Μόλις τὸ ἑσπέρας ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.

Ἅμα δὲ εἰσελθόντα ἔδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ ὑπηρέτης μικρὸν κυτίον καὶ ἐπιστόλιον εἰπών·

— Λύτά, Κ. βαρόνε, σᾶς τὰ ἔφεραν πρὸ ὀλίγου.

Καὶ ὁ Φρεδερῖκος ἀνοίξας τὸ ἐπιστόλιον ἀνέγνωσε τάδε·

« Εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ, Φρεδερῖκε· ἐφέρθης κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐξεπλήρωσα τὰς ἰδικάς σου. Λὲν ἀρκεῖ ὅμως τοῦτο· ἂν ἀπελαύσαμεν τὸ παρόν, πρέπει νὰ φροντίσωμεν καὶ διὰ τὸ μέλλον. « Τὸ μέλλον, ὡς τὸ ἔλεγες καὶ σὺ αὐτός, κρύπτεται εἰς τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐργασίαν. »

Ἡ θέσις τοῦ συμβούλου καὶ ἐπιθεωρητοῦ τῶν κτημάτων τοῦ πρίγκηπος χηρεύει· ὕπαγε νὰ τὴν ζητήσῃς. Πρέπει δὲ νὰ διευθυνθῇς ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν ὑπουργὸν ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξήρτηται, τὸν βαρόνον Γροσενστέιν. . . .

— Ὤ! ὤ! ἀνέκραξεν ὁ Φρεδερῖκος· καὶ ἡ σημερινή μας δυσαρέσκεια;

» Καὶ ἐπειδὴ πιθανὸν νὰ εὕρῃ δυσκολίας, σὲ στέλλω ἐντὸς τοῦ κυτίου τούτου τὸ περίαπτον τὸ ὁποῖον θὰ τὸν βάλῃ γνῶσιν. . .

Ἐνταῦθα ἀνοίξας ὁ Φρεδερῖκος μετὰ σπουδῆς τὸ κυτίον, εὗρε δακτύλιον οὐτινος ἡ πυελὶς ἔφερε τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας τοὺς ὁποίους εἶχον καὶ τὰ ἄλλα του περίαπτα.

» Ἂν στερηθῇς τὸν δακτύλιον τοῦτον, ἂν τὸν χάσῃς, θὰ χαλῆς καὶ σύ. Περιορίσου εἰς τὸ νὰ τὸν δείξῃς μόνον εἰς τὸν Γροσενστέιν. Ἐπίμεινε, φοβέρισε, εἰπὲ ὅτι δὲν εἶσαι μόνος, ὅτι ἔχεις καὶ ἄλλα μέσα, καὶ μὴ ἐξέλθῃς ἀπὸ τὸ δωμάτιόν του πρὶν λάβῃς τὸ δίπλωμά σου. Ἅμα δὲ ἐξελθών, τρέξε εἰς τὸ παλάτιον, ζήτησε τὸν ἰδιαίτερον γραμματέα, δεῖξαί του τὸ δίπλωμά σου, εἰπὲ ὅτι θέλεις νὰ εὐχαριστήσῃς προσωπικῶς τὸν πρίγκηπα τὸ ἐρχόμενον Σάββατον, καὶ παρακάλεσέ τον νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Ὑψηλότητά του.

» Ἀνάγκη δὲ πᾶσα νὰ γίνωσιν ὅλα ταῦτα πρωΐ, διότι ἀργότερα εἶναι μάταια. Καὶ ὅταν ἐπιτύχῃς, θὰ σὲ γράψω πάλιν. Ἔχε πεποίθησιν εἰς τὸν φίλον σου.

Mens conscia recti.

» Καῦσε τὸ γράμμα μου. »

Ταῦτα ἀναγνώσας ὁ Φρεδερῖκος ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος.

Δ'.

— Ποῖον νὰ ἀναγγείλω εἰς τὴν Ἐξοχότητά του; ἠρώτησεν ὁ γραμματεὺς τοῦ ὑπουργοῦ.

— Τὸν βαρόνον Φρεδερῖκον Νεύβεργ.

Καὶ μεταβὰς εἰς παρακείμενον δωμάτιον ἐπέστρεψε μετὰ μικρὸν, καὶ εἶπεν·

— Ὁ ἐξοχώτατος ἔχει πολλὰς ὑποθέσεις . . καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ σᾶς δεχθῇ. Ἐὰν εὐχαριστῆσθε νὰ μὲ διακοινώσετε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς σας, θέλω νὰ γίνετε δεκτός. . .

— Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπεν ὁ Φρεδερῖκος εὐγενῶς συνάμα καὶ εὐσταθῶς· ἔρχομαι νὰ ὁμιλήσω εἰς τὸν Κ. ὑπουργὸν περὶ ὑποθέσεων σημαντικωτάτων . . . μὴ ἐπιδεχομένων ἀναβολήν. Δύο μόνον λέξεις ἔχω νὰ εἰπῶ. Εἰδοποιήσατέ τον σᾶς παρακαλῶ καὶ εἰπέτε τον ὅτι αἱ ὑποθέσεις αὐταὶ ἀποβλέπουν αὐτὸν τὸν τίτλον.

Μετὰ μικρὸν ὁ Φρεδερῖκος εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ὑπουργοῦ. Μόλις δὲ ἴδεν αὐτὸν ὁ βαρόνος, καὶ τὸν ἀνεγνώρισε καὶ ὅλος πνέων ὀργὴν τὸν ἠρώτησεν ἀποτόμως;

— Τί ἀγαπᾶτε, κύριε;

— Ἔχω νὰ σᾶς ὁμιλήσω κατ' ἰδίαν, Κ. βαρόνε, ἀπεκρίθη ἀτεράχως ὁ νέος, καὶ ἐκάθησεν εἰς ψαθίνον παρὰ τὸ γραφεῖον τοῦ ὑπουργοῦ.

— Βερνέλ! εἶπεν ὁ βαρόνος πρὸς τὸν γραμματέα του μὲ φωνὴν τρέμουσαν, σὲ προσκαλῶ μετ' ὀλίγον.

— Τί ἀγαπᾶτε λοιπόν, κύριε;

— Ἔμαθα, Κ. βαρόνε ὅτι ἡ θέσις τοῦ συμβούλου καὶ ἐπιθεωρητοῦ τῶν κτημάτων τοῦ πρίγκηπος χηρεύει, καὶ ἦλθα νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ζητήσετε ἀπὸ τὴν Ὑψηλότητά του νὰ μὲ διορίσῃ εἰς αὐτήν.

Ὁ δὲ βαρόνος ἐπὶ τοσοῦτον κατεπλάγη ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην αἴτησιν, ὥστε ἀναπηδήσας εἰς τὰ ὀπίσθεν, ἀνεφώνησεν·

— Ἀστειεύεσθε, κύριε; . . .

— Διόλου, Κ. βαρόνε. Σᾶς ζητῶ τὴν θέσιν αὐτήν, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ μὲ τὴν δώσετε, ὅταν σᾶς ὑποβάλω τὰ δικαιώματά μου.

— Τὰ δικαιώματά σας; τόσον νέος καὶ . . .

— Ἰδοὺ αὐτά! ἐπανέλαβεν ὁ Φρεδερῖκος ἐκβαλὼν τὸ χειρόκτιόν του, καὶ παρουσιάσας τὸν δακτύλιον. Καὶ ἀμέσως ἀλλοίωσις τρομερὰ ἐφάνη εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὑπουργοῦ· ἡ ὄψις του ἐγένετο μελανωπὸς, καὶ οἱ μικροὶ ὀφθαλμοί του, ὡς ἂν ἐγοητεύθησαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης μόλις ἰδόντες τὸν δακτύλιον, ἐθολώθησαν· οἱ πόδες του ἐκλονήθησαν, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ θρανίον του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Φρεδερῖκος ἐνεπλήσθη τρόμου ἰδὼν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο.

Καὶ εὐθὺς ὁ βαρόνος ἀναπηδήσας τρομερός·

— Τί σημαίνει, ἀνέκραξε, κύριε . . . τὸ δακτυλίδιον τοῦτο;

— Μὴ ταράττεσθε, Κ. βαρόνε, ἀπεκρίθη ὁ Φρεδερῖκος ἀταράχως καὶ εἰρηνικῶς. Τὸ δακτυλίδιον τοῦτο σημαίνει ὅτι θέλω τὴν χηρεύουσαν θέσιν· ἰδού!

— Κύριε! . . . τῇ ἀληθείᾳ . . . λανθάνεσθε . . . δὲν ἐπερίμενα. . .

Ἰς εὔκολον νὰ ἐννοήσωμεν, ὁ βαρόνος ἠγνόει καὶ αὐτὸς τί ἔλεγεν. Ἐσιώπησεν ὀλίγον, παρέτριψε διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέτωπον, καὶ ἔπειτα προσήλωσεν εἰς τὸν νέον τὰ βλέμματά του ἐξηγοῦντα τοσοῦτον μῖσος καὶ τοιαύτην ἀπειλὴν, ὥστε ἀνέφριξεν ὁ Φρεδερῖκος. Ἀλλὰ κατορθώσας νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀτραξίαν του, ἀπεκρίθη διὰ βλέμματος πλήρους καταφρονήσεως, καὶ στρέφων ἐντὸς τῶν χειρῶν του τὸν δακτύλιον,

— Θέλω σᾶς εἶμαι ἰδίως εὐγνώμων, Κ. ὑπουργὲ, εἶπεν, ἐὰν σπεύσετε νὰ μὲ δώσετε τὸ δίπλωμα. Τὴν χάριν ταύτην ἀναμένω ἀπὸ τὴν συνήθη καλοσύνην σας.

— Κύριε! ἐπανέλαβεν ὁ ὑπουργὸς ἀγωνιοῦσα νὰ φανῇ ἀτάραχος, δὲν ἐννοῶ ὁποίαν σημασίαν προσάπτετε εἰς τοῦτο τὸ δακτυλίδιον. . .

— Ἐλπίζω, Κ. βαρόνε, ὅτι θὰ μὲ δώσετε τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ζητῶ . . . καὶ τίποτε ἄλλο. Χρεωστῶ ἐν τοσούτῳ νὰ σᾶς εἰπῶ, διὰ νὰ προλάβω πᾶν εἶδος ματαίας συζητήσεως, ἀργοπορίας, παρεξηγήσεως κτλ, ὅτι τὸ δακτυλίδιον αὐτὸ εἶναι μικρὸν δεῖγμα τῶν μέσων τὰ ὁποῖα ἔχω εἰς χεῖρας . . . ὅτι δὲν εἶμαι μόνος εἰς τὸν κόσμον . . . ὅτι ἔχω φίλους ἰσχυροὺς . . . καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι μετὰ τὴν ἁπλῆν καὶ εἰλικρινῆ ταύτην ἐξήγησιν, θὰ εὐχαριστηθῆτε νὰ μὲ κατατάξετε μεταξὺ τῶν ἰδικῶν σας.

Ἐνῷ δὲ ἔλεγε ταῦτα ὁ Φρεδερῖκος παρετήρει τὸ πρόσωπον τοῦ ὑπουργοῦ ἐντελῶς ἀλλοιωθέν.

— Κύριε, εἶπεν ἐπὶ τέλους οὗτος βιάζων ἑαυτὸν, ἐλπίζω ἐπίσης ὅτι θὰ ζήσωμεν ἐν ἁρμονίᾳ. . . Φαίνεται μάλιστα ὅτι ἐκ τούτου θὰ ὠφεληθῶμεν καὶ οἱ δύο. Ὅσον διὰ τὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν μὲ ζητεῖτε, ἐννοεῖτε ὅτι δὲν μὲ εἶναι ἴσως εὔκολον νὰ προτείνω εἰς τὴν Ὑψηλότητά του σύμβουλον τόσω νέον. Ἐστὲ ὅμως βέβαιος ὅτι θὰ πράξω ὅ,τι ἐξήρτηται ἀπὸ ἐμέ. Ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐπιτύχω . . . καὶ ὅτι θὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω. Ὅθεν παρακαλῶ νὰ σᾶς ἴδω ἐντὸς ὀλίγου.

Εἶπε καὶ ἠγέρθη· ἀλλ' ὁ Φρεδερῖκος ἐξηκολούθησε καθήμενος ἀταράχως.

— Τὸ κατ' ἐμὲ, κύριε ὑπουργὲ, ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι δύνασθε νὰ μὲ δώσετε ἀμέσως τὸ δίπλωμα.

— Πῶς;

— Ναὶ . . . περιμένω ἀπὸ σᾶς τὴν τελευταίαν αὐτὴν χάριν. Γνωρίζω τὴν δημώδη παροιμίαν, τὴν ὁποίαν μὲ συγχωρεῖτε νὰ ἀναφέρω ἐδῶ· « Κάλλιον τὸ σημερινὸν αὐγὸν παρὰ τὴν αὐριανὴν ὄρνιθα, » καὶ διὰ τοῦτο εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ μὴ ἐκβῶ ἀπὸ ἐδῶ χωρὶς τὸ δίπλωμά μου.

— Κύριε!

— Ναὶ, φίλτατέ μου βαρόνε! ἐπανέλαβεν ὁ Φρεδερῖκος ἀναπεσὼν εἰς τὸ θρανίον καὶ σταυρώσας τοὺς πόδας· ἐλπίζω εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν συγκατάβασίν σας.

Εἶναι δύσκολον νὰ περιγράψωμεν τὴν μανίαν τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ μίσους, τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τῆς λύσσης ἅτινα ἐζωγραφοῦντο ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸ πρόσωπόν του.

— Βλέπω, φίλε μου, ἐψεύσθρισε τέλος πάντων μὲ φωνὴν βραγχώδη, ὅτι καλὰ προδιέθεσες τὸ σχέδιόν σου. Ἴστω! . . . ἀλλ' ἴσως δὲν προΐδες τὰ παρεπόμενα. Ὠφελεῖσαι σήμερον ἀπὸ τὴν θέσιν σου· καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα του. Τώρα ἂς τελειώσωμεν· τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει.

— Καὶ ἐγὼ τῆς αὐτῆς γνώμης εἶμαι, εἶπεν ὁ Φρεδερῖκος.

Ὁ δὲ ὑπουργὸς ἐσήμανε πολυκρότως τὸν κώδωνα.

— Βερνέλ!

— Κύριε βαρόνε! ἀπεκρίθη ἐλθὼν ὁ γραμματεύς.

— Σφράγισε τὸ δίπλωμα τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν ἡγεμονικῶν κτημάτων τὸ ὁποῖον σ' ἔδωκα χθὲς τὸ ἑσπέρας, ἀφοῦ γεμίσῃς τὰ κενὰ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ βαρόνου Κ. Φρεδερίκου Νεύβεργ. . . Εὐθὺς, καὶ φέρεμέ το.

Καὶ μετὰ μικρὸν ἐπανῆλθεν ὁ Βερνέλ κομίζων τὸ δίπλωμα, τὸ ὁποῖον ὑπογράψας ὁ ὑπουργὸς, ἐνεχείρισε χαριέντως πρὸς τὸν Φρεδερῖκον.

— Κ. βαρόνε, εἶπεν ὁ νέος, εὐγνωμονῶ πρὸς ὑμᾶς εἰς ἄκρον. Θὰ πράξω πάντα τὰ δυνατὰ εἰς ὠφέλειαν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑψηλοτάτου, καὶ παρακαλῶ νὰ τὸν διαβεβαιώσετε περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς μου. Διὰ δὲ τὰ πρὸς ὑμᾶς αἰσθήματά μου, Κ. βαρόνε, εἶναι περιττὸν νὰ ὁμιλήσω· σᾶς παρακαλῶ μόνον νὰ πιστεύσετε εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην μου.

— Κάλλιστα, Κ. βαρόνε, κάλλιστα! Χαίρω βλέπων τὴν καλήν σας διάθεσιν· καὶ βεβαιωθῆτε ὅτι τοιαύτην ἔχω καὶ ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς.

Ὁ Φρεδερῖκος ἐχαιρέτισεν εὐσεβάστως καὶ δευτέραν φορὰν, καὶ ἀναχωρῶν προεπέμφθη μέχρι τῆς κλίμακος ὑπὸ τοῦ γραμματέως κύπτοντος εὐδαφιαίως τὴν κεφαλήν.

Ἐξελθὼν δὲ τῆς οἰκίας τοῦ ὑπουργοῦ δὲν ἐλησμόνησε τὰς ὁδηγίας του· ἔδραμεν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ πρίγκηπος, καὶ ἀνήγγειλε πρὸς τὸν ἰδιαίτερον γραμματέα ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἴδῃ ὁ βαρόνος Φρεδερῖκος Νεύβεργ, σύμβουλος καὶ ἐπιθεωρητὴς τῶν ἡγεμονικῶν κτημάτων.

Καὶ ὁ μὲν ἰδιαίτερος γραμματεὺς ἐφάνη ἐκστατικὸς, ἀλλὰ τὸν ὑπεδέχθη εὐπροσηγόρως· ὁ δὲ Φρεδερῖκος παρουσίασε τὸ δίπλωμά του, τὸ ὁποῖον παρατηρήσας ὁ γραμματεὺς ἐπέστρεψεν εἰς αὐτόν.

— Ἔσπευσα, Κύριε, εἶπεν ὁ Φρεδερῖκος· νὰ ἔλθω νὰ σᾶς προσφέρω προσωπικῶς τὸ σέβας μου, καὶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω περὶ τοῦ ζήλου τὸν ὁποῖον θέλω καταβάλει εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους μου. Οἱ ἀγῶνές μου θέλουν βεβαίως ἀνταποκριθῆ εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι διὰ τὸ δοθέν μοι δεῖγμα εὐνοίας. Εἶμαι δὲ ἀνυπόμονος νὰ θέσω πρὸ τῶν ποδῶν τῆς ὑψηλότητός του τὸν φόρον τῶν εὐχαριστήσεων καὶ τὴν ἀφοσίωσίν μου συνάμα. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὲ σημειώσετε, ἂν εὐαρεστῆσθε, εἰς τὸν κατάλογον τῶν μελλόντων νὰ καρουσιασθοῦν τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου.

— Μὴν ἀμφιβάλλετε, Κ. βαρόνε, ὅτι θὰ σᾶς σημειώσω· καὶ σᾶς βεβαιῶ ἀπὸ τοῦδε ὅτι ἡ ὑψηλότης του θὰ εὐχαριστηθῇ διὰ τὴν προθυμίαν σας.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ γραμματεὺς ἐφαίνετο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους τοῦ Φρεδερίκου· ὥστε ὅτε ἠθέλησε νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ νέος, βαρόνος τὸν προέπεμψε μόνος μετὰ πολλῆς εὐγενείας·

δι' ὃ καὶ ἐθαύμασαν οἱ πολυάριθμοι παρεστῶτες.

— Γράψε τὸ ὄνομα καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ βαρόνου Νέοβεργ, συμβούλου καὶ ἐπιθεωρητοῦ, εἶπεν ὁ γραμματεὺς πρός τινα γραφέα.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Φρεδερίκον ἐπιχαρίτως εἶπεν·

— Τὸ σάββατον, Κ. βαρόνε.

Ἐν τοσούτῳ ὁ βαρόνος Γρόσενστεϊν μείνας μόνος ἔγραψε κατεσπευσμένως τὸ ἑξῆς ἐπιστόλιον·

« Ἀμαλία! ὁ διάβολος ἀνέστη καὶ φαίνεται. Κρεμάσθα εἰς τὸ χεῖλος τῆς κολάσεως.

» Ἔχω ἀνάγκην νὰ σὲ ὁμιλίσω. Εἰδοποίησε τὸν Λουδόλφον.

» ΒΑΡΟΝΟΣ Γ. . . »

Καὶ σφραγίσας αὐτὸ τὸ ἔστειλεν εἰς τὴν Κ. Ἀλφτ, φίλην προσφιλῆ τοῦ πρίγκηπος.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἀναβὰς εἰς ὄχημα μετέβη εἰς τὸ παλάτιον. Μόλις δὲ τὸν ἴδεν ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς καὶ εἶπε·

— Λοιπόν, Κ. βαρόνε, ὠνομάσατε σύμβουλον. Σᾶς συγχαίρω. Ναί μὲν εἶναι νέος . . . ἀλλ' ἔχει ἀξιόλογον ἦθος.

— Ἀληθινά; ἠρώτησε μειδιάσας ἀλλοκότως ὁ βαρόνος. Καὶ εἰς ἐμὲ ὁ νέος ἐκεῖνος φαίνεται ἐπιτήδειος . . . πολλὰ ἐπιτήδειος! Παρετήρησα ὅτι ἐννοεῖ καλὰ τὰς ὑποθέσεις. Εἶναι ἐπιδεξιώτατος . . . καὶ θὰ εὐχαριστηθῶμεν.

Καὶ ὅμως δὲν ἦτο σύμφωνα τὰ λόγιά του πρὸς τὴν διάθεσίν του· διότι μόλις ἐμακρύνθη ὁ γραμματεὺς καὶ ἀφῆκε μυκηθμὸν μανίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Φρεδερίκος δὲν ἦτο πολλὰ ἥσυχος. Συνειθίσας ἀπό τινος νὰ καταβάλλῃ τὰς δυσκολίας διὰ τῶν μαγικῶν περιάπτων του, δυσανεσχέτει βλέπων ὁποίας ἀκάνθας εἶχεν ἡ ἐπιχείρησις εἰς ἣν κατεγίνετο, καὶ ἐροβεῖτο τὰς συνεπείας. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ὀργὴ τοῦ ὑπουργοῦ, ὥστε ὁ νέος προεβάλλετο ὅτι ἤθελεν ἐκραγῇ φρικώδης θύελλα δυναμένη νὰ τὸν καταποντίσῃ. Ὅθεν ἀπορῶν πῶς νὰ ἀποφύγῃ αὐτήν, ἀπεφάσισε νὰ συμβουλευθῇ τὸν κόμητα Ροζενάϊμ, παρ' ᾧ ἔμελλε νὰ γευθῇ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΕΤΗ

ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΟΝ ΑΙΩΝΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ.

Ὑπὸ Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου (*).

—o—

Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑνδεκάτης, ἤ-

(*) Δὶν ἐπαγγελλόμεθα νὰ δώσωμεν πλήρη τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἐσκιαγραφήσαμεν μᾶλλον ἢ ἐζωγραφήσαμεν τοὺς χαρακτῆρας καὶ κατεγράψαμεν μᾶλλον ἢ περιεγράψαμεν τὰ γεγονότα. Ἀλλ' ὅμως τὸ δοκίμιον τοῦτο, καὶ οὕτως ἔχον, ἀρκεῖ ἴσως ἵνα δώσῃ ἔννοιάν τινα τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀκριβεστέραν τῆς συνήθως παρ' ἡμῖν ἐπικρατούσης.

τοι ἐν διαστήματι ἑξήκοντα περίπου ἐνιαυτῶν, ἡ κυβέρνησις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς χεῖρας τριῶν μεγάλων ἡρώων, τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοῦ Ἰωάννου Τσιμισκῆ καὶ τοῦ Βασιλείου Β', τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἐξ ὧν οἱ μὲν δύο πρῶτοι διεξήγαγον τὴν ἀρχὴν ὡς ἐπίτροποι καὶ κηδεμόνες τῶν ἀπογόνων τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, ὁ δὲ τρίτος, ὡς ἄμεσος τῆς δυναστείας ἐκείνης ἀπόγονος· αὕτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ λαμπροτέρα ἐποχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιῶνος. Τότε, τῷ ὄντι, ἀνεκτήθησαν ἀπὸ τῶν Ἀράβων ἡ Κρήτη, ἡ Κύπρος, ἡ Συρία· τότε ἐδαμάσθησαν οἱ Βούλγαροι καὶ περιεστάλησαν οἱ αὐτοκράτορες τῆς δύσεως· τότε συνεκροτήθησαν στρατοὶ πολυάριθμοι καὶ στόλοι ἰσχυροί, οἵτινες, ἀγόμενοι ὑπὸ ἀνδρῶν μεγαλεπηβόλων, ἀνέδειξαν τὸ Ἑλληνικὸν κράτος καθυπέρτερον παντὸς ἄλλου οὐ μόνον κατὰ τὸν πολιτισμόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑλικὴν δύναμιν· τότε, ἑνὶ λόγῳ, τοσοῦτον ἐπαγιώθη ἡ ἐπὶ ὅλων τῶν λοιπῶν φυλῶν τῆς Ἀνατολῆς ὑπεροχὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, ὥστε, ἂν καὶ ἐπῆλθον ἔπειτα ποικίλαι πολιτικαὶ μεταβολαὶ καὶ συμφοραὶ δεινότατα, ἡ ὑπεροχὴ ἐκείνη δὲν ἀνετράπη, ἀλλὰ μέχρι τῆς σήμερον ὑφισταμένη παρέχει ἡμῖν τὰς αἰσιωτέρας περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας.

Α'.

Ῥωμανὸς Β', ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν καὶ βασιλεύσας τριετίαν, ἦτο νεανίας παντάπασιν ἀνοίκειος πρὸς διαχείρισιν πραγμάτων, καταναλώσας μὲν τὸ βραχὺ τῆς βασιλείας αὐτοῦ διάστημα περὶ κυνηγέσια καὶ ἄλην ἀσωτείαν, καταναλωθεὶς δὲ ἀθλίως ὑπὸ τῆς ἀκρασίας ἐκείνης. Ἡ ὅλη κυβέρνησις ἐπετράπη εἰς τὴν παρακοιμώμενον Ἰωσὴφ καὶ εἰς τὴν βασιλίδα Θεοφανώ· οἱ δύο οὗτοι ἐπίτροποι τῆς ἀρχῆς δὲν ἐστερεοῦντο ἐπιτηδειότητός τινος, ἀλλ' ὅμως τοσούτῳ μᾶλλον ἀπίθανον ἦτο ὅτι θέλουν ἐξαρκέσει πρὸς τὴν δυσχέρειαν τοῦ ἔργου, ὅσῳ οἱ λοιποὶ αὐλικοὶ ἠθέλησαν ν' ἀντιπολιτευθῶσιν εἰς αὐτούς, μάλιστα δὲ οἱ συγκλητικοί, οἵτινες, ὠφελούμενοι ἀπὸ τῆς ἀδυναμίας τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, εἶχον ἀρχίσει νὰ συγκροτῶσιν ἀριστοκρατίαν τινὰ ὀπισθεν ἰσχυράν. Κατ' εὐτυχίαν ἡ βασιλὶς καὶ ὁ πρωθυπουργὸς εὗρεσαν φρόνιμον νὰ προσλάβωσι συμπράκτορας τῆς ἐξουσίας αὐτῶν τοὺς δύο περιφανεῖς στρατηγούς, τοὺς κλείσαντας τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου βασιλείας καὶ ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον τὰ κατορθώματα τῶν δύο Φωκάδων, μάλιστα δὲ τοῦ Νικηφόρου, περιεποίησαν αὐτῷ τὴν προεδρείαν τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἀρχῆς, ἡ κυβέρνησις τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου δύναται νὰ

θεωρηθῇ ὡς ἀρξαμένη ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς τοῦ Ῥωμανοῦ Β' βασιλείας.

Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, τὸ 960, ἐγένετο καὶ τὸ πρῶτον μέγα ἐπιχείρημα τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τὸ ἐπαγαγὸν τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης καὶ τὴν παλινόρθωσιν τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας καὶ ἐθνικότητος ἐν τῇ ἀξιολόγῳ ἐκείνῃ νήσῳ.

Κρήτη, ἡ μεγίστη τῶν ἑπτὰ μεγάλων νήσων τῆς μεσογείου θαλάσσης, καὶ ἡ νοτιοτάτη τῶν τῆς Εὐρώπης χωρῶν, πλάτος μὲν ἔχει τὸ πολὺ 9 γεωγραφικῶν μιλίων, μῆκος δὲ τετραπλάσιον σχεδὸν σχηματίζει δὲ μετὰ τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ῥόδου καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας τὸ τετράπυλον τεῖχος, τὸ φράσσον πρὸς νότον τὴν λαμπρὰν ἐκείνην πολυνησίαν, ἥτις μετὰ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπὶ τῆς Ἀσίας παραλίων ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὑπάρχει κτῆμα τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος. Ἡ Κρήτη δὲν ἐπρωταγωνίστησε μὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, ἀλλὰ στενῶς διετέλεσε συνδεδεμένη μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ πλεῖστον ἐπενήργησεν εἰς τὴν τύχην αὐτῆς. Οἱ πολυθρύλλητοι τῆς Σπάρτης θεσμοὶ μετεδίδασαν εἰς αὐτὴν ὁμολογουμένως ἀπὸ τῆς Κρήτης· οἱ πλεῖστοι τῶν θεῶν πατρίδα ἔσχον τὴν Κρήτην, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἐθεώρουν μάλιστα ἅπαντας τοὺς θεοὺς ὡς ὁμογενεῖς αὐτῶν. Εἶναι ἄρά γε ἀνάγκη νὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν μνήμην Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν τὸν Μίνωα καὶ τὸν Ῥαδάμανθυν, τοὺς μεγάλους νομοθέτας; Ἰδομενέα καὶ Μηριόνην, τοὺς ἐν τῇ Ἰλιάδι ὑμνηθέντας συμμάχους τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὸν Τεῦκρον, τὸν Δάρδανον, τὸν Μίλητον, τὸν Σαρπηδόνα, τὸν Στάφυλον, ἥρωας πολυκρότους ἐν τῇ μυθολογικῇ ἱστορίᾳ διὰ τὰς ἀποικίας τὰς ὁποίας ἤγαγον εἰς Σικελίαν, εἰς Δαρδανίαν, εἰς Μίλητον, εἰς Μαγνησίαν, εἰς Χίον, εἰς Πεπάρηθον καὶ εἰς Ξάνθον; Ἀλλὰ ἐτίμησαν τὴν Κρήτην καὶ συνέδεσαν αὐτὴν μετὰ τῆς ἠθικῆς, διανοητικῆς καὶ τεχνικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἄνδρες ἀνήκοντες εἰς τὴν πραγματικωτέραν ἱστορίαν· *Μύσων*, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν· *Ἐπιμενίδης*, εἷς τῶν μεγίστων φιλοσόφων· *Ἡρακλείδης*, ὁ συγγράψας τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων· *Πυρρίχιος*, ὁ ἐφευρέτης τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντος χοροῦ καὶ ῥυθμοῦ· *Χρυσόθεμις*, ὁ πρῶτος ἐν πανηγυρικῇ ἑορτῇ ἄσας παιᾶνα τῷ Φοίβῳ· *Κτησιφῶν*, ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος· *Ἀριστομένης*, ὅστις, ἕνεκα 100 ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντων πολεμίων, πρῶτος ἐτέλεσε τῷ Ἄρει τὴν τῶν Ἑκατομφονίων ἑορτήν· οἱ γλύπται *Χειρίσοφος* καὶ *Ἀριστοκλῆς*· *Ζῆνων*, ὁ ἀγαπητὸς χορευτὴς τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου· *Φιλωνίδης*, ὁ ταχυδρόμος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἀφ' ἧς δ' ἐποχῆς οἱ Κρῆτες ἐδέχθησαν διὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τὸν χριστιανισμόν, πολυάριθμοι ἐπίσκοποι καὶ μάρτυρες ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ τῶν μαρτυρολογίων ἀναφερόμενοι καὶ τιμώμενοι, ἀνέδειξαν τὴν χώραν ἐκείνην μίαν τῶν πρωτοτόκων καὶ εὐφροσυνοτέρων θυγατέρων τοῦ νέου θρησκεύματος.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κρήτης διεκρίθησαν ἀείποτε διὰ τὸ μάχιμον αὐτῶν ἦθος καὶ πνεῦμα, καὶ ἡ κρητικὴ παράταξις ὑπῆρξεν ὀνομαστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πολεμικῆς τῶν ἀρχαίων τέχνης. Καὶ τοι δὲ πολλάκις πρὸς ἀλλήλους στασιάζοντες καὶ διχονοοῦντες, ἡνώνοντο προθυμότατα ἅμα ἐπελθόντος ἔξωθεν πολεμίου, ἡ δ' ἕνωσις αὕτη καὶ ἡ λήθη ὅλων τῶν ἐμφυλίων διενέξεων καὶ παθῶν ἔφερε τὸ χαριέστατον τοῦ *Συγκρητισμοῦ* ὄνομα. Ἐκ τῶν ἐμφυλίων αὐτῶν πολέμων ἓξ μάλιστα εἶναι ἀξιομνημόνευτοι· πρῶτος ὁ τῶν Κνωσσίων, οἵτινες καθυπέταξαν ἅπασαν σχεδὸν τὴν νῆσον εἰς τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν, πλὴν τῆς Λύκτου, ἥτις, ἀντιστᾶσα, κατεστράφη ὑπ' αὐτῶν ἄρδην. Τὸν δεύτερον μεταξὺ Κνωσσίων καὶ Γορτυνίων πόλεμον συνδιήλλαξεν ὁ Ῥωμαῖος ὕπατος Μουνίκιος, ἀλλ' ἐπὶ μικρὸν μόνον, διότι μετὰ παρέλευσιν ἓξ μηνῶν ὁ πόλεμος ἐπανελήφθη ὑπέρ ποτε δεινότερος. Τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον συνεδίδασαν πρέσβεις Ἕλληνες, τὸν μὲν ὁ Σπαρτιάτης Χαρμίδας, τὸν δὲ Ἀθηναῖοι. Τὸν ἕκτον πόλεμον διεξήγαγον οἱ Κνώσσιοι καὶ οἱ Γορτύνιοι, συμμαχήσαντες ἵνα καταστρέψωσι τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Ῥαύκου. Ἐξ δὲ ἐπίσης ἐξωτερικῶν πολέμων τῶν Κρητῶν μνημονεύει ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἱστορία· οἱ δύο πρῶτοι, κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Σικελῶν, ἀνάγονται εἰς τὴν μυθολογικὴν τοῦ Μίνωος ἐποχήν. Ἐπὶ τοῦ τρίτου, πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας διεξαχθέντος, ἠχμαλωτεύθη καὶ ἐθανατώθη ὁ Ἐπιμενίδης· καὶ κατὰ τῆς Ῥόδου δ' ἐπολέμησαν οἱ Κρῆτες· ἀλλὰ τίνας ἔσχον τοὺς ἀντιπάλους εἰς δύο ἄλλους πολέμους, ἀναφερομένους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἄδηλον.

Βραδύτερον, ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, ἀγωνισθέντων κατ' ἀλλήλων τῶν δύο ἐγγόνων τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιόχου, οἱ Κρῆτες ἐτάχθησαν μετὰ τοῦ γενναίου Δημητρίου κατὰ τοῦ ἐκτεθλιμμένου Ἀλεξάνδρου. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν κατὰ Μιθριδάτου πολέμων, οἱ Κρῆτες συνεμάχησαν μετὰ τούτου, ἐπῆλθε μετὰ τὴν νίκην Ἀντώνιος, ὁ τοῦ μετέπειτα τὴν Τριανδρίαν ἄρξαντος πάππος, ὅστις τοσαύτην εἶχε τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς νίκης αὐτοῦ, ὥστε ἐπλήρωσε ναῦς πολλὰς ἁλύσεων διὰ τοὺς αἰχμαλώτους· ἀλλ' οἱ Κρῆτες ἐνέπαιξαν πικρῶς τὴν ὑπεροψίαν ἐκείνην, καθότι, κατατροπώσαντες τὸν στόλον αὐτοῦ, ἐπανῆλθον οἴκοθεν ἐν θριάμβῳ, φέροντες κρεμαμένους εἰς τὰς κεραίας τῶν πλοίων αὐτῶν τοὺς αἰχμαλώτευθέντας Ῥωμαίους. Ὁ Μέτελλος ὕστερον ἐδήωσεν ἀπηνῶς ἅπασαν τὴν νῆσον, τὴν Κνωσσόν, τὴν Ἐρυθραίαν, Κυδωνίαν, τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τοσοῦτον ἀνηλεῶς προσηνέχθη πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους, ὥστε οἱ πλεῖστοι ἐθανάτωσαν ἑαυτοὺς φαρμάκῳ, οἱ δὲ λοιποὶ προετίμησαν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Πομπήϊον· Ἐντεῦθεν ὁ Μέτελλος οὐδένα ἄλλον ἀπὸ τῆς νίκης ἐπορίσθη καρπὸν εἰμὴ τὸν θριάμβον καὶ τὸ τοῦ *Κρητικοῦ* ἐπώνυμον, τὸ ὁποῖον ὅμως πρὸ αὐτοῦ ἤδη εἶχε προσλάβει καὶ ὁ ἡττηθεὶς Ἀντώνιος. Οἱ Ῥωμαῖοι ἔπεμψαν εἰς Κρήτην ἀποικίαν ἵνα διασώσωσι τὸ κτῆμα ἐκεῖνο, καὶ ἡ μὲν Κνωσσὸς κα-

τέστη καθέδρα τοῦ Ῥωμαίου διοικητοῦ, τὸ δὲ ἄξίωμα τοῦτο ἐπετράπη εἰς τὸν Βροῦτον μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον. Ὁ Ἀντώνιος ἠθέλησε νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Κρῆτας, τοὺς ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ κατὰ πρῶτον πολεμηθέντας· ἔπειτα ὅμως, ἀντὶ νὰ πράξῃ τοῦτο, ἐδωρήσατο ἐξ ἐναντίας τὴν νῆσον, ὁμοῦ μὲ τὴν Φοινίκην, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν, καὶ τὴν Κέρκυραν, εἰς τὰ ἀπὸ τῆς Κλεοπάτρας τέκνα αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἡ Κρήτη διετέλεσε μία τῶν αὐτοτελῶν τοῦ ἀχανοῦς ἐκείνου κράτους ἐπαρχιῶν· γενομένης δὲ τῆς ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου διαιρέσεως τοῦ κράτους, ὑπήχθη εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν ὑπαρχίαν· ἔπειτα τρηθείσης, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, εἰς δύω τῆς ὑπαρχίας ἐκείνης, ἡ Κρήτη, καθὼ περιληφθεῖσα μετὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἰλλυρίαν, ἀπετέλεσε μέρος τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους, μέχρις οὗ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, τῷ 827, οἱ ἀπὸ τῆς 7ης ἑκατονταετηρίδος ἀρξάμενοι τῶν κατὰ τῆς νήσου ἐκείνης ἐπιδρομῶν Ἄραβες κατώρθωσαν νὰ γίνωσι καθ' ὁλοκληρίαν αὐτῆς κύριοι καὶ νὰ παγιώσωσι τὸ ἐν αὐτῇ κράτος διὰ τῆς κατασκευῆς ὀχυροῦ φρουρίου, τοῦ Χάνδακος ἢ τῆς Κανδίας.

Ἐν ἔτει 960 κατὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἡ μεγάλη τοῦ Νικηφόρου φωκᾶ ἐκστρατεία πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης, ἡ νῆσος αὕτη διετέλει πρὸ 133 ἐνιαυτῶν ὑπὸ τὴν ἀραβικὴν κυριαρχίαν. Ἡ παράτασις τῆς κυριαρχίας ταύτης ἤθελεν ἐπιφέρει πληγὴν καίριαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐθνικότητα· οἱ πλεῖστοι τῶν Κρητῶν εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ ἀσπασθῶσι τὸν Μωαμεθανισμόν· διότι, ἄξιον τοῦτο σημειώσεως, ἡ πρώτη ἐποχὴ τῆς μεταξὺ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ μωαμεθανισμοῦ πάλης, ἤτοι ἡ ἀραβικὴ ἐποχή, διέφερεν οὐσιωδῶς τῆς δευτέρας, ἤτοι τῆς τουρκικῆς· ὁ ἀραβικὸς ἀγὼν ἦτο ἀγὼν ἐξόχως θρησκευτικός· ὁ τουρκικὸς ἐξ ἐναντίας ἦτο πολιτικὸς μᾶλλον. Ἐντεῦθεν ἐνῷ ἡ τουρκικὴ κυριαρχία, καθὼ πολιτικὴ κυρίως καὶ οὐχὶ θρησκευτική, δὲν συνεπήγετο τὴν βιαίαν τοῦ μωαμεθανικοῦ θρησκεύματος ἐμφύτευσιν, ἡ ἀραβικὴ ἐξ ἐναντίας ἐδορυφορεῖτο ἀείποτε σχεδὸν ὑπὸ τῆς δεινῆς ταύτης συμφορᾶς. Οἱ Ἄραβες ὠμοίαζον τοὺς μαχητὰς ἐκείνους, οἵτινες, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν πληγὴν ἣν δύναται νὰ ἐπαγάγῃ τὸ παρ' αὐτῶν σφενδονιζόμενον βέλος, δηλητηριάζουσι τὸ βέλος ἵνα καταστήσωσι τὴν πληγὴν θανάσιμον. Οὕτως ἔπραξαν καὶ ἐν Κρήτῃ· δὲν ἠρκέσθησαν νὰ χειρώσωσι τὴν νῆσον, ἀλλὰ συνεπήγαγον καὶ τὸ δηλητήριον τοῦ μωαμεθανισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ θανατώσῃ διὰ παντὸς τὴν αὐτόθι Ἑλληνικὴν ἐθνικότητα.

Καὶ ἡ στέρησις ἀξιολόγου τοῦ Ἑλληνισμοῦ μοίρας, ὁλεθρία καθ' ἑαυτήν, δὲν ἦτο τὸ μόνον δυστύχημα τὸ ὁποῖον ἐπήνεγκεν ἡ ἐν Κρήτῃ ἀραβικὴ κυριαρχία. Ὁ ἄρχων τῆς νήσου ταύτης κρατεῖ τὰς κλεῖς τῆς μεγάλης τοῦ Αἰγαίου πελάγους πύλης. Οἱ Ἄραβες τῆς Κρήτης, ἔχοντες πρόχειρον τὴν ἀπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ, ἐν Ἀφρικῇ καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ ὁμογενῶν ἐπικουρίαν, κατέστησαν τὴν νῆσον ληστήριον μέγα, ἀδιαλείπτως μὲν ἀπὸ αὐτοῦ ἐφορμῶντες κατὰ τῶν ἑλληνικῶν νήσων καὶ παραλίων, ἀσφαλῶς δὲ συγκομίζοντες ἐν αὐτῷ τοὺς καρποὺς τῆς λεηλασίας αὐτῶν. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχία ἠδύνατο πρωΐ πρώτατα τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην νὰ παύσῃ τὸ διπλοῦν τοῦτον κακόν· καὶ τοι δὲ περιεσπασμένη ὑπὸ ποικίλων καὶ πολυαρίθμων ἄλλων κινδύνων, ἐκεχείρησεν ἐκ διαλειμμάτων τὴν ἀνάκτησιν τῆς νήσου. Πρῶτος ὁ Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς ἐξαπέστειλεν ἐπὶ τούτῳ στόλον καὶ στρατὸν ἀξιόλογον· ἔπειτα ἐγένετο ἐπὶ Θεοδώρας νέα ἐκστρατεία, καὶ ἐπὶ Λέοντος δὲ τοῦ σοφοῦ καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου ἐσχάτως ἐπανελήφθησαν αἱ ἀπάπειραι· ἀλλὰ ματαίως. Ἄρα ἄπορον δὲν εἶναι, ὅτι, ὅτε ἐν ἔτει 960 ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς προέτεινεν εἰς τὸ συμβούλιον τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐπιχειρήσωσι νέαν κατὰ τῆς Κρήτης ἐκστρατείαν, ἅπαντες οἱ αὐλικοὶ καὶ ἰδίως οἱ συγκλητικοὶ ἀντέστησαν, ἀνακαλοῦντες τὰς προτέρας ἀποστολὰς καὶ παριστῶντες τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τῶν πολεμίων, οἵτινες, ὄντες ἐμπροσθοφύλακες οὔτως εἰπεῖν τῶν Ἀράβων τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἱσπανίας, ἐλάμβανον ἀδιαλείπτους παρ' αὐτῶν ἐπικουρίας. Κατ' εὐτυχίαν ἡ πρότασις τοῦ Νικηφόρου ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ παρακοιμωμένου Ἰωσήφ, εἴτε διότι οὗτος ἐνόησεν ὅτι ὁ Νικηφόρος δὲν ὠμοίαζε τοὺς προαποσταλέντας στρατηγούς, εἴτε διότι ἀσμένως ἐπελήφθη τῆς ἀφορμῆς τοῦ ν' ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ἵνα ἐλευθερώτερον ἐξασκῇ τὰ τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς.

Τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως ἣν συνεκρότησεν ὁ Νικηφόρος καὶ ἡ ταχύτης μεθ' ἧς συνετελέσθη ἡ παρασκευή, μαρτυροῦσι τήν τε δαψίλειαν τῶν πόρων τοῦ κράτους ἐκείνου καὶ τὸν ἄριστον διοικητικὸν καὶ στρατιωτικὸν αὐτοῦ ὀργανισμόν. Ὁ στόλος συνέκειτο ἐκ 1000 δρομώνων καὶ 2000 χελανδίων ἢ παμφυλίδων, ἐν ὅλοις ἐκ 3000 πολεμικῶν πλοίων, ἔτι δὲ καὶ ἐκ 1307 φορτηγῶν. Ἐκ τῶν πολεμικῶν πολλὰ ἦσαν πυροπολικά· τὰ δὲ φορτηγὰ ἐκόμιζον οὐ μόνον τροφάς, ἀλλὰ καὶ πολιορκητικὰς μηχανὰς παντὸς εἴδους. Ὁ στόλος οὗτος, ἐκτὸς τῶν ἱππαγωγῶν καὶ ναυτῶν, ἔφερε στρατὸν 100,000 περίπου ἀνδρῶν, στρατολογηθέντων ἐν Θρᾴκῃ, ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Ἀσίᾳ. Ἐξέπλευσε δὲ ὁ Νικηφόρος κατὰ μῆνα Ἰούλιον 960· ὥστε, ἐπειδὴ ὁ Κωνσταντῖνος ἀπέθανε τῇ 15 Νοεμβρίου 959, ἡ δ' ἐκστρατεία δὲν ἀπεφασίσθη εἰμὴ μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ μετά τινας δισταγμούς, ἡ ὅλη ἐκείνη δύναμις παρεσκευάσθη τὸ πολὺ ἐντὸς 6 ἢ 7 μηνῶν.

Ὁ Νικηφόρος, ἐκπλεύσας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπορεύθη τὸ πρῶτον εἰς Πύελαν τῆς Λυδίας, μικρὸν πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἐφέσου κειμένην, ὅπου ἔμελλε νὰ ἀθροισθῇ ἅπας ὁ στόλος. Προπέμψας δ' ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰ παράλια τῆς Κρήτης ἐλαφρά τινα πλοῖα, ἵνα πληροφορηθῇ τὰ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου, ἔμαθε τῷ ὄντι ὅτι ἡ ἀγγελία τῆς ἀναχωρήσεώς του εἶχε φθάσει εἰς Κρήτην καὶ εἶχε προξενήσει πολὺν θόρυβον καὶ φόβον. Ὅθεν ἀθροισθείσης ἤδη περὶ αὐτὸν τῆς ὅλης δυνάμεως, διαπλέει μετὰ σπουδῆς τὰς Σποράδας καὶ προσπελάζει εἰς τὴν νῆσον, οὐ μακρὰν τῆς πρωτευούσης. Ὁ ἐχθρὸς ἦτο παρατεταγμένος εἴς τινα ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντισταθῇ εἰς τὴν ἀπόβασιν, τὴν γενομένην μετὰ εὐκολίας καὶ τάξεως ἥτις κατέπληξε τοὺς Ἄραβας. Ἕκαστον πλοῖον εἶχε τὴν γέφυραν αὐτοῦ, προσελθόντων δὲ τῶν πλοίων εἰς τὴν ξηράν, κατέπεσον ἐν τῷ ἅμα αἱ γέφυραι, καὶ τὰ στρατεύματα ἀπεβιβάσθησαν ἐν ἀκαρεῖ. Ὁ Νικηφόρος διαιρέσας ἀμέσως τὸν στρατὸν εἰς τρία σώματα, ἐπέρχεται, προπορευομένου τοῦ τιμίου σταυροῦ, κατὰ τῶν πολεμίων, οἵτινες δὲν ἐδυνήθησαν ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν ἔφοδον αὐτοῦ. Ἡ τροπὴ ὑπῆρξεν ὁλοσχερής, ἡ δ' ἐπελθοῦσα σφαγὴ δεινοτάτη. Οἱ νικηταὶ ὥρμησαν ἀμελλητὶ κατὰ τῆς Ἀραβικῆς πρωτευούσης, τῆς Κανδίας, τὴν ὁποίαν ἀπέκλεισαν ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης· συγχρόνως ὁ Νικηφόρος δὲν ἔπαυσεν ἐκπέμπων διάφορα τοῦ στρατοῦ ἀποσπάσματα ἐπιστεταμμένα τὴν κατὰ μικρὸν ἅλωσιν τῶν ἐπιλοίπων τῆς νήσου φρουρίων καὶ πύργων· ὥστε, ἐν τῷ διαστήματι τῆς πολιορκίας τῆς πρωτευούσης, ἐκυριεύθη ἅπασα σχεδὸν ἡ λοιπὴ χώρα. Διηκόλυνε δὲ τὸ ἔργον τοῦτο ἡ προθυμία μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Κρητῶν συνέτρεχον τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐλευθερωτῶν αὐτῶν.

Ἐν τούτοις οἱ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀποκεκλεισμένοι Ἄραβες ἐζήτησαν ἐπικουρίαν ἀπὸ Ἱσπανίας καὶ Ἀφρικῆς· ἀλλ' οἱ καλίφαι τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς δύσεως, πληροφορηθέντες τήν τε δύναμιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ στόλου καὶ τὴν τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ δεξιότητα, ἐγκατέλιπον τοὺς Κρῆτας εἰς τὴν τύχην αὐτῶν.

Ἡ πόλις ἐφαίνετο ἀπόρθητος, διότι ἔκειτο ἐπὶ βράχου δυσπροσίτου καὶ ἦτο ἀσφαλῶς μὲν τεθωρακισμένη διὰ τειχῶν μεγάλων, διὰ διπλῆς δὲ περιεζωσμένη καὶ βαθείας τάφρου ὅθεν ὁ Νικηφόρος, ὀχυρώσας τὸ στρατόπεδον καὶ ἐπιμελῶς διακόψας πᾶσαν τῶν πολιορκουμένων πρὸς τὴν ἔξω συγκοινωνίαν, προέθετο κυρίως νὰ ἐπιτύχῃ τὴν παράδοσιν διὰ τῆς πείνης. Τῷ ὄντι διὰ τὸ αἰφνίδιον τῆς ἐφόδου οἱ Ἄραβες δὲν εἶχον προφθάσει νὰ συλλέξωσιν ἐν τῷ φρουρίῳ πολλὴν προμήθειαν τροφῶν, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν· πολυάριθμος Ἀραβικὸς στρατός, ἐπελθὼν ἀπὸ τῶν ἐνδοτέρων τῆς νήσου, ἵνα διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν, ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου κατὰ κράτος· καὶ εἶχον μὲν καταναλωθῇ τὰ τρόφιμα ὅσα μεθ' ἑαυτοῦ ἐκόμισεν ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ἡ δ' ἐντεῦθεν ἐπελθοῦσα ἔλλειψις καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος κακοῦχία παρήγαγον ἐπί τινα χρόνον ἀθυμίαν τινὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἀλλ' ἡ καρτερία τοῦ Νικηφόρου καὶ ἡ πειθαρχία εἰς ἣν συνείθισαν τὰ τάγματα αὐτοῦ κατίσχυσαν τῆς δυσχερείας ταύτης, ἡ δὲ προθυμία μεθ' ἧς ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσὴφ ἔπεμψε νέαν καὶ ἄφθονον προμήθειαν σίτου καὶ κριθῆς, ἔφερεν αὖθις τὴν δαψίλειαν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ μαΐου μηνὸς τοῦ 961 ἔτους, ἡ Κανδία ἦτο ἤδη ἀποκεκλεισμένη ἐπὶ 7 περίπου μῆνας· τελευταῖον ὁ Νικηφόρος ἐπληροφορήθη ἀπὸ αὐτομόλων, ὅτι πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶχον ἀποθάνει ἀπὸ τῆς πείνης· ὅτι οἱ λοιποί, περιελθόντες εἰς ἐσχάτην ἀτονίαν, δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνθέξωσιν εἰς ἀγῶνα κρίσιμον· ἀλλ' ὅτι προέκρινον νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ παραδοθῶσιν· ὅθεν ἀπεφάσισε τελευταῖον νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἔφοδον. Τῇ 7 Μαΐου, ἅμα ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, τὰ στρατεύματα παρεσκευάσθησαν ὡς ἐπὶ μάχην· αἱ τάφροι ἐπληρώθησαν· αἱ μηχαναί, πλησιάσασαι εἰς τὸ τεῖχος, κατέκλυσαν τὴν πόλιν διὰ πυρίνου ὑετοῦ· αἱ βελοστάσεις κατεσφενδόνισαν ἐπ' αὐτῆς λίθους καὶ ἀκόντια· τὰ τείχη, ὑποσκαφέντα, κατέπεσον πολλαχοῦ. Οἱ Ἄραβες, ὠχροὶ καὶ κατεσκληκότες, προσέρχονται ἐπὶ τὸ ῥῆγμα δίκην φασμάτων μᾶλλον ἢ ἐμβίων ὄντων, ἀλλ' οἱ μὲν πίπτουσι μαχόμενοι, οἱ δὲ εὐχερῶς ἀποκρούονται ὑπὸ τῶν πλημμυρησάντων ἤδη εἰς τὴν πόλιν Ἑλλήνων. Ὁ Νικηφόρος ἠγωνίσθη τότε νὰ καταπαύσῃ τὴν σφαγὴν τῶν παραδιδομένων, καὶ, ἐπιφυλάξας τῷ βασιλεῖ τὰ πολυτιμότατα τῶν λαφύρων, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν στρατὸν τὴν ἄλλην λεηλασίαν τῆς πόλεως, ἥτις ἔβριθε θησαυρῶν ὑπὸ τῆς πειρατείας συλλεγέντων. Μετὰ δὲ ταῦτα τὰ μὲν τείχη κατεδαφίσθησαν· ἕτερον δὲ ἠγέρθη ἐπὶ γείτονος καὶ δυσπροσίτου λόφου φρούριον, ὀνομασθὲν Τέμενος, κατελείφθη δὲ καὶ μοῖρα τοῦ στόλου ἐν τῷ λιμένι πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀσφάλειαν· καὶ τότε ὁ Νικηφόρος, ἀφοῦ συνεπλήρωσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἅλωσιν τῆς νήσου, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐκεῖ ἐθριάμβευσεν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, παραπεμπόμενος ὑπὸ τῶν ζητωκραυγῶν τοῦ ἐνθουσιῶντος δήμου, θρίαμβον πολυτελῆ, τὸν ὁποῖον ἐπεκόσμησαν χρυσὸς καὶ ἄργυρος, καὶ πολύτιμα ὑφάσματα, καὶ τάπητες πορφυροῖ, καὶ οἱ τιμιώτατοι τῶν λίθων, καὶ ὅπλα χρυσοτόρευτα, καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων, ὅλων λευκῶς ἱματισμένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέπρεπε ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀράβων τῆς Κρήτης, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Τὸ δὲ κατόρθωμα ἐξυμνήθη διὰ ποιήματος συνταχθέντος ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Διακόνου εἰς πέντε ἀκροάσεις καὶ σῳζομένου μέχρι τῆς σήμερον.

Τοιουτοτρόπως ἀνεκτήθη ἡ Κρήτη. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις διενήργησε τὴν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπιστροφὴν τῶν κατοίκων αὐτῆς διὰ τοῦ ἱεροῦ Νικώνος, καὶ ἀνεζωπύρωσεν οὕτω αὐτόθι τὴν Ἑλληνικὴν θρησκείαν, γλῶσσαν καὶ ἐθνικότητα, ἥτις ἐπέπρωτο μὲν μετὰ 150 ἔτη νὰ ὑποκύψῃ αὖθις ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ εἰς ξενικὴν κυριαρχίαν· καὶ πάλιν, μετὰ παρέλευσιν ἑτέρων 450 ἐνιαυτῶν, νὰ ἴδῃ βεβηλοῦντα τὴν χώραν ταύτην τὸν τουρκικὸν μωαμεθανισμόν· ἀλλὰ, κρατιωθεῖσα καὶ ἀσφαλισθεῖσα ἐν τῷ μεταξὺ πολυειδῶς, δὲν ὑπέστη πλέον τὸν ἔσχατον κίνδυνον εἰς ὃν περιῆλθεν ἐπὶ τῆς πρώτης ἐκείνης κυριαρχίας, ἀκεραία δὲ περισωθεῖσα καὶ περιφανῶς ἐν τῷ τελευταίῳ ἀγῶνι ἀθλήσασα ὑπέρ τε τῆς ἰδίας καὶ τῆς τοῦ ὅλου ἔθνους ἀνεξαρτησίας, παρίστησι

σήμερον 200,000 ψυχῶν αἵτινες δὲν θέλουσι ζυγίσει ὀλίγον εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς μελλούσης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τύχης. — Καὶ ὅμως ὑπάρχουσιν ἔτι ἄνθρωποι, οἵτινες, ἐπειδὴ ὁ σημερινὸς ἡμῶν πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς βίος διαφέρει ὁπωσοῦν τοῦ ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἐρωτῶσι τί ἄρα συνδέει ἡμᾶς μετὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ τῆς μοναρχίας ἐκείνης καὶ ἡμῶν; Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι λησμονοῦσιν, ὅτι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος δύναται νὰ ἔχῃ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς διαφόρους πολιτισμοῦ φάσεις μὴ παῦον τοῦ νὰ ἦναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, ἑνόσῳ ἔχῃ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ τὸ αὐτὸ πολιτικὸν συμφέρον· ἐρωτῶ δὲ ἂν ἡ Βυζαντινὴ μοναρχία ἐξεπροσώπει συμφέρον πολιτικὸν ἄλλο ἢ τὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος πολιτικὸν συμφέρον; ἐρωτῶ ἂν ἤθελεν ὑπάρχει σήμερον Κρήτη ἄνευ τῶν ἀγώνων τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ; ἂν ἤθελον ὑπάρχει Ἕλληνες τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἄνευ τῶν νικηφόρων στρατῶν τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου; ἂν ἤθελον ὑπάρχει Θρᾷκες, Μακεδόνες, Ἤπειρῶται, Θεσσαλοί, Ἀκαρνᾶνες, Αἰτωλοί, Βοιωτοί, Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι, ἄνευ τῆς γενναίας ἀμύνης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου; ἐρωτῶ ἂν ἤθελε σώζεται ὀρθοδοξία, ἄνευ τῆς ἰσχυρᾶς προστασίας ἣν παρέσχεν αὐτῇ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχία; ἂν ἤθελε σώζεται γλῶσσα, ἂν ἤθελε σώζεται ἐθνικότης ἄνευ τῶν καρτερικῶν καὶ ἀειμνήστων ἀγώνων, ἠθικῶν τε καὶ ὑλικῶν, τοὺς ὁποίους ἡ μοναρχία ἐκείνη δὲν ἔπαυσεν, ἐν διαστήματι ἐτῶν 1000, διεξάγουσα πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς βορρᾶν, πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δύσιν; ἂν τελευταῖον ἠθέλομεν ἔχει λόγον νὰ προτείνωμεν δίκαια ἱερὰ καὶ ἀπαράγραπτα, ἄνευ τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Κωνσταντινουπόλεως θανάτου τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου; Συνδεόμεθα λοιπὸν μετὰ τῆς μοναρχίας ἐκείνης διότι ὑπάρχομεν, διότι ὑπάρχουσιν ἔτι ἐξ Ἑλλήνων ἑκατομμύρια, ὁμιλοῦντα τὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ἐκείνη ὡμίλει, προσκυνοῦντα τὸν σταυρὸν τὸν ὁποῖον ἐκείνη προσεκύνει καὶ ὀργῶντα πρὸς τὴν ἀνάκτησιν τῆς εὐρείας χώρας ἣν ἐκείνη διέσωσεν ἐπὶ 10 ἑκατονταετηρίδας καὶ εἰς αὐτοὺς ὡς κληρονόμημα κατέλιπε· συνδέουσιν ἡμᾶς, ἑνὶ λόγῳ, μετὰ τῆς μοναρχίας ἐκείνης ἡ ταυτότης τῆς γλώσσης, ἡ ταυτότης τοῦ θρησκεύματος, ἡ ταυτότης τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος, αἱ λαμπρότεραι τῶν ἀναμνήσεων, αἱ ἀγαθώτεραι τῶν ἐλπίδων· καὶ ἠθέλομεν εἶσθαι ὄχι μόνον οἱ ἀγνωμονέστεροι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ οἱ ὀλιγώτερον συνετοὶ ἐὰν ἐλέγομεν ὅτι ἡ Βυζαντινὴ μοναρχία δὲν ἦτο μοναρχία ἑλληνική καὶ ὅτι ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία δὲν εἶναι ἱστορία ἑλληνική.

Ἐνῷ δὲ ὁ Νικηφόρος ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λέων ἐπετράπη ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν ἐν Ἐκβατάνοις (Hamadan) ἄρχοντα ἡγεμόνα τῶν Ἀράβων, ὅστις μετὰ στρατοῦ μεγάλου εἶχεν ἐμβάλει εἰς Καππαδοκίαν καὶ ἐπλημμύρισεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Γαλατίας. Ὁ Λέων, παγιδεύσας τὸν Ἀμαδανίδην εἰς τὸ στενὸν τοῦ Κυλίνδρου περὶ Ἀνδροσίαν τῆς Γαλατίας, κατέστρεψε καθ' ὁλοκληρίαν τὸν στρατὸν ἐκεῖνον, τοῦ ἀπολέσαντος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος μετὰ κόπου διεσώθη ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης καταβαίνει καὶ ὁ Νικηφόρος τῷ 962 εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ ὅλη ἀθροισθεῖσα αὐτόθι δύναμις συνεποσώθη ἤδη εἰς 200,000 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν 30,000 ἦσαν θωρακοφόροι. Ὁ Ἀμαδονίδης, ὅστις εἶχεν ἐπέλθει αὐθις εἰς τὰ σύνορα τοῦ κράτους, ἐκπλαγεὶς ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς δυνάμεως ταύτης, ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ. Ὁ δὲ Νικηφόρος, παρακολουθήσας αὐτὸν κατὰ πόδας, προελαύνει μέχρι τοῦ Εὐφράτου· καθ' ὁδὸν δὲ κυριεύει περὶ τὰ ἑξήκοντα φρούρια, ἐν οἷς τὴν Ἀνάζαρβαν τῆς Κιλικίας καὶ τὴν Ἱεράπολιν καὶ τὴν Βέροιαν τῆς Συρίας. Πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν, κατετράπωσεν ἐκ τοῦ συστάδην τὸν ἀντιπαρατεταγμένα ἡγεμόνα τῶν Ἀράβων. Οἱ θησαυροί τοῦ ὁποίου ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας ταύτης συνέλεξε καὶ ἔφερεν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς βασιλευούσης ὑπῆρξαν ἀκαταλόγιστοι. Εἷς ἐν μόνον τῶν ἐξωθεν τῆς Βεροίας βασιλείων τοῦ Ἀμαδανίδου εὑρέθησαν 300 σάκκοι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, 14,000 ἡμιόνων καὶ ὑπέρογκος προμήθεια ὅπλων.

Κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἑπομένου 963, ἀπέθανεν ὁ Ῥωμανὸς Β', καταλιπὼν δύο ἀνηλίκους υἱοὺς, τὸν Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Βασίλειον, τὸν μετέπειτα πολυθρύλλητον Βουλγαροκτόνον· τότε ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσὴφ ἐδιγονόησε πρὸς τὴν βασιλίδα καὶ τὸν Νικηφόρον, διότι ἔβλεπε κινδυνεύουσαν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἰσχύος ἣν περιεποίησαν τῷ Νικηφόρῳ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῆς εὐνοίας ἣν ἐπεδείκνυε πρὸς τοῦτον ἡ Θεοφανώ. Ὅθεν, ἐπειδὴ ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥωμανοῦ, ἡ Θεοφανὼ ἠθέλησε νὰ διορίσῃ τὸν Νικηφόρον στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν Ἀνατολικῶν, ὁ Ἰωσὴφ ἀντέστη ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ἐντεῦθεν δύναται νὰ διακινδυνεύσῃ ἡ τύχη τῶν ἀνηλίκων βασιλοπαίδων. Ἀλλ' ἡ ἀντιπολίτευσις αὐτοῦ ἐματαιώθη, διότι ὁ πατριάρχης Πολύευκτος, ὅστις δὲν διέκειτο εὐμενῶς πρὸς τὸν Μακεδονικὸν οἶκον, συνετάχθη μετὰ τοῦ Νικηφόρου· κατὰ Ἀπρίλιον μῆνα ὁ στρατηγὸς οὗτος προσκαλεῖται εἰς Κωνσταντινούπολιν, τελεῖ αὐτόθι δεύτερον πολυτελέστατον θρίαμβον, ὃν ἐπεκόσμησαν τὰ λάφυρα τῆς Συρίας, ἀναγορεύεται ἐπίτροπος τῆς ἀρχῆς, μεταβαίνει ἀμέσως εἰς τὴν ἀνατολὴν, συναθροίζει τὸν στρατὸν, προσοικειοῦται τὸν γενναῖον ὑποστράτηγον αὐτοῦ Ἰωάννην Τσιμισκῆν, ἀνακηρύσσεται ἔτι ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν ταγμάτων, καὶ, ἐλθὼν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, λαμβάνει τὸ στέμμα. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὁ γέρων Βάρδας, ἔλαβε τὸ τοῦ Καίσαρος ἀξίωμα· ὁ Ἰωσὴφ, καθαιρεθεὶς, ἐξωρίσθη εἰς Παφλαγονίαν· ὁ τοῦ Νικηφόρου ἀδελφὸς Λέων κατέστη Κουροπαλάτης, ὁ δὲ Τσιμισκῆς, στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν. Ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία ἐφαίνετο καταλυθεῖσα, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ

μετ' ὀλίγον ὁ Νικηφόρος ἐνυμφεύθη τὴν Θεοφανώ· καὶ ὅμως τὰ δίκαια τῶν ἀνηλίκων ἐκείνων βασιλοπαίδων δὲν ἀνετράπησαν, οὔτε διὰ τῆς βασιλείας τοῦ Νικηφόρου, οὔτε διὰ τῆς τοῦ Ἰωάννου Τσιμισκῆ· ἀνάλογον δέ τι εἶχε συμβῆ ἤδη ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅτε ἔλαβε τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα ὁ Ῥωμανὸς Λεκαπηνός. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι, καὶ τοι ἀναγορευθέντες βασιλεῖς, ὑπῆρξαν ἁπλῶς κηδεμόνες τῆς ἀρχῆς· τοσοῦτον τὸ κληρονομικὸν δίκαιον εἶχε ῥιζώσει ἐν τῇ καλῶς ἐρρυθμισμένῃ ἐκείνῃ μοναρχίᾳ. Εἰς τὸν γάμον τοῦ Νικηφόρου μετὰ τῆς Θεοφανοῦς ἀντέστη κατ' ἀρχὰς ὁ πατριάρχης Πολύευκτος, ἐπὶ διαφόροις ἀνυποστάτοις προφάσεσι· καὶ ἠναγκάσθη μὲν βραδύτερον νὰ ἐνδώσῃ, ἀλλὰ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐκείνη συνετέλεσε βεβαίως πολὺ εἰς ὅσα μετέπειτα ὁ Νικηφόρος ἔπραξε πρὸς περιστολὴν τῆς κληροκρατίας.

Τὰ ἐξ τῆς βασιλείας τοῦ Νικηφόρου ἔτη δὲν ὑπῆρξαν ὀλιγώτερον ἔνδοξα τῶν ἐναυτῶν, οἵτινες προπαρεσκεύασαν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ 963 τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ἔστησαν νέα τρόπαια εἰς τὴν Ἀσίαν. Ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, ἐκπεμφθεὶς εἰς Κιλικίαν, ἀπαντᾷ, περὶ Ἄδανα, τὸν Ἀραβικὸν στρατὸν, ἅπαντα ἐκ λογάδων ἀνδρῶν συγκείμενον. Συγκροτηθείσης δὲ μάχης, οἱ πολέμιοι τρέπονται, καὶ ἐν τῇ τροπῇ ταύτῃ πεντακισχίλιοι ἱππεῖς, καταλιπόντες τοὺς ἵππους αὐτῶν, καταφεύγουσιν εἰς τὴν κορυφὴν ἀποτόμου βράχου. Ὁ Τσιμισκῆς πεζεύσας ἀναλαμβάνει τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πεζικοῦ του καὶ προσαναβαίνει θαρραλέως εἰς τὴν κορυφὴν ταύτην, ὅπου, γενομένης συμπλοκῆς ἀνδρὸς πρὸς ἄνδρα, ἔπεσον οἱ πολέμιοι ἅπαντες μέχρις ἑνός· ὁ δ' αἱματόρρυτος ἐκεῖνος γενόμενος λόφος ἐπὶ πολὺν μετέπειτα χρόνον ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ *Βουνοῦ τοῦ αἵματος*.

Ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ὁ Νικηφόρος ἐναρκώθη ἀπὸ τῆς βασιλείας, διότι ἦτο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἔχουσιν ἀδιάλειπτον ἀνάγκην ἐνεργείας καὶ δόξης. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 964 ἐξεστράτευσεν εἰς Κιλικίαν, διέβη τὸν Ἀμανὸν, καὶ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν Συρίαν, ἐλεηλάτησεν ἅπασαν τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου, προελάσας μέχρι τῆς Ῥωσοῦ, παραλίας πόλεως ἥτις κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τῶν Ῥωσίων πετρῶν ἤτοι τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου. Προσεγγίσαντος δὲ τοῦ χειμῶνος, δὲν προέβη περαιτέρω, ἀλλὰ ἀνέκαμψεν εἰς Καππαδοκίαν, ὅπου διεχείμασαν τὰ τάγματα. Εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, 965, διαιρέσας τὸν ἐκ 400,000 ἀνδρῶν συγκείμενον αὐτοῦ στρατὸν εἰς δύο μεγάλα σώματα, τοῦ μὲν ἑνὸς ἀναλαμβάνει αὐτὸς τὴν στρατηγίαν καὶ ἐπιχειρεῖ τὴν πολιορκίαν τῆς Μοψουεστίας, μεσογείου τῆς Κιλικίας πόλεως, τοῦ δὲ ἑτέρου ἐπέτρεψε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν ἀδελφὸν Λέοντα, μετὰ παραγγελίας τοῦ νὰ ἐκπορθήσῃ τὴν παραλίαν Ταρσόν. Καὶ τῆς μὲν Μοψουεστίας ἐγένετο κύριος ὁ Νικηφόρος ἐξ ἐφόδου, ἡ δὲ Ταρσὸς ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Λέοντα δι' ἔλλειψιν τροφῶν. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν παράδοσίν της, στόλος μέγας προσῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν παραλίαν, κομίζων σῖτον καὶ πλείστην ἄλλην προμήθειαν· ἀλλὰ, προσδληθεὶς ὑπὸ τῆς ναυτικῆς τῶν Ἑλλήνων μοίρας, ἐν μέρει κατεποντίσθη, ἐν μέρει ἔπειτα ὑπὸ τρικυμίας ἐφθάρη. Τότε ἐγένετο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κεδρηνοῦ, καὶ τῆς Κύπρου ἡ ἀνάκτησις ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Χαλκουζῆ· ὥστε καθ' ὁλοκληρίαν ἐξεβλήθησαν ἀπὸ τῆς μικρᾶς Ἀσίας οἱ Ἄραβες. Ὁ δὲ Νικηφόρος ἔπραξεν ἐνταῦθα ὅ,τι προηγουμένως εἰς Κρήτην. Ὅσοι Ἄραβες ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμὸν ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ παραμείνωσιν· οἱ λοιποί, ὅσοι δὲν εἶχον αἰχμαλωτευθῆ ἐν πολέμῳ, ἀπεπέμφθησαν εἰς Συρίαν· τὰ τζαμία κατεδαφίσθησαν· πᾶσαι αἱ πόλεις κατῳκίσθησαν διὰ νέων κατοίκων, καὶ ὁ Νικηφόρος, ἀφοῦ ἠνώρθωσε τοιουτοτρόπως ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὸ ὁποῖον ἐπὶ πλεῖστον διετέλεσαν κατέγοντες οἱ Μωαμεθανοί, τὴν Ἑλληνικὴν θρησκείαν καὶ γλῶσσαν, ἐπανῆλθε κατὰ Ὀκτώβριον εἰς Κωνσταντινούπολιν, κομίζων τὰς κλεῖς τῆς Ταρσοῦ καὶ τῆς Μοψουεστίας, τὰς ἀναρτηθείσας τὴν μὲν εἰς τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως, τὴν δὲ εἰς τὴν Χρυσῆν Πύλην. Συνεπήγαγε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς σταυροὺς ὅσους ἄλλοτε οἱ Ἄραβες εἶχον κυριεύσει ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ ἀνέθηκεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν.

Ἡ ὁλοσχερὴς τῆς Κιλικίας ἀνάκτησις ἠνέῳξε τὰς πύλας τῆς Συρίας· οἱ Ἄραβες ἦσαν κατεπτοημένοι· ὁ δὲ Νικηφόρος, προελάσας αὖθις ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ Μαρτίου 960, ἐπεφάνη περὶ τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐπεχείρησεν ὅμως κατὰ πρῶτον τὴν ἅλωσιν τῶν ἄλλων μεταξὺ Φοινίκης καὶ Εὐφράτου φρουρίων· ἡ Δαοδίκεια ἀντέστη μικρόν· ἡ ἀκρόπολις τῆς Βεροίας (ἥτις εἶχε μείνει εἰς χεῖρας τῶν Ἀράβων ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τοῦ 962) ἡ Τρίπολις, ἡ Δαμασκὸς ἐσυνθηκολόγησαν τὴν πληρωμὴν ἐτησίου φόρου καὶ ἔδοσαν ἐπὶ τούτῳ ὁμήρους· ἡ βρίθουσα θησαυρῶν Ἄρκη ἐκυριεύθη ἐντὸς 9 ἡμερῶν· ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς Ἔμεσσα κατεπυροπολήθη, καὶ κατὰ Δεκέμβριον ὁ βασιλεὺς ἐτράπη ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν. Ἀλλ' οἱ Ἄραβες εἶχον συλλέξει ἐνταῦθα ἁπάσας αὐτῶν τὰς δυνάμεις, ἕνεκα δὲ τοῦ χειμῶνος ἡ πολιορκία κατέστη δυσχερεστάτη, ὥστε ὁ Νικηφόρος ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ἀναβάλῃ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταλιπὼν τὸν στρατὸν εἰς τὰ σύνορα τῆς Κιλικίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀνεψιοῦ του Πέτρου Φωκᾶ, υἱοῦ Λέοντος τοῦ Κουροπαλάτου, ὅστις κατώρθωσε μετ' ὀλίγον νὰ γίνῃ ἐξ ἐφόδου κύριος τῆς Ἀντιοχείας, περιελθούσης τότε αὖθις, μετὰ 328 ἐτῶν Ἀραβικῆς κυριαρχίας, εἰς χεῖρας τῶν Χριστιανῶν.

Ἔτι πολιορκουμένης τῆς Ἀντιοχείας, οἱ Ἄραβες εἶχον φονεύσει τὸν πατριάρχην αὐτῆς Χριστόφορον· καὶ μετὰ ταῦτα ἔκαυσαν ζῶντα τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων καὶ κατεπυρπόλησαν τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου. Ὁ δὲ Νικηφόρος ἐτιμώρησε διὰ νέων κατορθωμάτων τὴν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσγενομένην ταύτην ὕβριν. Στρατεύσας αὖθις τῷ 969, μέχρι τοῦ Μαυροκάστρου τῆς Ἀρμενίας (Malazkert),

καταστρέφει τὴν πόλιν ταύτην, πυρπολεῖ τὴν Ἐδεσσαν ἐν τῇ ἐπιστροφῇ, καταλείπει μοῖραν τοῦ στρατοῦ ἐν Μεσοποταμίᾳ, καὶ ἀνακάμπτει διὰ τοῦ Εὐφράτου, ταπεινώσας κατὰ κράτος τὸν Μωαμεθανισμὸν καὶ ἐμβαλὼν εἰς ἀμηχανίαν ἐσχάτην αὐτὸν τὸν καλίφην τοῦ Βαγδατίου.

Καὶ ὀλιγώτερον μὲν ηὐδοκίμησεν εἰς τοὺς ἀγῶνας τοὺς συγχροτηθέντας πρὸς τοὺς κατὰ τὴν δύσιν Ἀραβας· διότι ὁ μετὰ τοῦ ναυάρχου Νικήτα ἀποσταλεὶς εἰς Σικελίαν τῷ 903 στρατηγὸς Μανουὴλ (υἱὸς νόθος τοῦ Λέοντος Φωκᾶ), ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἐγένετο κύριος τῶν Συρακουσῶν, τῆς Ἱμέρας, τοῦ Ταυρομενίου καὶ τοῦ Λεοντίου, ἔπειτα, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ εἰς ἐνέδραν, κατεστράφη αὐτόθι μεθ' ὅλου σχεδὸν τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες τότε καὶ τοῦ στόλου ἐγένοντο κύριοι, αἰχμαλωτεύσαντες πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν ναύαρχον Νικήταν. Ἀλλὰ τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατορθώματα τοῦ Νικηφόρου ἔμελλον νὰ θεραπεύσωσι ἂν μέρει τὴν πληγὴν ταύτην καὶ νὰ καταδείξωσι τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος, τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ἐκτήσατο καθ' ὅλον τὸν μωαμεθανικὸν κόσμον. Ὁ Νικηφόρος κυριεύσας τὴν Φοινίκην, ἐν ἔτει 961, εἶχεν εὕρει εἰς μίαν τῶν πόλεων αὐτῆς τὴν σπάθην τοῦ Μωάμεθ. Ἐπειδὴ δ' ἐπανελθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔπεμψε τὸ κειμήλιον τοῦτο εἰς τὸν καλίφην τῆς Ἀφρικῆς, οὗτος ἀπέδωκεν εὐγνωμόνως τῷ βασιλεῖ, ἄνευ λύτρων, ἅπαντας τοὺς αἰχμαλώτους τῆς Σικελίας, καὶ αὐτὸν τὸν Νικήταν.

Καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ Νικηφόρου δὲν βλέπομεν αὐτὸν στρατεύοντα κατὰ τῶν Βουλγάρων διότι ἐπικινδυνότατοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐχθροὶ ἦσαν οἱ Ἄραβες, ἕνεκα τοῦ συνεπαγομένου ὑπ' αὐτῶν μωαμεθανισμοῦ. Οἱ Βούλγαροι, ἀφηνιάσαντες ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Λέοντος, ἐπεχείρησαν ἐκ διαλειμμάτων καταστρεπτικὰς ἐπιδρομὰς καὶ κατέλαβον πολλὰ τοῦ κράτους μέρη· ἀλλ' ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν καὶ ὑπέκυψαν εἰς τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχείου, ἦσαν πολὺ ὀλιγώτερον ὀλέθριοι ἢ οἱ Ἄραβες. Βεβαίως ἦτο ἐπὶ τέλους ἀνάγκη νὰ δαμασθῶσι, καθυποβαλλόμενοι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν πολιτικὴν κυριαρχίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχίας. Τοῦτο δὲ ἐγένετο μετ' οὐ πολὺ ἐπὶ τῶν ἀμέσων διαδόχων τοῦ Νικηφόρου· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς οὗτος, καλῶς ποιῶν, ἐπέστησε κατ' ἀρχὰς ἅπασαν τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς Μωαμεθανούς. Οἱ δὲ Βούλγαροι, ὠφελούμενοι ἐκ τούτου ἔπεμψαν πρέσβεις ἀπαιτοῦντες φόρους. Ὁ βασιλεὺς ἀπέπεμψε τοὺς πρέσβεις τούτους μετ' ἀγανακτήσεως, καὶ μὴ εὐκαιρῶν νὰ ἐπέλθῃ αὐτὸς κατὰ τῶν πολεμίων ἐκείνων, ὑπεκίνησε τὸν ἡγεμόνα τῶν Ῥώσων Σβιατοσλαῦον νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Ὁ Σβιατοσλαῦος, ἐπελθὼν τῷ ὄντι ἀπὸ τοῦ 967, ἐπήγαγε τοσοῦτον φοβερὰν λεηλασίαν εἰς τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων, ὥστε οὗτοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν προστασίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχίας. Ἀλλὰ τὰ ἐντεῦθεν ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ἀνήκουσιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰωάννου Τσιμισκῆ.

Οὐδὲν ἧττον ἀξιομνημόνευτοι εἶναι αἱ σχέσεις τοῦ Νικηφόρου πρὸς τὸν μέγαν αὐτοκράτορα τῆς δύσεως Ὄθωνα τὸν Α'., καὶ αἱ περὶ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν πράξεις αὐτοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ Ὄθων συνέλαβε τὸν σκοπὸν νὰ συζεύξῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ῥωμανοῦ Β'., Θεοφανοῦς, καὶ ὡς πρεῖκα νὰ λάβῃ τήν τε ἐπὶ τῆς κάτω Ἰταλίας κυριαρχίαν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος. Ἀλλὰ δὲν ἤξευρε πρὸς τίνα ἄνδρα εἶχε νὰ διαπραγματευθῇ. Ὁ Νικηφόρος ὄχι μόνον δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ πρεῖκα, ἀλλ' ἀπῄτει ἐξ ἐναντίας νὰ λάβῃ πρεῖκα ὅλην τὴν μέσην καὶ τὴν ἄνω Ἰταλίαν, οὐδὲ συνήνει νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα τοῦ Ὄθωνος, ἀποκαλῶν αὐτὸν ἁπλῶς Ῥήγα (ὄχι βασιλέα). Καὶ ἐπειδὴ ὁ πρέσβυς τοῦ Ὄθωνος Λιουτπράνδος ἐπεχείρησε νὰ ὑπερασπισθῇ ὄχι μόνον τὰ δικαιώματα τοῦ Ὄθωνος ἐπὶ τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ Πάπα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἰλλυρίας, ἀπεπέμφθη μετὰ σαρκασμῶν. Αὐτὰ ταῦτα ἔπαθον καὶ οἱ ληφθέντες τοῦ Πάπα, οἱ παρ' αὐτοῦ ἀποσταλέντες ἵνα ὑποστηρίξωσι τὰς προτάσεις τοῦ Ὄθωνος. Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἣν ἐκόμισαν πρὸς τὸν Νικηφόρον, ὁ Πάπας ἑαυτὸν μὲν ἀπεκάλει *οἰκουμενικόν*, τὸν δὲ Ὄθωνα *πιστὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων*, ὁ βασιλεὺς οὐδὲ κατεδέχθη νὰ ἀπαντήσῃ, ἀλλὰ δι' ἐπιστολῆς, ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Λέοντος γραφείσης, ὑπέμνησεν αὐτῷ τὰ καθήκοντα.—Ἡ περιγραφὴ τῆς πρεσβείας τοῦ Λιουτπράνδου, ὑπ' αὐτοῦ τούτου γενομένη, σώζεται καὶ ὑπάρχει δεδημοσιευμένη εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Μουρατορίου, τόμῳ II. Περιέχει δὲ ἄπειρα ψεύδη περὶ Νικηφόρου καὶ τῶν τότε Ἑλλήνων, τὰ ὁποῖα δὲν συνετέλεσαν ὀλίγον εἰς τὸ νὰ διαστρέψωσι τὰς γνώμας τῶν δυτικῶν περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχίας, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (*).

Ἀλλ' ἡ βασιλεία τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ δὲν ἔμελλε νὰ παραταθῇ πολύ. Ἡ ὀξεῖα ἐκείνη φύσις, ἡ ἐν τῷ πολέμῳ ἀνατραφεῖσα, ἡ δι' αὐτοῦ προαχθεῖσα καὶ ἐν αὐτῷ ἀδιαλείπτως διατρίβουσα, ἀναγκαίως ἐπολιτεύθη ἀποτόμως ὁπωσοῦν καὶ περὶ τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα, ὥστε προξένησε πολλὰς φιλοτιμίας καὶ πολλὰ συμφέροντα. Ἡ ἐδιάζουσα εὔνοια ἣν ἐπεδείκνυεν εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἡ πρὸς τὰς καταχρήσεις αὐτοῦ ἀνοχὴ δυσηρέστησεν ἀπάσας τὰς λοιπὰς τοῦ ἔθνους τάξεις· καὶ ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ στρατὸς ἐδυσχέραινεν ἐν μέρει διότι ὁ Νικηφόρος, ἐνδίδων εἰς τὸν πρὸς τὸν Ἰωάννην τὸν Τσιμισκῆν φθόνον τοῦ ἀδελφοῦ του Λέοντος, ἔπραξε τὸ λάθος τοῦ ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὸν περιφανῆ ἐκεῖνον ἡγεμόνα καὶ νὰ διορίσῃ αὐτὸν λογοθέτην τοῦ δρόμου. — Προστούτοις παρώξυνε καὶ τὴν Γερουσίαν καὶ τὸν κλῆρον· διότι ὄχι μόνον ἠλάττωσε τὰς διανεμομένας εἰς τὴν Γερουσίαν βασιλικὰς δωρεάς, ἀλλὰ καὶ ὅλως κατέπαυσε τὰς ἀρχῆθεν παρεχομένας εἰς ἱερὰ τεμένη καὶ εἰς εὐαγεῖς οἴκους ἐπετείους δόσεις, ἔτι δὲ ἀπηγόρευσε, διὰ ψηφίσματος βασιλικοῦ, τὴν εἰς τὰς Ἐκκλησίας κληροδοσίαν ἀκινήτων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὰ κτήματα ταῦτα, τὰ κληροδοτούμενα εἰς τὰς Ἐκκλησίας πρὸς παραμυθίαν τῶν πενήτων, ἐχρησίμευον ἁπλῶς εἰς τὴν πολυτέλειαν τῶν ἀρχιερέων, ἐνῷ οἱ ἄνδρες οἱ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαχόμενοι ἐστεροῦντο τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Ὁ Νικηφόρος προέβη ἔτι περαιτέρω. Θεωρήτας τὴν ἀτοξίαν καὶ κατάχρησιν τὴν ἐπικρατήσασαν περὶ τὴν ψηφοφορίαν τῶν ἀρχιερέων, μετέφερε πᾶν τὸ περὶ τῆς προχειρίσεως τῶν ἀρχιερέων εἰς ἑαυτόν, προστάξας νὰ μὴ ἔχῃ τις ἄδειαν νὰ πέμπεται εἰς ἐπαρχίαν, ἄνευ τῆς ἐγκρίσεώς του. Ἐπὶ δὲ πᾶσι καὶ δόγμα ὅσον τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐθέσπισε, τοῦ; εἰς πόλεμον πεσόντας στρατιώτας ὁμοίως τιμᾶσθαι τοῖς μάρτυσιν, εἰς ὃ ἀντέστησαν ὅ,τε πατριάρχης καὶ τινες τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν τῆς Γερουσίας, λέγοντες, ὅτι οἱ ἐν πολέμῳ φονεύοντες καὶ φονευόμενοι ὑποβάλλονται μάλιστα εἰς ἐπιτίμησιν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἤτοι τοὺς κανόνας τοῦ μεγάλου Βασιλείου. — Τελευταῖον αὐτὴ ἡ Θεοφανὼ δυσμενῶς διετέθη πρὸς τὸν Νικηφόρον εἴτε διότι ἠγάπησε τὸν Τσιμισκῆν, « ἣν γὰρ τῷ κάλλει διαπρεπής, » λέγει ὁ Ζωναρᾶς, εἴτε διότι ὑπώπτευεν, ὅτι ὁ Νικηφόρος ἐμελέτησε νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀπὸ τοῦ Ῥωμανοῦ υἱούς της ἀνικάνους πρὸς τὴν βασιλείαν, ἵνα μεταβιβάσῃ ταύτην εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀδελφὸν Λέοντα. Ἡ δὲ συνδρομὴ τοσούτων καὶ τηλικούτων δυσμενειῶν καὶ παθῶν παρήγαγε φοβερὰν κατὰ τῆς βασιλείας συνωμοσίαν, τῆς ὁποίας πρωτουργοὶ ἦσαν ὁ Τσιμισκῆς καὶ ἡ Θεοφανὼ· καὶ τὴν νύκτα τῆς 24 Δεκεμβρίου 969 ὁ Νικηφόρος ἐδολοφονήθη ἐν τοῖς βασιλείοις, τηρήσας καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἐκείνῃ ὥρᾳ θαυμαστὴν ψυχῆς ἀταραξίαν, ὡς ὡμολόγησαν ἔπειτα αὐτοὶ αὐτοῦ οἱ δολοφόνοι.

Β'.

Ἰωάννης Τσιμισκῆς ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ καταλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἀνῆκεν εἰς μίαν τῶν περιφανῶν ἐκείνων ἀρμενιακῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες, προσελθοῦσαι εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ἐταύτισαν τὴν τύχην αὐτῶν μετὰ τῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τύχης. Ὁ κάππος αὐτοῦ Θεόφιλος εἶχε διατελέσει στρατηγὸς τοῦ θέματος Χαλδίας (Τραπεζοῦντος) καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων ἐπὶ τοῖς πολεμικοῖς αὐτοῦ προτερήμασιν· ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θεοφίλου τούτου, Ἰωάννης ὁ ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων ἐπονομαζόμενος Γούργεν, ὑπὸ δὲ τῶν Βυζαντινῶν Κουρκουᾶς, εἶχε διατελέσει στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν καὶ διαπρέψει εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνας. Ἐκ μητρὸς δὲ ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἦτο ἐξάδελφος τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, ὅστις, ἐὰν κρίνωμεν ἀπὸ τὸ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του ἀπαντώμενον ὄνομα *Βάρδας*, εἵλκεν ὁμοίως τὸ γένος ἐξ Ἀρμενίων (*).

Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης κατέλαβε τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν εἰς ἡλικίαν 45 ἐνιαυτῶν. Λόγῳ στρατιωτικῆς μεγαλοφυΐας ἀνεδείχθη ὁμολογουμένως ἀνώτερος τοῦ Φωκᾶ, ἔχων, ἐκτὸς τῆς πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένης περιουσίας καὶ ἐπιστήμης, ῥώμην μὲν γίγαντος, ἥρωος δὲ ἀνδρείαν· ἴσως ὅμως ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐνάμιλλος τοῦ προκατόχου. Ὁ εὐνοῦχος Βασίλειος, νόθος υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ, ἀνὴρ γενναῖος, ἐπιτήδειος, ἀλλὰ πονηρότατος, εἶχεν ἰσχύσει τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν, ἔτι ἐπὶ Νικηφόρου, ὅστις ἐδημιούργησε χάριν αὐτοῦ τὸ νέον ἀξίωμα τοῦ *Προέδρου*, ὅ ἐστι τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως· ἀλλ' ὁ Νικηφόρος, καί τοι μεταχειριζόμενος τὴν ἱκανότητα τοῦ Βασιλείου, ἤξευρε νὰ χαλιναγωγῇ τὸν ἄνδρα, ἐνῷ ὁ Ἰωάννης κατέλιπεν αὐτῷ ὁλόκληρον τὴν πολιτικὴν κυβέρνησιν. Ὁ δέ, πρῶτον πάντων, ἐκδικούμενος τοὺς Φωκάδας διὰ τὸν περιορισμὸν τῆς ἐξουσίας ἣν ὑπέστη ἐπὶ Νικηφόρου, κατέπεισε τὸν τούτου διάδοχον νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς ὅλους καὶ τοὺς φίλους αὐτῶν ἀπὸ τῶν πραγμάτων· ὁ Λέων ὁ κουροπαλάτης ἐξωρίσθη εἰς Λέσβον· ὁ πρῶτος αὐτοῦ υἱὸς Νικηφόρος, ὁ πρωτοβεστιάριος, εἰς Ἴμβρον· ὁ δεύτερος υἱός, Βάρδας ὁ Φωκᾶς, στρατηγὸς Χαλδίας καὶ Κολωνείας, περιωρίσθη εἰς Ἀράσειαν, μόνος δὲ τοῦ τρίτου υἱοῦ, τοῦ Πέτρου Φωκᾶ, ἐφείσθη ὁ Βασίλειος, ἴσως διότι ἦτο εὐνοῦχος. Προστούτοις, φοβούμενος τὴν ἰσχὺν τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἡ Θεοφανὼ ἐπὶ τοῦ βασιλέως, κατώρθωσε, διὰ τῆς συνεργείας τοῦ πατριάρχου Πολευύκτου, ν' ἀπαγορεύσῃ τὸν γάμον τοῦ Ἰωάννου μετὰ τῆς μιαιφόνου χήρας καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐξορίαν αὐτῆς ἀπὸ τῶν βασιλείων. Καὶ τῆς μὲν Θεοφανοῦς ἡ ἀποπομπὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρᾶξις ἀξιέπαινος, ὁ δὲ μετ' ὀλίγον τελεσθεὶς γάμος τοῦ Ἰωάννου μετὰ Θεοδώρας, τῆς θυγατρὸς τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου καὶ ἀδελφῆς Ῥωμανοῦ τοῦ νεωτέρου, ἦτο βεβαίως πολὺ εὐσχημότερος· ὁμοίως καὶ ἡ τῶν Φωκάδων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῶν πραγμάτων εἰμπορεῖ νὰ δικαιολογηθῇ διὰ λόγους πολιτικούς. Ὅ,τι ὅμως δυσκολώτερον ἐξηγεῖται εἶναι ἡ οὐσιώδης μεταβολὴ ἡ ἐπελθοῦσα περὶ τὸ ἐσωτερικὸν κυβερνητικὸν σύστημα. Ἂν ὄχι ὅλα, τὰ πλεῖστα ὅμως τῶν ἐνεργηθέντων ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου, πρὸς περιστολὴν τῆς κοσμικῆς καὶ κληρικῆς ἀριστοκρατίας, ἀνετράπησαν, καὶ ἰδίως ἐσχίσθη ὁ

(*) Ἴδε τὰς ὀρθὰς περὶ τῆς πρεσβείας ἐκείνης σκέψεις τοῦ Σχλοσσέρου, ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῆς Γενικῆς Ἱστορίας του, 2, 2, σελ. 258 καὶ ἑπ.

(*) Τὸ ἐπώνυμον Τσιμισκῆς σημαίνει, κατὰ Λέοντα τὸν Διάκονον, ὅ,τι καὶ τὸ μουζακίτζης· ταύτην δὲ τὴν λέξιν ὁ Δουκάγγιος θεωρεῖ παραφθαρμένην ἐκ τοῦ μειρακίτζης. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ Τσιμισκῆς ἀρμενιστὶ γράφεται Tschomchkik, ἀλλ' ὅτι, κατὰ τοὺς δεινοὺς περὶ τὴν Ἀρμενικήν, ἡ σημασία τῆς λέξεως ταύτης εἶναι ἄγνωστος· γνωστὸν εἶναι μόνον ὅτι ἡ κατάληξις kik εἶναι ὑποκοριστική, καὶ ἴσως τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ὀνόματος εἶναι ἡ Περσικὴ λέξις tchamch, ὅπερ δηλοῖ μεγαλοπρεπὲς ἀνάστημα· διότι τῷ ὄντι, κατὰ Λέοντα τὸν Διάκονον, σελ. 96, ὁ Ἰωάννης εἶχε μικρὸν μὲν ἀνάστημα, ἀλλὰ μεγαλοπρεπὲς καὶ εὐγενές.

τόρος δι' οὗ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ἐθέσπισε νὰ μὴ γίνεται, ἄνευ τῆς γνώμης αὐτοῦ, οὐδεὶς ἀρχιερεύς. Εἶναι ὅμως τοὐλάχιστον ἀναμφίβολον, ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης δὲν ἐμόλυνε τὰς χεῖρας αὐτοῦ διὰ φόνων ἢ διωγμῶν. Προσέλαβε συμμετόχους τῆς ἀρχῆς τοὺς παῖδας τοῦ Ῥωμανοῦ (ἐξ ὧν ὁ μὲν ἦτο ἤδη ἐνδεκαέτης, ὁ δὲ ὀκταέτης), καὶ προσηνέχθη πρὸς αὐτοὺς ὡς πατὴρ· ἡ μήτηρ των ἐξωρίσθη κατ' ἀρχὰς εἰς Προκόννησον· ἔπειτα κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἐκεῖθεν, καὶ ἐλθοῦσα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐτόλμησε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς αὐτὰ τὰ βασίλεια· ἀλλ' ἂν καὶ δεινῶς ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτῆς ἐξύβρισεν ἐνταῦθα τὸν βασιλέα, μικροῦ δ' ἐδέησε νὰ πνίξῃ τὸν υἱὸν Βασίλειον, τὸν ὁποῖον εἶδε παρακαθήμενον παρὰ τῷ κηδεμόνι, ὁ Ἰωάννης περιωρίσθη πάλιν εἰς τὸ νὰ ἐξορίσῃ αὐτὴν εἰς μοναστήριόν τι τῆς Ἀρμενίας. Ἐν γένει δὲ ἀνεδείχθη πρᾶος, προσηνής, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον μεταδοτικός, ὥστε δυσχερῶς ἠδύνατο ν' ἀποποιηθῇ τὴν ζητουμένην χάριν. Προχέεσκε εἰς τὴν ὑπερβολικὴν ἐκείνην ἐλευθεριότητα καὶ ἀκρασίαν τινά, καὶ θέλετ' ἔχει πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνδρός, ὅστις εἶχεν οὕτω οὐ μόνον ἅπαντα τὰ προτερήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλαττώματα τὰ συνήθη τῶν γενναίων φύσεων.

Ἀλλ' ἂν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης δὲν ἠκολούθησε περὶ τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν ἁπάσας τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, ἂν οὔτε τὴν φειδωλίαν ἐκείνου εἶχε περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων χρημάτων, οὔτε ἐνόμισεν ἀπαραίτητον νὰ περιστείλῃ διὰ ῥητῶν νόμων τὴν ὑπέρογκον ἐξουσίαν τοῦ κλήρου, πολλάκις ὅμως, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἀπέδειξεν ὅτι καὶ εἰς τὸν κλῆρον ἤξευρε νὰ ὑπομιμνήσκῃ τὰ καθήκοντα, καὶ τοὺς καταχραστὰς νὰ ἐπιτιμᾷ· ὥστε φαίνεται ὅτι μᾶλλον οἰκονομῶν τὰς δυσχερείας ἢ ἀποδοκιμάζων τὰ ὑπὸ τοῦ προκατόχου πεπραγμένα, ἐτροποποίησε ταῦτα κατά τι· πρὸς δὲ, ἐπαναλαμβάνομεν, περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν πολεμικῶν, ἀνεδείχθη ἀμίμητος καὶ ἐπωνομάσθη δικαίως ὁ μέγιστος τῶν στρατηγῶν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, καθ' ὃν διέλαμψαν ἐν μὲν τῷ Ἑλληνικῷ κράτει, ὁ Νικηφόρος, ὁ Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ πλεῖστοι ἄλλοι περιφανεῖς ἡγεμόνες, ἐν δὲ τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, ὁ Ὀθῶν ὁ Μέγας, καὶ οἱ πολυθρύλλητοι αὐτῶν συναγωνισταί.

Ἐξηγήθη ἀνωτέρω δικαί ὁ Νικηφόρος εἶχεν ἐπιστήσει πρὸ πάντων τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς Ἄραβας· ἀλλ' ἀφοῦ ἅπαξ ἀνεκτήθη ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἡ Κιλικία, ἡ Φοινίκη, ἡ Κοίλη Συρία, ἡ Κύπρος καὶ ἡ Κρήτη, ὁ Ἰωάννης ἐθεώρησε δέον νὰ στρέψῃ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ἁπάσας τὰς δυνάμεις ἐπὶ τὴν Βουλγαρίαν, εἰς ἣν ἀπό τινος εἶχον συμβῆ σπουδαιότατα γεγονότα.

Καθὰ δ' ὁμοίως προείπομεν, ὁ Νικηφόρος, μὴ εὐκαιρῶν νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸς τὴν αὐθάδειαν τῶν Βουλγάρων, εἶχε προκαλέσει, διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου αὐτοῦ Καλοκύρου, τὴν εἰς Βουλγαρίαν ἐπιδρομὴν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ῥώσων Σβιατοσλαύου. Ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος δὲν ἠρκέσθη νὰ λεηλατήσῃ τὴν χώραν· προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ προδότου Καλοκύρου, ἀποφάσισε νὰ καταλάβῃ αὐτὴν ὁριστικῶς, νὰ ἀναβιβάσῃ τὸν Καλοκύρην εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ νὰ ἐπιτύχῃ παρ' αὐτοῦ οὐ μόνον τὴν ἐπίσημον παραχώρησιν τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ καὶ φόρον ἐτήσιον ὑπέρογκον. Τοιαῦτα ἐβουλεύετο ὁ Σβιατοσλαῦος, ὅτε οἱ Βούλγαροι, πάσχοντες τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν Ῥώσων, ἐζήτησαν τὴν προστασίαν τοῦ Νικηφόρου· καὶ ὁ Νικηφόρος ἑτοιμάζετο τῳόντι νὰ ἐκστρατεύσῃ τελευταῖον εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐκοχῆν συνέβη ἡ μεταβολὴ τῆς βασιλείας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης, ἅμα καταλαβὼν τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν, διεμήνυσεν εἰς τὸν Σβιατοσλαῦον, ὅτι ὀφείλει νὰ ἐπανέλθῃ οἴκοι, διότι ὁ Νικηφόρος ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀμοιβὴν ἕνεκα τῆς εἰς τὴν Βουλγαρίαν στρατείας, καὶ ἐξεπληρώθησαν οὕτως αἱ ἀμοιβαῖαι συνθῆκαι· ὁ Σβιατοσλαῦος ὅμως ἀπήντησεν ἀγερώχως, ὅτι θέλει φέρει αὐτοπροσώπως τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὥστε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης παρεσκευάσθη δραστηρίως πρὸς πόλεμον. Ὁ πόλεμος οὗτος κατέστη τόσῳ μᾶλλον ἀναπόφευκτος, ὅσῳ οἱ Ῥῶσοι, οἵτινες ἐμελέτων νὰ καταλάβωσιν ὁριστικῶς τὴν χώραν ἐκείνην, δὲν εἶχον ἔτι τότε ἀσπασθῆ τὸν Χριστιανισμόν. Οἱ Βούλγαροι ἀπεποιοῦντο μὲν ἐκ διαλειμμάτων τὴν πολιτικὴν κυριαρχίαν τῶν βασιλέων, ἀλλὰ πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ὑπέκυπτον τοὐλάχιστον εἰς τὴν ἠθικὴν κυριαρχίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχείου. Κατ' οὐδένα ὅμως λόγον δὲν συνέφερε νὰ ἐγκαταστῇ ἐντεῦθεν τοῦ Ἴστρου ἔθνος τὸ ὁποῖον ἔφερε μὲν εἰς μέσον ὁμοίως ἢ καὶ πλείονας τῶν Βουλγάρων κυριαρχικὰς ἀξιώσεις, δι' οὐδενὸς δὲ ἠθικοῦ δεσμοῦ συνεδέετο ἔτι μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος. Περὶ τὰ τέλη λοιπὸν τοῦ 970 ἔτους, ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν εἰς τὰ μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Θρᾴκης σύνορα, μετὰ 10,000 ἀνδρῶν, τὸν Βάρδαν Σκληρὸν, ἕνα τῶν ἐπισημοτέρων στρατηγῶν τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ γυναικάδελφον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης συζύγου (διότι τὴν Θεοδώραν ἔλαβεν εἰς δεύτερον γάμον). Ὁ βασιλεὺς ἐνόμιζαν ὅτι οἱ Ῥῶσοι θέλουν περιορισθῆ εἰς μικράς τινας ἐπιδρομὰς καὶ ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Σκληροῦ θέλει ἀρκέσει ν' ἀναχαιτίσῃ αὐτοὺς μέχρις οὗ ὁ Ἰωάννης αὐτὸς, προπαρασκευασθείς, δυνηθῇ νὰ ἐμβάλῃ εἰς Βουλγαρίαν μετὰ τῆς ὅλης αὐτοῦ δυνάμεως. Ἀλλὰ οἱ Ῥῶσοι, πρὸ καιροῦ ὄντες ἕτοιμοι, διελαύνουσι διὰ τοῦ Αἵμου, πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Σκληροῦ, εἰς 30,000 συμποσούμενοι, ἠνοῦσιν ἅπασαν τὴν Θρᾴκην καὶ στρατοπεδεύουσι πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσῆλθεν ὁ Σκληρός. Ναί μὲν ὁ ἐπιτήδειος ἐκεῖνος στρατηγὸς, ἐκ παρατάξεως ἀγωνισθεὶς μετ' ὀλίγον πρὸς τοὺς πολεμίους, διέλυσε τὴν πολιορκίαν, καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἀνακάμψωσιν εἰς Βουλγαρίαν, ἀλλ' ἡ νέα αὕτη ἐπιδρομὴ κατέστησεν ὑπερ ποτε ἀπαραίτητον τὴν ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως, ἥτις καὶ ἐγένετο τελευταῖον τὴν ἄνοιξιν τοῦ 972.

Τὸ ἐπιχείρημα ἦτο δυσχερὲς διά τε τὸ δασώδες τῆς χώρας καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν πολεμίων· ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο ὁ βασιλεὺς κατέβαλε πλείστην ἐπιμέλειαν περὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ στρατοῦ μεθ' οὗ ἔμελλε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸν ἀγῶνα. Τὰ τάγματα ταῦτα δὲν ἦσαν ὅσον οἱ στρατοὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου ὁδηγηθέντες κατὰ τῶν Ἀράβων πολυάριθμα, συνέκειντο ὅμως καθ' ὁλοκληρίαν ἐξ ἀνδρῶν λογάδων καὶ ἤγοντο ὑπὸ τῶν ἐμπειροτέρων καὶ γενναιοτέρων τοῦ κράτους ἀξιωματικῶν. Προεπορεύοντο δὲ τοῦ ὅλου στρατοῦ οἱ καλούμενοι *Ἀθάνατοι*, ἄνδρες κατάφρακτοι. διαγαγόντες ἐν τοῖς πολέμοις τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξομοιωθῶσιν εἰρηνῇ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ τάγματα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι σήμερον, εἰς τὰ μεγάλα κράτη, τὰς αὐτοκρατορικὰς καὶ βασιλικὰς φρουράς. Κατόπιν ἤρχοντο μύριοι πεζοὶ καὶ τριχίλιοι πρὸς τοῖς μυρίοις ἱππεῖς. Ἡ δ' ὀπισθοφυλακὴ, ἥτις ἦγε τὰ σκεύη καὶ τὰς μηχανὰς, παρείπετο βραδέως ὑπὸ τὸν εὐνοῦχον Βασίλειον. Οὕτω διελθὼν ἀκωλύτως τὰς πύλας τοῦ Αἵμου, ὁ βασιλεὺς προέδραμε μετὰ 5000 πεζῶν καὶ 3000 ἱππέων, διατάξας τὸν Βασίλειον νὰ παρακολουθήσῃ μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ, βαδίζων ἀνετώτερον, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κόπου. Ἐνέβαλε δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰς τὴν ἐχθρικὴν χώραν πρωϊμώτερον ἢ ὅτι προεδόκων οἱ Ῥῶσοι καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Περεϊασλαύας, πρωτευούσης τῶν Βουλγάρων, πόλεως τότε ἰσχυρᾶς καὶ μεγάλης, ἤδη δὲ μὴ ὑπαρχούσης. Συγχρόνως στόλος ἀπεστάλη εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἴστρου, ἵνα ἀποκόψῃ τὴν διὰ τοῦ Εὐξείνου ὑποχώρησιν τῶν Ῥώσων.

Ἡ ἐκστρατεία αὕτη, ἥτις θεωρεῖται δικαίως ἀνταξία τῶν μεγαλητέρων στρατιωτικῶν ἡγεμόνων τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ἡ ἱστορία, παρέχει ἡμῖν τὸ μέτρον τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς προσωπικῆς ἀνδρείας τοῦ βασιλέως Ἰωάννου. Ὁ Σβιατοσλαῦος ἦτο ἐστρατοπεδευμένος περὶ τὴν Σιλίστριαν (τὸ Δουρόστολον), καὶ πεποιθὼς εἰς τὴν ἐν Περεϊασλαύᾳ πολυάριθμον φρουράν, δὲν ἔσπευδε νὰ κινήσῃ, ἐλπίζων, ὅτι εὐχερέστερον θέλει καταβάλει τὸν ἀντίπαλον, ἐὰν ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ ἐξασθενήσαντος ἅπαξ ἀπὸ μακρᾶς πολιορκίας. Ἀλλ' ἡ πολιορκία δὲν διήρκεσε πολύ. Ὁ βασιλεὺς ἔφθασεν ἔμπροσθεν τῆς πόλεως τῇ 12 Ἀπριλίου, ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης τετάρτης· καὶ αὐθημερὸν καταροπώσας τοὺς ἐπιχειρήσαντας ἔξοδον πολεμίους, ἐγένετο τὴν ἐπιοῦσαν κύριος τῆς πρωτευούσης τῶν Βουλγάρων, δι' ἐφόδου πεισματωδεστάτης καθ' ἣν παρέσχε λαμπρὰ τῆς τόλμης αὐτοῦ δείγματα. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ εὑρέθη δέσμιος ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Βορίσης μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων. Ἅπαντες ἔλαβον ἀμέσως τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἠξιώθησαν πολλῶν παρὰ τῷ Ἰωάννῃ τιμῶν καὶ παραμυθιῶν, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μετονομάσας τὴν Περεϊασλαύαν Ἰωαννούπολιν καὶ δι' ἑλληνικῆς φρουρᾶς ὀχυρώσας αὐτὴν, ἀπέδειξεν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι ὁ σκοπός του δὲν ἦτο νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ὕπαρξιν αὐτονόμου Βουλγαρίας, ἀλλ' ὅτι εἶχεν ἀπόφασιν νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἁπλῶς ἐπαρχίαν τοῦ κράτους. Πανηγυρίσας δὲ ἐνταῦθα τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, ἐξώρμησε τὴν δευτέραν τῆς διακαινησίμου πρὸς τὴν Σιλίστριαν.

Ὁ Σβιατοσλαῦος ἀντεπεξῆλθεν ἤδη κατὰ τοῦ βασιλέως, ὅστις ὅμως, καί τοι κυριεύσας ἅπαντα τὰ καθ' ὁδὸν κείμενα φρούρια, δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ καιρὸν νὰ προχωρήσῃ πολύ· οἱ δύο στρατοὶ ἀπηντήθησαν οὐ μακρὰν τῆς Σιλιστρίας. Οἱ πολέμιοι, τὸ πλεῖστον πεζοὶ ὄντες, συνεποσοῦντο εἰς 70,000 ἀνδρῶν, κυρίως Ῥώσων καὶ Πατζινάκων· καὶ οἱ μὲν Ῥῶσοι κατέλαβον ἐν τῇ παρατάξει τὴν δεξιὰν πτέρυγα, οἱ δὲ σύμμαχοι αὐτοῦ Πατζινάκοι, τὴν ἀριστερά· ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐπαναλαμβάνων τὴν λοξὴν παράταξιν δι' ἧς ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐνίκησεν ἐν Λεύκτροις καὶ ἐν Μαντινείᾳ, συμπυκνοῦ τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον τῆς δυνάμεως κατὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ ἐχθροῦ πτέρυγός· καὶ πρῶτος ὁ γενναῖος καὶ ἀθλητικὸς ἵππαρχος Θεόδωρος ἐπιπίπτει μεθ' ὅλων τῶν ἵλων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ ἀπὸ ῥυθμοῦ ἐλαύνων κατὰ τῶν Ῥώσων, καὶ διασπᾷ τὴν τάξιν αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ πολέμιοι γενναίως ἀμυνόμενοι καὶ ὄντες πολυπληθέστεροι, κατορθοῦσι νὰ συμπήξωσιν αὖθις τοὺς στίχους αὐτῶν καὶ ἀντέχουσι μέχρι τῆς ἑσπέρας. Τότε ὁ βασιλεὺς, πιέσας ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, ἀναγκάζει τοὺς Ῥώσους νὰ πέμψωσιν εἰς βοήθειαν τῶν Πατζινάκων τὴν ἐπιφυλακήν των. Ἅμα δὲ ἰδὼν ἐλαττωθεῖσαν οὕτω τὴν ἐν τῇ δεξιᾷ δύναμιν τῶν πολεμίων, ἀναλαμβάνει αὐτὸς τὴν ἀρχηγίαν ἐπιλέκτων τινῶν ταγμάτων καὶ ῥίπτει ἑαυτὸν ἀφειδῶς εἰς τὸ πυκνότερον τῆς Ῥωσικῆς παρατάξεως. Ὁ ἀγὼν ἐνταῦθα ἀπέβη φοβερὸς· ἡ παλίρροια τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς ἥττης κατέστη ἐπὶ τοσοῦτον πεισματώδης, ὥστε λέγεται, ὅτι ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἡ νίκη δωδεκάκις ἐπέρασεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς στρατοῦ εἰς τὸν ἕτερον. Τελευταῖον οἱ Ῥῶσοι ἐνέδωκαν· καὶ οἱ Πατζινάκοι ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά των μετὰ σφαγὴν δεινοτάτην, οἱ δὲ περισωθέντες πολέμιοι κατέφυγον ἐντὸς τῆς ὀχυρᾶς Σιλιστρίας.

Δὲν θέλομεν περιγράψει τὰ καθ' ἕκαστα τῆς τότε ἀρξαμένης ἀξιομνημονεύτου πολιορκίας τῆς Σιλιστρίας, τὰ διὰ μακρῶν ὑπὸ Λέοντος τοῦ Διακόνου ἱστορηθέντα. Ἐν τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ καθ' ἣν διέπρεψαν ὁ Βάρδας Σκληρὸς, ὁ ἵππαρχος Θεόδωρος, ὁ στρατηγὸς Πέτρος, ὁ πατρίκιος Ῥωμανὸς, ἔγγονος τοῦ Λεκαπηνοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, δὲν ἀνεδείχθη μόνον ἡ Ἑλληνικὴ ἀνδρεία, ἀλλὰ καὶ ἡ τέχνη συγχρόνως. Ὁ στόλος, ὁ ἀναπλεύσας τὸν Ἴστρον καὶ συμπληρώσας τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς πόλεως, τὰ ὑγρὸν πῦρ, αἱ ποικίλαι καὶ καταστρεπτικαὶ μηχαναὶ ἔφεραν εἰς ἀπελπισίαν μετ' οὐ πολὺ τοὺς πολεμίους. Ὁ Σβιατοσλαῦος ἀπεφάσισε νὰ διακινδυνεύσῃ τῇ 20 Ἰουλίου δευτέραν ἐκ τοῦ σύστάδην μάχην, ἀλλὰ ἡττήθη· μετὰ πέντε ἡμέρας, ἀνέρριψε καὶ τρίτον τὸν κύβον· καταροπωθεὶς ὅμως καὶ αὖθις, καὶ ἰδὼν πεσόντας τοὺς ἀρίστους αὐτοῦ ἀξιωματικούς, τὸν δὲ ὑπόλοιπον στρατὸν κινδυνεύοντα ἀπὸ τῆς πείνης, ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς λόγους περὶ εἰρήνης. Συγκατένευσε δὲ νὰ παραδώσῃ τῷ βασιλεῖ τὴν Σιλίστριαν μεθ' ὅλων τῶν αἰχμαλώτων καὶ νὰ

ἀπέλθῃ ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς λείας αὐτοῦ, ἀνταπαιτήσας μόνον νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς Ῥώσσους ἡ ἐπὶ ἐμπορείᾳ προσέλευσις εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατὰ τὰ πρότερον εἰθισμένα. Ὁ βασιλεὺς, σπεύδων νὰ καταλύσῃ τὸν φονικὸν τοῦτον πόλεμον, ἐδέχθη τὰς προτάσεις ταύτας, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ῥώσσους τὴν ἀναχώρησιν· ἀλλ' ὁ Σβιατοσλαῦος κατεστράφη καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν Πατζινακιτῶν, οἵτινες πρότερον σύμμαχοι αὐτοῦ ὄντες, ἐδυσφόρησαν τότε, ὅτι συνωμολόγησε τὴν εἰρήνην ἄνευ τῆς συμπράξεως αὐτῶν, καὶ προστούτοις ἐδελεάσθησαν ὑπὸ τῆς πλουσίας λείας ἣν μεθ' ἑαυτῶν ἔφερον οἱ ἀπερχόμενοι. Τὸν Σβιατοσλαῦον διεδέχθη ὁ μέγας δοὺξ Βλαδίμηρος, ὅστις ἔγημεν Ἄνναν, τὴν ἀδελφὴν τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος Βασιλείου· καὶ αὕτη εἶναι ἡ συμπληρώσασα τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἰωάννου, ὁ βασιλεὺς διέτριψεν ἔτι ἐπί τινα καιρὸν παρὰ τὸν Ἴστρον, ἵνα ἀσφαλίσῃ τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον φρούρια. Ἤδη δ' ἐπανερχομένου αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν ὁ πατριάρχης, ὁ κλῆρος, ἡ σύγκλητος καὶ ἅπας ὁ δῆμος, δεξιούμενοι τὸν ἥρωα δι' ἀνευφημιῶν καὶ ἐπινικίων. Καὶ οἱ μὲν προσέφερον αὐτῷ στεφάνους, οἱ δὲ σκῆπτρα χρυσᾶ καὶ λιθοκόλλητα· αὐτὸς δέ, δεχόμενος εὐμενῶς τὰς δωρεὰς, ἀνταπέδιδεν ἄλλας πολυτιμοτέρας. Ὅτε δὲ προσήγαγον ἅρμα ὁλόχρυσον, ὑπὸ τεσσάρων λευκῶν ἵππων συρόμενον, ἀντὶ νὰ ἀναβῇ αὐτὸς, ἐπέθηκε τὰ βασιλικὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας κοσμήματα καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν πάνσεπτον τῆς ἀειπαρθένου εἰκόνα, ἣν ἀνέδειξεν ἀνθ' ἑαυτοῦ θριαμβεύουσαν, παρακολουθήσας αὐτὸς ἐπὶ ἵππου λευκοῦ, περιεστεμμένος τὸ διάδημα, καὶ διελθὼν οὕτως ὁλόκληρον τὴν πόλιν, τὴν ὁποίας αἱ ὁδοὶ ἦταν ἐστρωμέναι διὰ χρυσῶν καὶ πορφυρῶν ὑφασμάτων καὶ δαφνίνων στεφάνων. Ἀφοῦ δὲ ἤκουσε τὴν δοξολογίαν ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἀνήρτησεν εἰς αὐτὸν τὸ λαμπρὸν τῶν ἡγεμόνων τῆς Βουλγαρίας στέμμα, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ βασίλεια. Ἐνταῦθα καθήρεσε τὸν τελευταῖον ἡγεμόνα τῆς Βουλγαρίας τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος, ἀνέδειξεν αὐτὸν ἁπλοῦν ἀξιωματικὸν τοῦ κράτους, διήρεσε τὴν χώραν ἐκείνην εἰς τμήματα, τῶν ὁποίων προέστησαν ἐπιχώριοι μεγιστᾶνες ἢ βοϊβόδαι καὶ ἐν γένει ἐθεώρησεν αὐτὴν ὡς ἐπαρχίαν Ἑλληνικήν.

Τοιουτοτρόπως ἀνεκτήθη ἡ Βουλγαρία. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἦτο σπουδαιότατον ὄχι μόνον διότι ἐπέξετεινε τὰ σύνορα τοῦ κράτους αὖθις μέχρι τοῦ Ἴστρου, ἀλλὰ καὶ διότι κατέστησεν ἀναπόδραστον τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσέλευσιν τῶν Ῥώσσων. Τῷ ὄντι οἱ Ῥῶσσοι, ὡς προηγουμένως οἱ Βούλγαροι, ἐδέχθησαν τὴν ὀρθοδοξίαν μᾶλλον ἢ τὸ Λατινικὸν δόγμα, διότι, ἔχοντες μεγάλα ἐμπορικὰ συμφέροντα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ λαβόντες πεῖραν τῆς δυνάμεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, περιῆλθον εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ συνδεθῶσι μετ' αὐτοῦ μᾶλλον ἢ μετὰ τῆς δύσεως. Ἡ δ' ὑπαγωγὴ τοῦ ἔθνους τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν ἤθελε καὶ μόνη ἀρκέσει ἵνα ἀναδείξῃ τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἕνα τῶν μεγαλητέρων εὐεργετῶν τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν. Ἀλλ' ἔμελλεν ὁ ἄνδρ νὰ δράμῃ μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἴστρου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Τίγρεως καὶ νὰ στήσῃ νέα τρόπαια. Πρὶν ὅμως ἐκγεγονότα, συγκεφαλαιοῦμεν ἐνταῦθα δευτερεύοντά τινα, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἀξιομνημόνευτα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς πράγματα.

Οἱ Ψωκαῖδες ἐπεχείρησαν ἐπὶ τοῦ Ἰωάννου δίς ν' ἁρπάσωσι τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν, τὸ πρῶτον μικρὸν μετὰ τὴν περὶ Ἀδριανούπολιν μάχην, τῷ 971, τὸ δὲ δεύτερον, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς, τῷ 972, ἐπολιόρκει τὴν Σιλίστριαν· ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη στάσις δὲν ἐχρησιμεύσεν εἰμὴ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ περιφανεστάτην τὴν ἀγαθότητα τοῦ βασιλέως, ἡ δὲ δευτέρα δὲν συνεπήγαγεν εἰμὴ τὴν ὁλοσχερῆ τῶν αὐτουργῶν αὐτῆς καταστροφήν. Τῷ 971 ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιχειρήματος ἐγένετο ὁ ἐν Ἀμασείᾳ περιωρισμένος δεύτερος υἱὸς τοῦ Κουροπαλάτου Λέοντος, Βάρδας ὁ Φωκᾶς, ὅστις, διαφυγὼν ἐκεῖθεν, καὶ γενόμενος, τῇ συνδρομῇ δυκηρεστημένων τινῶν, κύριος τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείας, συγκροτήσας δὲ περὶ ἑαυτὸν μικρόν τινα στρατὸν, ἀνηγορεύθη ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύς. Κίχε δὲ συνεννοηθῆ καὶ μετὰ τῶν ἐν Λέσβῳ καὶ Ἴμβρῳ ἐξωρισμένων συγγενῶν, οἵτινες ἡτοιμάζοντο νὰ μεταβῶσιν εἰς Θράκην, ἵνα ἀνυψώσωσιν αὐτόθι τὴν σημαίαν τῆς στάσεως, ὅτε, ἀνακαλυφθέντος τοῦ βουλεύματος αὐτῶν, συνελήφθησαν, καὶ, δικασθέντες, καταδικάσθησαν εἰς θάνατον· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ποινὴ, καὶ ἐξώρισεν αὐτοὺς ἁπλῶς πάλιν εἰς Λέσβον. Κατὰ δὲ τοῦ Βάρδα Φωκᾶ ἐξέπεμψε τὸν νικητὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως Σκληρόν, ὅστις ἠνάγκασε μετ' ὀλίγον τὸν ἀντίπαλόν του νὰ παραδοθῇ· δὲν ὑπέστη δὲ οὐδ' ὁ Βάρδας τὴν δικαίαν ποινὴν, καίτοι πολὺ τοῦ πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ ἐνοχώτερος· ἀλλὰ κουρευθεὶς μόνον, ἐξωρίσθη εἰς Χίον. Τῷ δὲ 972, ὁ Κουροπαλάτης Λέων καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικηφόρος, ὠφελούμενοι ἀπὸ τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπουσίας τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ πλείστου στρατοῦ, διαφεύγουσιν ἀπὸ Μιτυλήνης, ἔρχονται εἰς τὴν πρωτεύουσαν, συνεννοοῦνται μετὰ τῶν φίλων καὶ ἑτοιμάζονται νὰ ἁρπάσωσι τὴν ἀρχὴν, ὅτε ὁ ναύαρχος Λέων καὶ ὁ πρόεδρος Βασίλειος, συλλέξαντες τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει εὑρισκόμενον ὀλίγον στρατὸν, συλλαμβάνουσι τοὺς ἀντάρτας καὶ ζητοῦσι τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως· ὁ δὲ, θεωρήσας εὐλόγως τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐπιτεκείας μὴ συμβιβαζομένην μὲ τὸ συμφέρον τοῦ κράτους, παρήγγειλεν ἤδη αὐτοὺς μὲν νὰ τυφλωθῶσιν, ἡ δὲ περιουσία των νὰ δημευθῇ. Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ὁ Λέων ὁ Κουροπαλάτης καὶ ὁ πρεσβύτερος υἱός του Νικηφόρος· ἀλλ' ἐπέπρωτο ἡ οἰκογένεια αὕτη νὰ συνδέσῃ τὸ ὄνομά της μεθ' ὅλης τῆς λαμπρᾶς ταύτης περιόδου τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, διότι θέλομεν ἰδεῖ τὸν Βάρδαν Φωκᾶν καὶ τὸν υἱόν αὐτοῦ Νικηφόρον καὶ τὸν ἀδελφὸν

Πέτρον διαπρέποντας αὖθις ἐν τοῖς πράγμασιν ἐπὶ τῆς ἀκολούθου βασιλείας.

Τῶν κατὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχίας στάσεων αἱ πλειότεραι, μᾶλλον δὲ σχεδὸν πᾶσαι, ἐγίνοντο ἐν Ἀσίᾳ· καὶ τοῦτο, διότι εὕρισκον αὐτόθι ὁπαδοὺς τοὺς τῇδε κἀκεῖσε σωζομένους ἔτι αἱρετικοὺς, οἵτινες προθύμως ὡπλίζοντο κατὰ παντὸς βασιλέως, διότι πάντες οἱ βασιλεῖς ἦσαν προστάται τῆς μισητῆς παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς ἐκείνοις ὀρθοδοξίας. Ἐπικινδυνότατοι δὲ τῶν αἱρετικῶν τούτων, διὰ τὸ μάχιμον αὐτῶν πνεῦμα, ἦσαν οἱ καλούμενοι Παυλικιανοί. Ἐλάβομεν καὶ ἄλλοτε ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς ἀξιοσημειώτου ταύτης αἱρέσεως ἥτις, λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς περὶ Σαμόσατα τῆς Συρίας, διεπόρθευσε βραδύτερον τὰς δοξασίας αὐτῆς εἰς τὰ δυτικώτατα τῆς Εὐρώπης ἄκρα καὶ οὐσιωδῶς ἐπενήργησεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μεταρρύθμισιν, τὴν τοσοῦτον ἀναστείσασαν τήν τε Γαλλίαν, καὶ τὴν Γερμανίαν, καὶ τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ τῆς 13 ἑκατ. καὶ ἐφεξῆς. Μοῖρά τις τῶν Παυλικιανῶν εἶχε μετατοπισθῆ ἔτι ἀπὸ Κωνσταντίνου Β'. ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Θράκην· μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος γενομένην κατατρόπωσιν τῶν πολιτικῶν στάσεων τῆς αἱρέσεως ταύτης, δὲν ἐγένετο νέα Παυλικιανῶν μετατόπισις εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἔπαυσαν μὲν οὗτοι ἔκτοτε συγκροτοῦντες ἰδίαν πολιτείαν, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν ἐμπλεκόμενοι εἰς ἁπάσας τὰς στάσεις καὶ μετὰ τῶν Ἀράβων συνεννοούμενοι· ὥστε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, προτρεπόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ παρ' αὐτοῦ προχειρισθέντος πατριάρχου Ἀντιοχείας Θεοδώρου, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς μεταθέσῃ καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἦσαν ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνοι, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἐμελέτα μεγάλην καὶ ὁριστικὴν τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων διαρρύθμισιν· ὅθεν παρεχωρήθη εἰς αὐτοὺς τότε ἡ Φιλιππούπολις, καὶ κατέστησαν κύριοι τῶν πυλῶν τῆς Θράκης. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ μεταναστάσει ταύτῃ παρηκολούθησαν αὐτοὺς καὶ οἱ καλούμενοι Ἰακωβῖται, σύμμαχοι αὐτῶν γενόμενοι, οἱ οὕτω ἐνισχυθέντες Παυλικιανοὶ οὐ μόνον ἐξηπλώθησαν μέχρι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ προσέλαβον εἰς τὸ δόγμα καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν ὄχι ὀλίγους Βουλγάρους. Καί τοι δὲ λαβόντες τοιαύτην ἔκτασιν δὲν ἦσαν, ὡς προείπομεν, ἐνταῦθα τοσοῦτον ἐπικίνδυνοι ὅσον ἐν Ἀσίᾳ, τὸ μὲν διότι περιεστοιχίζοντο ἀπανταχόθεν ὑπὸ ὀρθοδόξων, τὸ δὲ διότι δὲν ὑπῆρχεν ἐν Εὐρώπῃ ἐξωτερικὸς ἰσχυρὸς ἐχθρὸς πρόχειρος καὶ πρόθυμος πάντοτε νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτῶν. Τούτου ἕνεκα, καὶ διὰ τὰς μεγάλας ὠφελείας τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ τῶν βασιλέων, δὲν ἔπαυσαν ὑποκείμενοι εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυριαρχίαν, πιστῶς μάλιστα καὶ γενναίως ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ. Καὶ διέσωσαν μὲν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας αὐτοτελή τινα ὕπαρξιν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀπέβαλον κατὰ μικρὸν τοὺς ἰδιάζοντας αὐτῶν χαρακτῆρας, οἵτινες δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν περὶ αὐτοὺς ἀπολύτως ἐπικρατούντων δογμάτων τῆς ὀρθοδοξίας. Οἱ μὲν Παυλικιανοὶ παρέμειναν λοιπὸν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Ἑλληνικὰς χώρας, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀπέπτη πρὸς δυσμὰς, καὶ, ὠφεληθὲν ἀπὸ τῶν καταχρήσεων τὰς ὁποίας παρήγαγεν ἡ Παπικὴ κυριαρχία, ἐκαρποφόρησε καὶ ἐγένετο πρόζενον μεγάλων θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν κινημάτων.

Προστούτοις ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, θεωρῶν τὴν ἀνάγκην νὰ συμπυκνώσῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἵνα καταβάλῃ τοὺς πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς πολεμίους, ἐνόμισε φρόνιμον νὰ περιέλθῃ πρὸς τὸν κραταιὸν ἡγεμόνα τῆς Γερμανίας Ὄθωνα εἰς ὀλιγώτερον τραχείας ἢ ὁ προκάτοχος σχέσεις. Μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἐπὶ Νικηφόρου διαπραγματεύσεων, ὁ Ὄθων, τῷ 968, ἐπανέλαβε τὰς ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ ἐχθροπραξίας· καὶ δὲν ηὐδοκίμει μὲν πολύ, διότι οὔτε οἱ Ἰταλοὶ συνέτρεχον αὐτὸν προθύμως, οὔτε εἶχε τὸν ἀπαραίτητον πρὸς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο στόλον. Οὐδὲν ἧττον ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἠναγκάζετο νὰ διατηρῇ ἐν Ἰταλίᾳ στρατιωτικὰς δυνάμεις, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἠδύνατο νὰ ἀποδῇ ἐπωφελεστέρα παρὰ τὸν Ἴστρον καὶ παρὰ τὸν Τίγρητα. Ὅθεν, ἐπαναλαβὼν ἐπιτηδείως τὰς διακοπείσας διαπραγματεύσας, προεκάλεσε νέαν αἴτησιν περὶ τοῦ γάμου τῆς Θεοφανοῦς μετὰ τοῦ Ὄθωνος Β'. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Γερμανίας δὲν ἔπεμψε πλέον πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης τὸν κενόδοξον Λουϊτπράνδον, τοῦ ὁποίου αἱ ἐκθέσεις πρόξῃψαν τοσοῦτον ἄδικον μῖσος εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· καί περ εὐνοῶν τὸν Λουϊτπράνδον, ὁ Ὄθων ἀνέθηκεν ἤδη τὴν ἔντιμον ἐκείνην ἐντολὴν εἰς τινας Γερμανοὺς μεγιστᾶνας καὶ ἰδίως τὸν ἐπίσκοπον Μογοντιάκου, ἕνα τῶν συνετωτέρων καὶ λογιωτέρων ἱερωμένων τοῦ κράτους. Δὲν ἐζήτησε δὲ πλέον ὁ ἡγεμὼν τῆς Γερμανίας τὴν ῥητὴν παραχώρησιν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀλλ' ἠρκέσθη ἁπλῶς εἰς τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι ὁ γάμος οὗτος θέλει διαβιβάσει εἰς τὸν υἱόν του ἐπὶ τῆς χώρας ἐκείνης· ὥστε ἀληθῶς εἰπεῖν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐδεμίαν πραγματικὴν θυσίαν ἐποίησε διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου. Ἡ ἑκκαιδεκέτις Θεοφανὼ ἔφθασεν εἰς Ῥώμην, προπεμπομένη ὑπὸ συνοδείας λαμπρᾶς, τῇ 14 Ἀπριλίου 972, καὶ ἐκεῖ ἐτελέσθη ὁ γάμος αὐτῆς μετὰ τοῦ Ὄθωνος Β'., ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ΙΓ'., ὅστις καὶ ἔστεψεν αὐτὴν καὶ ὡς Αὐγούσταν ἐχαιρέτισεν. Ἡ χρηστὴ, ἡ ὡραία καὶ εὐφυὴς αὕτη νέα, ἔλαβε βραδύτερον πολλὴν δύναμιν καὶ εἰς τὰ δημόσια πράγματα, ἐπιτροπεύσασα, διὰ τὸν πρώϊμον τοῦ συζύγου της θάνατον, τὸν ἀνήλικον υἱόν της Ὄθωνα Γ'. καὶ ἀναδείξασα, εἰς περιστάσεις δυσχερεῖς, σπανίαν μεγαλοφροσύνην καὶ σύνεσιν. Τὸ δὲ πάντων σπουδαιότερον, οἱ παρακολουθήσαντες αὐτὴν ἢ μετέπειτα ὑπ' αὐτῆς μεταχληθέντες σοφοὶ ἕλληνες ἐπενήργησαν οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν διάπλασιν τῆς δύσεως (*).

Οὕτω δὲ ἀπανταχόθεν ἐξασφαλισθεὶς διὰ τῆς κα-

(*) Ἡ τοιαύτη ἄμεσος ἐπιῤῥοὴ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, οὐδέποτε ἀληθῶς εἶχε

ταπαύσεως τῶν ἐσωτερικῶν στάσεων, διὰ τῶν φιλικῶν σχέσεων, εἰς ἃς περιῆλθε πρὸς τὸν μέγαν ἡγεμόνα τῆς δύσεως, διὰ τῆς ἐκτοπίσεως τῶν Παυλικάνων καὶ, ἐπὶ πᾶσι, διὰ τῆς καταστροπώσεως τῶν Ἰώσων καὶ τῆς χειρώσεως τῆς Βουλγαρίας, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐτράπη τῷ 973 κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Ἀνατολῆς. Πρὸ τριῶν ἐτῶν, ἅμα βασιλεύσας εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ πέμψῃ στρατὸν πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, διότι τὰ Μωαμεθανικὰ ἔθνη ἅπαντα, δυςφορούντα διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἀντιοχείας καὶ πλείστων ἄλλων χωρῶν, μαθόντα δὲ τὸν θάνατον τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, συνεμάχησαν ἵνα ἀναλάβωσι τὰ ἀπολεσθέντα. Αἰγύπτιοι, Πέρσαι, Ἄραβες καὶ Ἀρμενικανοί, ἑνωθέντες, εἶχον συγκροτήσει στρατὸν 100,000 ἀνδρῶν καὶ ἐπεχείρησαν τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, προπαρασκευαζόμενος τότε εἰς τὸν κατὰ τῆς Βουλγαρίας πόλεμον, περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν ἔφοδον ταύτην· διατάξας ἐπὶ τούτῳ τὸν στρατηγὸν τῆς Μεσοποταμίας νὰ ἀθροίσῃ ἐν τάχει ἁπάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις καὶ νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν τῆς ἀπειλουμένης πόλεως, ἐπέμψας δὲ καὶ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περιξ χωρῶν ὅλα τὰ διαθέσιμα τάγματα, καὶ ἀναθεὶς τὴν ὅλην ἡγεμονίαν εἰς τὸν πατρίκιον Νικόλαον, τοῦ ὁποίου ἐγίνωσκε τὰ στρατιωτικὰ προτερήματα. Ὁ Νικόλαος, παραλαβὼν καὶ τὰ στρατεύματα τῆς Μεσοποταμίας, ἐπέπεσε κατὰ τῶν πολεμίων, καὶ νικήσας αὐτοὺς διέλυσε τὴν μωαμεθανικὴν ἐκείνην συμμαχίαν.

Ἀλλὰ μετὰ τὸ πέρας τοῦ Βουλγαροβρώτικοῦ πολέμου, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ ἀμυντικὸν τοῦτο κατόρθωμα, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ μέγαν ἐπιθετικὸν κατὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνα, ἵνα ἀνακτήσῃ ὁριστικῶς πρὸς μεσημβρίαν μὲν, τὴν ὅλην Συρίαν, μετὰ τῆς Φοινίκης καὶ τῆς Ἰουδαίας, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν ἰδίως λεγομένην ἡ μεγάλην Ἀρμενίαν· διὰ νὰ καταστήσῃ οὕτω σύνορα τοῦ κράτους πρὸς ἀνατολὰς μὲν, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, τὸν Ἀράξην, τὸ Κάσπιον ὄρος καὶ τὸν Τίγρητα, πρὸς νότον δὲ, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, τὴν ἔρημον τῆς Συρίας καὶ τὸν Σουεζικὸν ἰσθμόν. Ἡ ἐντέλεσις τοῦ βουλεύματος τούτου ἔμελλε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐντελῆ διακοπὴν τῶν διαφόρων κλασμάτων τοῦ Μωαμεθανικοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἐξασθένισιν καὶ τὴν παραλυσίαν αὐτοῦ· διὰ νὰ διευκολύνῃ δὲ τὸ κατόρθωμα, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Ἕνετοὺς, οἵτινες τότε μόνοι διεξῆγον τὸ μετὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐμπόριον καὶ τούτου ἕνεκα ἠναγκάζοντο ν' ἀναγνωρίζωσι τὴν κυριαρχίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχίας, τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκδώσωσι νόμον ψηφίζοντα θάνατον ἢ χρηματικὴν ποινὴν 100 λιτρῶν χρυσίου κατ' ἐκείνου ὅστις ἤθελε κομίσει εἰς τοὺς Ἄραβας σίδηρον, ξυλκὴν, ὅπλα ἢ ἄλλο τι χρήσιμον πρὸς πόλεμον· κατὰ δυςτυχίαν ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη, πολλάκις διαταχθεῖσα, ἀείποτε παρεβιάζετο ὑπὸ τῆς πλεονεξίας, ὡς λέγει ὁ Μουρατόριος.

Ἡ πρώτη ἐκστρατεία ἐγένετο, τῷ 973, πρὸς ἀνατολὰς, κατὰ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, ἀνετέθη δὲ εἰς τὸν μέγαν δομέστικον τῆς Ἀνατολῆς, μετὰ μιάσαντος εὐτυχῶς εἰς τὸ ἐπιχείρημα. Ὁ στρατὸς οὗτος, διελθὼν τὴν μικρὰν Ἀσίαν, διαβαίνει τὸν Εὐφράτην, λεηλατεῖ τὴν περὶ Ἔδεσσαν Ὀσροηνὴν, τμῆμα τῆς Μεσοποταμίας ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἔτι κατεχόμενον, κυριεύει τὴν Νίσιβιν τῆς Μυγδονίας, μέρος καὶ τοῦτο τῆς Μεσοποταμίας, ἀνῆκον ἔτι εἰς τοὺς πολεμίους, τρέπεται ἔπειτα πρὸς βορρᾶν καὶ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν μεγάλην Ἀρμενίαν, παραλαμβάνει τὴν Ἀμίδαν, τὸ σημερινὸν Διαρβεκίρ, καὶ ἐκπορθοῖ πᾶσαν τὴν περιξ χώραν, συνεπαγόμενος πολυαρίθμους αἰχμαλώτους. Ἡ Περσαρμενία, ἥτις εἶχε διατηρήσει τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς ὑπὸ ἰδίους ἡγεμόνας, συμμαχεῖ μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Μωαμεθανοὶ ἐκπλαγέντες φεύγουσι σωρηδὸν πρὸς τὸ Βαγδάτιον καὶ διαδίδουσι τὸν τρόμον αὐτῶν εἰς τὴν μεγάλην ταύτην πόλιν, ἐν ᾗ ἐπεκράτει πλείστη ἀναρχία. Οἱ Καλίφαι εἶχον πρὸ καιροῦ ἀποβάλει πᾶν πραγματικὸν κράτος, μὴ διατηρήσαντες εἰμὴ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ προνόμιον τοῦ νὰ μνημονεύωνται πρῶτοι εἰς τὰς δημοσίας προσευχάς. Ἡ ἀληθὴς κυβέρνησις εἶχε περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν Ἐμιρῶν. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐξαχρειωθέντες, κατέτριβον τὸν βίον περὶ κυνηγέσια καὶ ἀσωτείας, ὥςτε ὀλεθρία ἐγένετο παρασκευὴ πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐξακολουθεῖ προβαίνων πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρεως καὶ ἐλεηλάτει τὴν περὶ Μαρτυρόπολιν Σωφηνήν. Τότε ὁ Ἄραψ διοικητὴς τῆς χώρας ταύτης, ἀνὴρ γενναῖος, Ἀβοὺ Ταγλὲβ καλούμενος, ἀθροίζει ἐστὸν ἐδυνήθη στρατὸν, καὶ ἐμψυχώσας αὐτὸν ἀντεπεξέρχεται κατὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου. Κατὰ δυςτυχίαν ὁ στρατηγὸς οὗτος, θαρρῶν εἰς τὰ προηγούμενα κατορθώματα καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, περιφρονεῖ τὸν ἀσθενῆ ἐκεῖνον ἀντίπαλον καὶ ἐμβάλλει ἀπροσκέπτως εἰς στενόν τι ἀδιάβατον διὰ τὸ ἱππικὸν· ἔτι δὲ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῇ δυςχωρίᾳ ταύτῃ ἐπιπίπτει ὁ Ἄραψ, καὶ καταστρέφει μὲν τὸν στρατὸν, αἰχμαλωτεύσας δὲ τὸν ἡγεμόνα, ματαιόνει οὕτω τοὺς καρποὺς τῶν ἀγώνων ὁλοκλήρου ταύτης τῆς ἐκστρατείας.

Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀνέλαβεν αὐτὸς, κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἀμέσως ἑπομένου 974 ἔτους, νὰ ἐκδικήσῃ ταύτην τὴν προςγενομένην εἰς τὰς σημαίας τοῦ σταυροῦ ὕβριν. Παρακολουθῶν δὲ τὰ ἴχνη τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ ὑποστρατήγου, διαβαίνει τὸν Εὐφράτην, εἰσέρχεται εἰς τὴν Νίσιβιν τὴν ὁποίαν εὑρίσκει ἔρημον, καθὼ ἐγκαταλειφθεῖσαν, ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς· λεηλατήσας δὲ πᾶσαν τὴν περιξ χώραν, ἐμβάλλει εἰς τὴν μεγάλην Ἀρμενίαν καὶ ἐφορμᾷ κατὰ τῆς

παύσει. Περὶ τὸ 668 ἔτος λ. χ. προχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας ὁ ἐκ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας Ἕλλην Θεόδωρος, ὅστις ἔφερεν εἰς Cambridge, ἐκεῖς ἄλλων Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν βιβλίων, τὸν Ἰώσηπον, ἔτι δὲ ἕνα Ὅμηρον ἐπὶ παπύρου γεγραμμένον, καὶ ἐπὶ περγαμηνοῦ τὰς ὁμιλίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἀμίδης, ἣν οἱ Ἄραβες εἶχον ἀνακτήσει, ἀναγκάζει αὐτὴν νὰ παραδοθῇ καὶ εἰςπράττει ἀπὸ τῶν αὐτόθι Μωαμεθανῶν ὑπέρογκον χρηματικὸν ποσόν. Ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς προελαύνει πρὸς τὴν Μύκταρσιν, τὴν κλουσιωτέραν πόλιν τῆς ἐπαρχίας, ὡς λέγει Λέων ὁ Διάκονος· ἡ πόλις αὕτη παραδίδεται ὁμοίως καὶ ἐξαγοράζει τὴν λεηλασίαν της διὰ λύτρων βαρυτάτων. Ἤθελε δὲ ὁ βασιλεὺς νὰ προχωρήσῃ μέχρις Ἐκβατάνων (Hamadan) τῆς Μηδίας καὶ μέχρι τοῦ Βαγδατίου, ὅπου ἤλπιζε νὰ εὕρῃ θησαυροὺς ἀμυθήτους· ἀλλ' ἔδει πρὸς τοῦτο νὰ διαβῇ χώραν ἔρημον, δύσβατον καὶ ἄνυδρον, ὁ δ' ἐκπεπληγμένος καλίφης τοῦ Βαγδατίου ἔσπευσεν ἐν τούτοις νὰ προτείνῃ πρὸς τὸν βαγδαῖον κατακτητὴν συμβάσεις ἐπωφελεῖς καὶ ῥητῶς τὴν πληρωμὴν ἐτησίου φόρου, πέμψας αὐτῷ ἀμέτρως τριακοσίας μὲν μυριάδας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἄπειρα δὲ Συριακὰ πολύτιμα ὑφάσματα καὶ ἀρώματα, ὥςτε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ἀρκεσθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν ἔκτασιν ἣν ἔλαβεν τὸ κράτος πρὸς τοῦτο τὸ μέρος καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐτέλεσεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ζητωκραυγῶν τοῦ ἐνθουσιῶντος πληθους, θρίαμβον δεύτερον, ὃν ἐπεκόσμησαν τὰ λάφυρα τῆς Ἀσίας.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἐπάνοδον, ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἂν ἔσχισε τὸν τόμον δι' οὗ ῥητῶς ὁ κλῆρος ὑπήγετο ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην τοῦ βασιλέως κυριαρχίαν, ἤξευρεν ὅμως νὰ διατηρῇ τὰ δίκαια αὐτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπέρτατον τοῦ κλήρου ἄρχοντα. Τὸν πατριάρχην Πολύευκτον, μικρὸν μετὰ τὸν Νικηφόρον ἐπιζήσαντα, διεδέχθη Βασίλειος ὁ Σκαμανδρηνός, ὅςτις κατηγορήθη ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τοῦ βασιλέως. Ὁ Ἰωάννης ἐκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἀπολογηθῇ ἐνώπιον του· ὁ δὲ ἀπεποιήθη προφασιζόμενος, ὅτι ὁ Πατριάρχης δὲν δύναται νὰ δικασθῇ εἰμὴ συνοδικῶς· ὅθεν ὁ Ἰωάννης ἐξώρισεν αὐτὸν ἀμέσως εἰς τὸ παρὰ τὸν ποταμὸν Σκάμανδρον μοναστήριον τὸ ὁποῖον αὐτὸς ὁ Βασίλειος εἶχε κτίσει, καὶ διέταξε νὰ χειροτονηθῇ ἀντ' αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ Στουδίτης τοῦ ὁποίου ἐκαινεῖται καὶ ἡ ἱερότης καὶ ἡ ἐπιστήμη.

Τοὺς θριάμβους τοῦ 974 παρηκολούθησαν εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος θρίαμβοι ἕτεροι. Ὁ Ἰωάννης ἐκπληρώσας ἐν μέρει τοὐλάχιστον, διὰ τῆς προηγουμένης αὐτοῦ ἐκστρατείας, τὰ πρὸς ἀνατολὰς σχέδιά του, ἐτράπη τὴν ἄνοιξιν τοῦ 975 πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὴν Συρίαν, διότι αἱ πρὸς τὸν καλίφην τοῦ Βαγδατίου γενόμεναι συνθῆκαι δὲν ἀπέβλεπον εἰμὴ τὸν καλίφην αὐτόν· αἱ δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ἄρχουσαι δυναστεῖαι τῶν Ἀμαδανιδῶν καὶ τῶν Φατιμιδῶν ἐθεωροῦντο καὶ ἦσαν ὅλως ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ λεγομένου ἐκείνου ὑπερτάτου ἄρχοντος τοῦ Μωαμεθανικοῦ κόσμου. Ἐν τῇ Συρίᾳ ὁ βασιλεὺς ἐκυρίευσε τὴν Ἱεράπολιν (Mambog, ἐν ᾗ ἐφυλάσσοντο τὰ σανδάλια τοῦ Σωτῆρος καὶ ἡ κόμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ), τὴν Ἀπάμειαν, τὴν Ἔμεσαν, τὴν Ἡλιούπολιν (Baalbek) καὶ ὅρμησε πρὸς τὴν Δαμασκόν· ὁ αὐτόθι ἄρχων Ἐμίρης Ἀφτεκὶς ἐξῆλθε μετὰ τῶν κατοίκων καὶ πλουσίων δώρων εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ, ἵνα αἰτήσωσιν εἰρήνην· ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐπιβαλὼν αὐτῷ φόρον, διῆλθε τὸ Λιβανον ὄρος, ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου ἰσχυρόν τι φρούριον κείμενον εἰς μίαν τῶν ὑψηλοτέρων καὶ ἀποτομωτέρων κορυφῶν τοῦ ὄρους τούτου, κατέβη ἐκεῖθεν εἰς τὴν Φοινίκην, ἐπλησίασεν εἰς τὴν Σιδῶνα, ἐξαγοράσασαν ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς λεηλασίας διὰ λύτρων, καὶ ἔφθασεν ἔμπροσθεν τῆς Τριπόλεως, ἥτις ἦτο τὸ ἀσφαλέστερον τῆς παραλίας ταύτης φρούριον. Θεωρήσας ὅμως, ὅτι ἡ πολιορκία θέλει παραταθῆ, ἀναβάλλεται αὐτὴν εἰς μέρος τοῦ στρατοῦ, αὐτὸς δ' ἀπέρχεται ἐπὶ τὰς λοιπὰς τῆς παραθαλασσίας πόλεις· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνόησεν ἀπὸ τῶν ἀδιαλείπτων ἐκείνων κόπων· ζητεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀντιόχειαν, ἵνα εὕρῃ αὐτόθι ἄνεσίν τινα· ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης, τὸ πλεῖστον Ἄραβες ὄντες καὶ δυςμενῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας διακείμενοι, ἅμα εἶδον τὸν βασιλέα μὴ δυνάμενον νὰ ἐπιχειρήσῃ μακρὰν πολιορκίαν, ἔκλεισαν τὰς πύλας ὥςτε ἠναγκάσθη νὰ ἀνακάμψῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ 976. Εἷς ὅμως τῶν ὑποστρατήγων του ἐκυρίευσε μετ' ὀλίγον αὖθις τὴν Ἀντιόχειαν.

Ἐπανερχόμενος δὲ τὸ τελευταῖον ἐκ τῆς Συρίας, παρετήρησεν, ὅτι αἱ κάλλισται τῆς μικρᾶς Ἀσίας γαῖαι ἀνῆκον εἰς τὸν εὐνοῦχον Βασίλειον, τὸν Πρόεδρον· καὶ τοι δὲ νοσῶν δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν ἀγανάκτησιν. « Δι' αὐτὰ λοιπὸν τ' ἀνδράποδα, ἀνέκραξε, τοσαύτας συνεκροτήσαμεν μάχας καὶ τοσαύτας κατωρθώσαμεν κατακτήσεις; Δι' αὐτοὺς ἐχύσαμεν τὸ αἷμά μας καὶ ἐξαντλοῦμεν τοὺς θησαυροὺς τοῦ λαοῦ; » Ὥςτε ἀμφιβολία δὲν εἶναι ὅτι ἡ εὐγενὴς ἐκείνη ψυχὴ ἤθελεν ἐπὶ τέλους ἀσχολη'ῆ καὶ εἰς τὴν περιστολὴν τῶν ἐσωτερικῶν καταχρήσεων. Ἀλλὰ πόσον τὸ πρᾶγμα ἦτο δυςχερὲς ἐξάγεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ παντοδύναμος εὐνοῦχος οὐδὲ τὴν ἁπλῆν ἐκείνην παρατήρησιν συνεχώρησεν εἰς τὸν βασιλέα· καὶ λέγεται ὅτι δι' ἐπιτηδείας δόσεως δηλητηρίου δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τῶν φυσικῶν τῆς νόσου ἀφορμῶν.

Οὐδεὶς ποτὲ τῶν βασιλέων ἠδύνατο δικαιότερον νὰ ἐπονομασθῇ μέγας· οὔτε ὁ Ἀλφρέδος τῆς Ἀγγλίας, οὔτε ὁ Ὄθων τῆς Γερμανίας, ἵνα περιορισθῶμεν εἰς μόνην ταύτην τὴν ἑκατονταετηρίδα, εἶχον πλειότερα εἰς τοῦτο δίκαια· καὶ ὅμως ἐκεῖνοι μὲν ἠξιώθησαν τοῦ ἐπωνύμου, ὁ δὲ ἡμέτερος Ἰωάννης οὐχί. —Διατί;—Διότι οἱ μεγάλοι ἄνδρες καθίστανται πολλάκις μέτοχοι τῆς ἀτυχίας τῶν ἐθνῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκουσι, διότι ἡ ἱστορικὴ δικαιοσύνη πολλάκις γίνεται συνέχοχος τῆς ἀδικίας ταύτης. Ἡ θλιβερὰ τύχη ἣν ἐπὶ τέλους ἔλαβεν ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ μεσαιῶνος ἠμαύρωσε καὶ αὐτὰς τὰς λαμπροτέρας τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ σελίδας. Ἐπειδὴ ἐταπεινώθημεν ἐπὶ τέλους, ἡ ἱστορία ἐθεώρησεν ἄτοπον νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὑπήρξαμεν ποτὲ μεγάλοι· ἀλλὰ σήμερον ὅτε ἀνακύπτομεν αὖθις εἰς τὸ εἶναι, ἅτε ἀνεκτήσαμέν τι ἐνεστὼς καὶ ἀναπνέομεν ἤδη τὰς αὔ-

ρκε ἀγαθωτέρου μέλλοντος. Ὅτε καθῆκον ἱερὸν τῆς νέας τῶν ἑλλήνων γενεᾶς εἶναι νὰ ἀνεγείρῃ τελευταῖον, μετὰ τῆς πρεπούσης αὐτῷ λαμπρότητος καὶ τὸ οἰκοδόμημα τῆς πατρίου ἱστορίας, καιρὸς εἶναι νὰ ἐπιθέσωμεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου τὸν στέφανον ἐκεῖνον δι' οὗ ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη τῶν ἐθνῶν συνειθίζει νὰ τιμᾷ τοὺς ἄνδρας ὅσοι ἐμόχθησαν, ἐκινδύνευσαν καὶ ἐμεγαλούργησαν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΖΑΣ.

—o—

Τὴν 13 Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀπέθανεν ἐν Ὀδησσῷ Ἀλέξανδρος ὁ Στούρζας, πατρόθεν μὲν Μολδαβοῦς, μητρόθεν δὲ Ἕλλην, ὃν τινα ὅμως ὡς γόνον ἴδιον ἀξιοῖ ἡ Ἑλλὰς, διά τε τὴν Ἑλληνικωτάτην αὐτοῦ καρδίαν, τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, τὰ Ἑλληνικὰ συγγράμματα καὶ τὰς πρὸς τοὺς Ἕλληνας προθύμους αὐτοῦ εὐεργεσίας. Τὴν εἰκόνα λοιπὸν αὐτοῦ, ζωγραφηθεῖσαν περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου του, θησαυρίζουσα ἡ *Πανδώρα* καὶ κατατάττουσα μεταξὺ τῶν ὁμοιωμάτων τῶν ἄλλων τῆς πατρίδος εὐεργετῶν, ὑπόσχεται νὰ δημοσιεύσῃ προσεχῶς καὶ βιογραφίαν τοῦ μακαρίου ἀνδρὸς, ἐρανιζομένη αὐτὴν ἐκ τοῦ νεωστὶ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Οἰκονόμου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων ἀξιολόγου βιογραφικοῦ σχεδιάματος.

ΑΜΑΛΙΕΙΟΝ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ.

—o—

Μετὰ τὴν ἐκ τῆς χολέρας πανωλεθρίαν τὴν ἐρημώσασαν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, φιλάνθρωποί τινες κυρίαι, πρωτοστάτιδα ἔχουσαι τὴν Κ. Μαρίαν Ὑψηλάντου, ἧς τὸ ἐπώνυμον ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τῶν εὐγνωμόνων Ἑλλήνων τὸν ἔνδοξον τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῶν πρωταγωνιστὴν, ἰδοῦσαι τὴν θλιβερὰν ἐγκατάλειψιν εἰς ἣν κατήντησαν θυγάτρια γονέων ἀπόρων ἀπαγόντων ὑπὸ τῆς νόσου, ἐσκέφθησαν νὰ συστήσωσιν ὀρφανοτροφεῖον εἰς ὃ νὰ παραλάβωσί τινα ἐξ αὐτῶν, κατὰ τοὺς πόρους τοῦ καταστήματος. Τὴν ἰδέαν δὲ ταύτην κοινοποιήσασαι πρὸς τὴν Μεγαλειοτάτην Βασίλισσαν καὶ ἐπικαλεσθεῖσαι τὴν ἰσχυρὰν αὐτῆς προστασίαν, ἔτυχον ἀμέσως τῆς ὡς πάντοτε πρὸς πάντα τὰ καλὰ προθύμου συγκαταβάσεως καὶ συνδρομῆς αὐτῆς. Συνεκροτήθη λοιπὸν ἑταιρεία τῇ βασιλικῇ εὐδοκίᾳ, καὶ συγχρόνως κατηρτίσθη ὀρφανοτροφεῖον, τιμώμενον διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Σεπτῆς Προστάτιδος ΑΜΑΛΙΑΣ, καὶ ἐγκαινισθὲν ἤδη ἐνώπιον αὐτῆς. Ἐπεδαψίλευσε δὲ πρὸς αὐτὸ καὶ προῖκα ἀξιόλογον ἡ Αὐτῆς Μεγαλειότης, καταθέσασα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς εὑρισκόμενον ἀξιόλογον ποσὸν ἑξήκοντα καὶ πέντε περίπου χιλιάδων δραχμῶν.

Κατὰ τὸν κανονισμὸν τῆς ἑταιρείας « Σκοπὸς τοῦ ὀρφανοτροφείου εἶναι τὸ νὰ μορφώσῃ ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ἐνδιαιτωμένων κορασίων φρονίμους καὶ κοσμίας παρθένους, χρηστὰς οἰκοκυράς, χρησίμους καὶ ἀγαθὰς εἰς τὴν κοινωνίαν γυναῖκας. Ὅθεν καὶ ἡ βάσις τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν θέλει εἶσθαι χριστιανικὴ ἀγωγὴ, καὶ ἄσκησις πρὸς ἀπόκτησιν τῶν χριστιανικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν· ἡ πρὸς Θεὸν εὐσέβεια, πρὸ πάντων, τὸ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους σέβας, ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ κοσμιότης, ἡ ἐγκράτεια, ἡ καρτερία καὶ ἡ φιλεργία θέλουν εἶσθαι αἱ κυριώτεραι αὐτῶν ἐξασκήσεις. Ἐκ δὲ τῶν γνώσεων καὶ ἔργων θέλουν διδάσκεσθαι ὅσα συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἀναδείξωσιν αὐτὰς φιλοπόνους καὶ φρονίμους τῆς οἰκίας οἰκονόμους, καὶ χρησιμωτάτας εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν εἰς ἣν προορίζονται, καὶ ἰδίως εἰς τὴν εὐτυχῆ μεσαίαν τάξιν τοῦ φιλοπόνου καὶ ἐργατικοῦ λαοῦ. Ὅθεν καὶ ἡ τοῦ καταστήματος ἀποσκευὴ καὶ ἡ ἐνδυμασία αὐτοῦ, καὶ ἡ δίαιτα θέλουν εἶσθαι λιτὰ καὶ ἀπέριττα καὶ ἁπλούστατα, ἀλλὰ καθάρια, κόσμια καὶ ὑγιεινά. Ἐν ἑνὶ λόγῳ τὰ πάντα θέλουν γίνεσθαι εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ τι δυνάμενον ν' ἀναπτύσσῃ εἰς τὰς ἁπαλὰς καρδίας καὶ τὰς ἀθῴας ψυχὰς τῶν παίδων τούτων ἰδέας ἀντιβαινούσας εἰς τὸν προορισμόν των. »

Διδάσκονται δὲ εἰς τὰ ὀρφανὰ «ὅσα καὶ εἰς τὰ ἐντελῶς ὠργανισμένα δημοτικὰ σχολεῖα, καθὼς καὶ χειροτεχνήματα καὶ ἄλλα γυναικεῖα ἔργα. Ἰδίως δὲ ῥαπτικὴ καὶ κεντιστικὴ παντὸς εἴδους, πλύσιμον ψιλῶν καὶ χονδρῶν ἐνδυμάτων καθ' ὅλην τὴν ἐντέλειαν, μαγειρική, καὶ ἐν γένει ὅλη ἡ οἰκειακὴ ὑπηρεσία καὶ διακόσμησις, καὶ ὅσα καλὴ οἰκοδέσποινα ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ἐντελῶς. »

Ἐκ τούτων ἐννοοῦμεν ὅτι σκοπὸς κύριος τοῦ ὀρφανοτροφείου εἶναι νὰ πλαστουργήσῃ τὴν χρησιμωτάτην μὲν, ἀλλὰ μὴ ὑπάρχουσαν ἄχρις ὥρας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκείνην τάξιν τῶν γυναικῶν, ἐξ ἧς λαμβάνουσιν αἱ εὔποροι οἰκογένειαι εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ ἀλλαχοῦ, τὰς nurse, bonnes d' enfans, mènagères καὶ τὰς τοιαύτας.

Διττῶς ἄρα θεάρεστος καὶ ἄριστος ὁ σκοπὸς τῆς συστάσεως τοῦ *Ἀμαλιείου ὀρφανοτροφείου* πρῶτον διότι σώζει ἀπὸ τῆς ἐγκαταλείψεως, τῆς πενίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης πηγαζούσης ἠθικῆς διαφθορᾶς ἀριθμόν τινα κορασίων, καὶ δεύτερον διότι παρασκευάζει γυναῖκας χρησίμους οὐχὶ μόνον εἰς ἑαυτὰς ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν.

Διὰ νὰ γίνωσι δεκτὰ εἰς τὸ *Ἀμαλίειον ὀρφανοτροφεῖον* τὰ κοράσια, πρέπει νὰ εἶναι ὀρφανὰ καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς, καὶ νὰ ἔχωσιν ἡλικίαν πέντε ἕως ἕνδεκα ἐτῶν. Γίνονται δὲ πλὴν τούτων δεκτὰ καὶ ὀρφανὰ πατρὸς ἢ μητρὸς μόνον, διδομένων δ' ἕκαστον εἰκοσιπέντε δραχμῶν κατὰ μῆνα ὑπὸ συγγενῶν ἢ ἄλλων φιλανθρώπων.

Τὸ *Ἀμαλίειον ὀρφανοτροφεῖον* διοικεῖται, ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῆς Μεγαλειοτάτης Βασιλίσσης, ὑπὸ ἐπιτροπῆς κυριῶν, ἐχουσῶν παρ' αὐταῖς καὶ ἔφορον διαχειριζόμενον τὰ τῆς οἰκονομίας, καὶ γραμματέα· ἔχει δὲ καὶ διευθύντριαν φροντίζουσαν ἰδίως περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν κορασίων, καὶ διδάσκαλον παραδίδουσαν τὰ μαθήματα καὶ τὰ ἐργόχειρα, εἰς ἃς εὐκταῖον νὰ προστεθῇ καὶ κληρικὸς σεβάσμιος, καὶ πρόθυμος εἰς τὸ ἐπισκέπτεσθαι συνεχῶς τὰ κοράσια, καὶ χειραγωγεῖν αὐτὰ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ ἐπιφέρῃ γενναίους καὶ πλουσίους καρποὺς, (καθότι ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τὸ εὐτελὲς τῶν πόρων αὐτοῦ μόνον εἴκοσιν ὀρφανὰ διατρέφει,) ἀνάγκη πᾶσα νὰ συντρέξωσιν αὐτὸ οἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμογενεῖς, ἔχοντες τὴν πεποίθησιν ὅτι ποτὲ δὲν συνεισέφεραν εἰς σκοπὸν ἱερώτερον. Αὐτὸς ὁ δῆμος τῆς πρωτευούσης, ὡς ἀπολαύων ἀμέσως τῶν ἐκ τοῦ ὀρφανοτροφείου ὠφελημάτων, ὀφείλει νὰ τὸ συνδράμῃ. Καὶ οὐχὶ μόνον ὁ δῆμος ἀλλὰ καὶ ἡ κυβέρνησις, διὰ νὰ τὸ ἀναδείξῃ μάλιστα πρότυπον τοῦ εἴδους τούτου καταστήματος, ἐνισχύουσα καὶ τοὺς ἄλλους δήμους νὰ συστήσωσι τοιαῦτα. Ἡ φιλανθρωπία, ἡ θρησκεία, τὸ κοινὸν συμφέρον ἀξιοῦσι νὰ συνελθῶμεν πάντες εἰς τὴν διάσωσιν τῶν δυστυχῶν καὶ ἀθῴων πλασμάτων. Τὸ κοινὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ ὥστε ἡ κοινωνία, δευτέρα μήτηρ τῶν πολιτῶν, νὰ ἀγρυπνῇ ἐφ' ὅλων τῶν ἐνδεῶν, καὶ νὰ σώζῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βαράθρου τῆς διαφθορᾶς εἰς ὃ κινδυνεύουσι νὰ καταποντισθῶσι. Τοῦτο τὸ καθῆκον αἰσθανόμενοι οἱ δῆμοι εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Εὐρώπης, διατηροῦσι τοιαῦτα καταστήματα ἀῤῥένων τε καὶ κορασίων, καὶ ἄλλα πα-

ρόμοια, salles d'asyle καὶ crèches καὶ Infant's schools ὀνομαζόμενα, ἀφ ἑροῦντες εἰς αὐτὰ τὰ πρῶτα χρηματικά των κεφάλαια. Ἄμετος δὲ καρπὸς αὐτῶν δὲν εἶναι μόνη ἡ σωτηρία ἀπὸ τῆς πενίας καὶ τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἡ βελτίωσις τῆς ἠθικῆς καταστάσεως, καὶ ἡ βεβαία ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀποθνησκόντων, ἐλάττωσις ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀναγκαία εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοσαύτην κατοίκων ἔλλειψιν πάσχουσαν.

Ἰς λαβοῦσα τὸ δικαίωμα ἡ διοικητικὴ τοῦ *Ἀμαλιείου ὀρφανοτροφείου* ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ ἀρ. 22 τοῦ κανονισμοῦ *νὰ φέρῃ τροποποιήσεις εἰς αὐτὸ συμβουλευομένη τὴν πεῖραν καὶ τὰς παρατηρήσεις τῶν μελῶν*, καλὸν εἶναι νὰ ἐνθυμηθῇ ἐν καιρῷ ὅτι, ἐπειδὴ τὰ καταστήματα τοῦ εἴδους τούτου κύριον μὲν σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδίων, δευτερεύοντα δὲ τὴν μάθησιν γραμμάτων, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὡρῶν ὅσαι ἀναλίσκονται εἰς σπουδὴν εἶναι ἴσως ὑπέρμετρος, καὶ ὅτι καὶ ἐπιβλαβὲς προσέτι νὰ ἀσχολῶνται εἰς αὐτὴν τὰ πενταετῆ κοράσια ὅσον χρόνον καὶ τὰ ἑνδεκαετῆ.

Καὶ εἰς τὰ ἐργόχειρα, τὰ γυμνάσια, τὴν προσευχὴν καὶ τὰς ποινάς, καλὸν ἴσως νὰ γίνῃ μικρά τις μεταρρύθμισις· ὁ χρόνος τῆς ἀσχολίας εἰς τὰ ἐργόχειρα, διὰ τὰ μικρότερα μάλιστα κοράσια, νὰ μὴ παρατείνεται παραπολύ, οὐδὲ νὰ εἶναι δύσκολα τὰ ἐργόχειρα αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἔχωσι χαρακτῆρα διατριβῆς, καὶ τέρψεως, καὶ ποικιλίας· διότι τότε τὰ παιδία γίνονται προσεκτικώτερα, καὶ σιωπῶσι, καὶ μανθάνουσι νὰ σκέπτωνται. Καλὸν δὲ ἐνίοτε, ἐνῷ ἐργάζονται, νὰ διηγῆται πρὸς αὐτὰ ἡ διευθύντρια ἢ ἡ διδάσκαλος ὠφέλιμόν τινα καὶ τερπνὴν ἱστορίαν, ἢ καὶ νὰ ἑρμηνεύῃ τὴν προσευχὴν ἥν τινα ἀναγινώσκουσι καθ' ἑκάστην.

Τὰ δὲ γυμνάσια νὰ εἶναι τοιαῦτα ὥστε νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν φυσικῶν καὶ τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, χωρὶς νὰ προξενῶσι κόπον καὶ ἀηδίαν· ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ κάθηνται πολλὴν ὥραν, τὰ μικρὰ ἰδίως κοράσια, διότι στενοχωροῦνται καὶ θλάπτεται ἡ ὑγεία αὐτῶν. Μὴ λησμονήσωμεν ποτὲ ὅτι τὰ παιδία, ἐμπεριέχοντα ἐν ἑαυτοῖς τὰ σπέρματα παλυχρονίου ζωῆς, ἔχουσιν ἀνάγκην ἀδιακόπου κινήσεως.

Ἡ προσευχὴ εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ λέξιν ὑφ' ὅλων τῶν κορασίων, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ κανονισμός, διότι οὕτω καθίσταται μηχανικόν τι καὶ οὐχὶ σκέψεως καὶ προσοχῆς ἔργον. Εἰς πολλὰ παιδικὰ καταστήματα τῆς Εὐρώπης τὴν προσευχὴν ἀναγινώσκει μεγαλοφώνως ὁ διδάσκαλος, ἱσταμένων ἐν σιωπῇ καὶ κατανύξει τῶν παιδίων· ὅταν δὲ ἀποδειχθῇ ὅτι ἓν ἐξ αὐτῶν τὴν ἔμαθε καλῶς, παραγγέλλεται νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὴν ἀντὶ τοῦ διδασκάλου, ἡ δὲ ἀντικατάστασις θεωρεῖται ὡς ἀμοιβή, τὴν ὁποίαν φιλοτιμοῦνται ν' ἀξιωθῶσιν ἀλληλοδιαδόχως ὅλα τὰ παιδία, μανθάνοντα καὶ ἐννοοῦντα καλῶς τὴν προσευχήν. Καὶ οὕτω πληροῦται εὐστοχώτερον ὁ σκοπὸς δι' ὃν ἐψηφίσθη ἡ κατὰ λέξιν ἐπανάληψις.

Καὶ ἡ βαθμολογία τῶν ποινῶν πρέπει, νομίζομεν, νὰ μετριασθῇ διότι πᾶσα ποινὴ ἐπιβαλλομένη εἰς μικρὰ παιδία πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ἐμπνέῃ εἰς αὐτὰ ἀποστροφὴν κατὰ τῆς διδασκάλου καὶ τοῦ σχολείου· ἀνάγκη μάλιστα νὰ συνιθίζωνται εἰς τὴν πειθαρχίαν διὰ ποινῶν ἠπίων καὶ φέρ' εἰπεῖν μητρικῶν. Ὅθεν θεωροῦμεν μᾶλλον βλαβερὰν τὴν ἁ καὶ τὴν δ', περὶ δὲ τὴν ἐπιβολὴν τῆς β', καὶ τῆς ζ', ἀνάγκη νὰ καταβάλλεται προσοχὴ ὥστε νὰ μὴ παρατείνεται ἡ διάρκεια αὐτῶν ὑπὲρ τὸ δέον ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τῆς ς' νὰ γίνεται μετὰ πολλῆς περισκέψεως

Μεταξὺ δὲ τῶν ἀμοιβῶν κάλλιστον νὰ προτιμᾶται καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῆς προσευχῆς.

Ἀναγκαῖον προσέτι νὰ ὁρισθῇ καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐν τῷ καταστήματι διαμονῆς τῶν παιδίων.

Ἐπισκεφθέντες τὸ *Ἀμαλίειον ὀρφανοτροφεῖον*, παρετηρήσαμεν εὐχαρίστως πολλὴν τάξιν καὶ καθαριότητα· καὶ ἐπιτροπὴ (*), καὶ ἔφορος, καὶ γραμματεὺς, καὶ διευθύντρια, καὶ διδάσκαλος, ὅλοι ἀμιλλῶνται τίς νὰ ἐκπληρώσῃ μετὰ μείζονος ἀκριβείας τὰ ἴδια καθήκοντα. Θαυμάζομεν δὲ πρὸ πάντων τὴν Μεγαλειοτάτην Προστάτιδα, μεριμνοῦσαν μετὰ σπανίας καὶ ἐνδελεχοῦς ἐπιστασίας περὶ αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτῆς παρουσίας ἐνισχύουσαν συντελῶς τὴν προαγωγήν του. Τοῦτο καὶ μόνον ἐγγυᾶται περὶ τῆς εὐοδώσεως τοῦ κατὰ πρῶτον ἱδρυθέντος εἰς τὴν Ἑλλάδα τοιούτου καταστήματος, οὗτινος ὅμοια εὐχόμεθα νὰ συστηθῶσι καὶ ἄλλαχοῦ τοῦ κράτους, καὶ ὑπὲρ οὗ θεωροῦμεν καθῆκον ἡμῶν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν καὶ αὖθις τὴν ταχεῖαν καὶ πρόθυμον συνδρομὴν τῶν ὁμογενῶν.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Ὑπὸ Σπ. Τρικούπη.

—o—

Εἰς τὰς περὶ τῆς *Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως* τοῦ Κ. Σ. Τρικούπη γνώμας ὅσας ἐδημοσίευσεν ἄχρις ὥρας ἡ *Πανδώρα*, προσθέτομεν ἀσμένως καὶ τὴν ἑφεξῆς, ἣν τινα ἐρανιζόμεθα ἐκ τοῦ Spectateur de l'Orient· « Τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐπραγματεύθη ὁ Κ. Τρικούπης πρόσθεν τῆς Ἑλλάδος ἐν Λονδίνῳ, κατὰ τρόπον ἀντάξιον τῆς ὑποθέσεως. Ἡ εὐκρίνεια καὶ ἡ ποίησις τοῦ ὕφους, νευρώδους ὀνόμα καὶ γραφικοῦ, τὸ ἐπαγωγὸν κάλλος τῆς ἀφηγήσεως, ἡ ζωηρότης τῆς ἐκθέσεως, ἡ μετριοπαθὴς καὶ ἀμερόληπτος ἐκτίμησις τῶν γεγονότων ὑπ' ἀνδρὸς μάλιστα συμπράξαντος εἰς τὴν διαδραμάτισιν τοῦ μεγάλου δράματος ὃ περιγράφει, ὅλαι αὗται αἱ ἀξιόλογοι ἰδιότητες καθιστάνουσι τὸ μέγα τοῦτο σύγγραμμα οὐτινος οἱ δύο μόνον τόμοι ἐφάνησαν μέχρι τῆς σήμερον, μνημεῖον τιμῶν τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν. »

Ἡ παραθετομένη ἐνταῦθα εἰκὼν τοῦ Κ. Σπυρ. Τρικούπη ἀντεγράφη ἐκ μεταλλείου χαραχθέντος τὸ 1833 ἔτος ἐν Βαυαρίᾳ.

(*) Μέλη τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι αἱ Κυρίαι Μαρία Ὑψηλάντου, πρόεδρος (ἀποῦσα), Ζωὴ Σούτσου, ἐκπληροῦσα καθήκοντα προέδρου, Κυριακούλα Κριεζῆ, Ἀνδρομάχη Μ. Γενιέρη, καὶ Εὐφροσύνη Ν. Δραγούμη. Ἔφορος δὲ ὁ Κ. Γ. Κοζάκης Τυπάλδος, καὶ γραμματεὺς ὁ Κ. Ἀθ. Ἀεινόρδος.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ.

—o—

Ὁ διδόμενος εἰς τὴν διπλωματίαν ὁρισμὸς εἶναι ὁ ἑξῆς· « Ἐπιστήμη τῶν συμφερόντων κράτους πρὸς κράτος, ἢ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν ἐθνῶν. »

Καὶ ὅμως ἡ διπλωματία δὲν εἶναι ἐπιστήμη, διότι δὲν θεμελιοῦται ἐπὶ ἀρχῶν βεβαίων καὶ ἀναλλοιώτων, οὔτε ὁ προστατεύων εἰς τὴν ξένην τὰ συμφέροντα τῆς ἰδίας πατρίδος, ἢ ὑπερασπιζόμενος τοὺς ὁμοεθνεῖς, ἢ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς ὑπερισχύσεως τῆς πολιτικῆς τῶν ἀντιπροσωπευομένου κράτους, ἢ χρησιμεύων ὡς ὄργανον τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων δύο λαῶν, εἶναι ἐπιστήμων· ἡ μὲν διπλωματία εἶναι ὑπουργία, ὁ δὲ ἐνεργῶν ταῦτα πρέσβυς.

« Ἐὰν ψεύδωνται πρὸς ὑμᾶς, ἔλεγε Λοδοβίκος ὁ ΙΑ' τῆς Γαλλίας πρὸς τοὺς πρέσβεις του, ψεύδεσθε καὶ ὑμεῖς πρὸς αὐτοὺς ἔτι μᾶλλον. » Ἰδοὺ ὁλόκληρον τὸ πρόγραμμα τῆς νεωτέρας διπλωματίας.

Ὁ διπλωμάτης εἶναι οὕτως εἰπεῖν δικηγόρος· διότι ὡς τοιοῦτος σχεδὸν παρεμβαίνει εἰς τὰς μεταξὺ δύο ἐπικρατειῶν διαφοράς. Καθῆκον αὐτοῦ κύριον νὰ περιπλέκῃ τὰς ὑποθέσεις· ὁσάκις δὲ ὧν ἀποχρώντως ἐπιτήδειος ἀπατᾷ καὶ τὰ δύο κράτη, ἡ ἐπιστήμη του αὐτὴ προκόπτει, καὶ τὸ ὄνομά του διαφημίζεται ὡς ὄνομα μεγίστου διπλωμάτου.

Τοιοῦτος ὁ σκόπελος τῆς ἀρχαίας σχολῆς τῆς διπλωματίας· ὥστε ἀπαιτεῖται μέγα κεφάλαιον ἀρετῆς διὰ νὰ μὴ ἀπατήσῃ τις καὶ χάριν ἑαυτοῦ ἐπὶ τέλους ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἀπατᾷ ἐξ ἐπαγγέλματος χάριν τῶν ἄλλων.

Ὁ λαὸς ὅστις δὲν εἶναι πρέσβυς, ὀνομάζει καθαρῶς τὴν διπλωματίαν *πανουργίαν καὶ δολιότητα*.

Θέλεις νὰ μάθῃς τὴν ἠθικὴν σημασίαν λέξεώς τινος, ἢ νὰ πληροφορηθῇς περὶ τῆς κοινῆς γνώμης ὡς πρός τινας θεσμοὺς ἢ δημοσίας θέσεις; Ἐξέτασον ὁποῖα ἐπίθετα προσκολλῶνται συνήθως εἰς τοὺς θεσμοὺς ἢ τὰς θέσεις ταύτας.

Ἐπαινοῦντες τινὰ διπλωμάτην λέγομεν ὅτι εἶναι *ἔμπειρος, ἐπιτήδειος, ὀξύνους*· ἀλλ' οὔτε ἤκουσα, οὔτε ἀνέγνων ποτὲ, καθόσον τοὐλάχιστον ἐνθυμοῦμαι, ὅτι διπλωμάτης τις ὑπῆρξεν *εὐθὺς*, ἢ *εἰλικρινής*.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ εὐθύτης καὶ ἡ εἰλικρίνεια τοῦ διπλωμάτου συνίσταται εἰς τὸ ἐξαπατᾶν ἔστω καὶ τοὺς ἐναντίους αὐτοῦ, ἔπεται ὅτι ἡ διπλωματία δὲν ἐθεμελιώθη ἄχρις ὥρας ἐπὶ ἀρχῶν ἀληθείας.

Εἶναι ἄρα δυνατὸν νὰ θεμελιωθῇ ἐπὶ τοιούτων ἀρχῶν; Τὸ καθ' ἡμᾶς, ὑποθέτομεν ὅτι εἶναι, ἐπειδὴ ἀείποτε ἐθεωρήσαμεν τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν ὡς τὴν βραχυτέραν ὁδὸν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ὡς τὸ στοιχεῖον παντὸς ἀγαθοῦ.

Ἐζήτησε ποτέ τις παρ' ἄλλου τὴν περιγραφὴν τῆς διπλωματίας, ὁ δὲ ζητηθεὶς περιέγραψε τὴν ῥαδιουργίαν. Ἀλλ' ἡ ῥαδιουργία εἶναι μὲν καὶ αὐτὴ τρόπος ἐνεργείας, διατηρεῖ ὅμως αἰωνίαν δυσπιστίαν, καὶ τοσαύτην, ὥστε ἐάν ποτε ὁ φρονιμώτερος θελήσῃ νὰ φανῇ συμβιβαστικώτερος καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ, κινδυνεύει ν' ἀπατηθῇ.

Ἡ διπλωματία διαστρέφει τὰ ζητήματα, περιπλέκει τὰς ὑποθέσεις, ἀναβάλλει τὴν λύσιν αὐτῶν, διαιρεῖ, ὑποβάλπει τὰς διχονοίας, ἐξάπτει τὰ πάθη, καὶ διὰ τῆς ἀκαθέκτου ἐπιῤῥοῆς της ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν ἐπικρατειῶν καθίσταται εἰς αὐτὰς ὀλεθρία, ὡς ἐδεβαίου ἐσχάτως μετ' ἀξιεπαίνου παῤῥησίας καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας λόρδος Πάλμερστων, ἀπαντῶν εἰς λόγον τοῦ Ἰω. Ρώσελ. « *Ἡ ξένη ἐπιῤῥοή*, ἔλεγε τὴν 25 Ἰουλίου (6 Αὐγούστου) 1855, *ὑπῆρξεν εἰς ὀλεθρία εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ τόπου εἰς ὃν ἐνεργεῖται. Διατηρουμένη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ὅπλων ἡ ξένη αὕτη ἐπιῤῥοή, εἶναι πολλῷ δεινοτέρα τῆς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως θεμελιουμένης.* » L'influence étrangère a toujours été fatale au bien-être du pays où elle s'établit. L'influence étrangère maintenue par les armes est encore pire que celle qui s'appuie sur le pouvoir pilitique.

Ἴδετε τὴν ἄβυσσον εἰς ἣν κατεπόντισεν ἡ ἐν Βιέννῃ διπλωματικὴ σύνοδος τὴν 19η ἑκατονταετηρίδα! Ἂν ἦτο εἰλικρινεστέρα, ἂν ὀλιγώτερον ἀπέβλεπεν εἰς τὰ ἴδια συμφέροντα, ἂν ἐσέβετο τὰ δικαιώματα τῶν λαῶν, δὲν ἐπήχοντο τὰ δεινὰ τοῦ 1848 ἔτους, οὐδ' αἱ ἐνεστῶσαι συμφοραὶ τῶν ὁποίων τὸ τέλος ἄδηλον.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς ἔγραφεν ὅτι· « Ἐκ τῶν μᾶλλον ἀορίστων ἐπιστημῶν εἶναι ἡ διπλωματία, τρεῖς βάσεις ἀβεβαίας καὶ ὀλισθηρὰς ἔχουσα· τὸ μέλλον, τὴν τύχην καὶ τὸν θάνατον. »

Ἂν ὅμως εἰς τὰς τρεῖς ταύτας βάσεις ὑποκαταστήσωμεν τὴν δικαιοσύνην, τὴν εἰλικρίνειαν, τὰ συμφέροντα τῶν λαῶν, τὴν ἠθικὴν, τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην τῶν διαφόρων μερῶν τῆς μεγάλης κοινωνικῆς οἰκογενείας, ἡ διπλωματία θέλει καταστεθῇ ὁ ἐντιμότερος, ὁ ἐπωφελέστερος, ὁ εἰρηνικώτερος, ἐνὶ λόγῳ ὁ ἱερώτερος πάντων τῶν ἀνθρωπίνων θεσμῶν.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—o—

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

κατὰ τὸ 1855 *ἔτος.*

Α) Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, 94,814 ψυχαί.
Β) Νομὸς Εὐβοίας, 66,964.
Γ) Νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, 190,141.
Δ) Νομὸς Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, 101,911.
Ε) Νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, 108,886.
ς) Νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος, 125,430.
Ζ) Νομὸς Ἀρκαδίας, 125,654.
Η) Νομὸς Μεσσηνίας, 108,084.
Θ) Νομὸς Λακωνίας, 87,649.
Ι) Νομὸς Κυκλάδων, 139,183.

Τὸ ὅλον τῶν κατοίκων τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1854 ἔτος, ψυχαὶ 1,041,472.

ΣΑΜΑΡΕΙΤΑΙ. Εἰς τὴν ἐν Συρίᾳ πόλιν Ῥαβιοὺς, τεσσαρακοντάπεντε λεύγας ἀπέχουσαν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ παρὰ τὴν θέσιν ὅπου ἔκειτο πάλαι ἡ Σιχὲμ, εὑρίσκεται μικρός τις δῆμος κατοικούμενος ὑπὸ διακοσίων περίπου ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Σαμαρειτῶν. Δύο ἐξ αὐτῶν ἐλθόντες ἐσχάτως εἰς Λονδῖνον ἵνα ζητήσωσι συνδρομὰς ὑπὲρ τῶν ὁμοθρήσκων, διηγοῦνται ὅτι προσφέρουσιν ἔτι καὶ σήμερον, ὡς καὶ πάλαι οἱ πρόγονοι αὐτῶν, θυσίας ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζὶν, ἀλλ' ὅτι μετ' ὀλίγον θέλει ἐκλείψει πᾶσα τελετὴ τῆς ἱερουργίας αὐτῶν, διότι ὁ ἱερεύς των, πρεσβύτατος ὤν, δὲν ἔχει υἱόν· μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ θέλει σβεσθῇ πᾶσα ἡ φυλὴ τοῦ Λευΐ.

Ἔχουσι δὲ καὶ ἀντίτυπον τῆς Πεντατεύχου, γραφὲν, ὡς δοξάζουσιν, ὑπὸ Ἀβισχαΐ, υἱοῦ τοῦ μεγάλου ἱερέως Ἐλεάζαρ, υἱοῦ Ἀαρὼν, τὸ ὁποῖον ἀνοίγεται δίς τοῦ ἔτους, κατὰ τὰς δύο ἐπισημοτέρας ἑορτάς. (*)

ΠΟΛΙΤΕΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ. Ἐν τῷ φυλλαδίῳ ΡΙΚΔ' τῆς *Πανδώρας* ἐδημοσιεύσαμεν πολιτειογραφικάς τινας εἰδήσεις ἐρανισθείσας ἐκ τῆς ἐν Ταυρασίᾳ ἐκδιδομένης ἐφημερίδος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν· λαβόντες ὅμως μετὰ ταῦτα ἐκτενεστέρας παρὰ τοῦ ἡμετέρου Κ. Ἰ. Δεκιγάλλα, τὰς παραθέτομεν ἐνταῦθα.

« Αἱ ὁμιλούμεναι καθ' ἅπασαν τὴν γῆν γλῶσσαι καὶ διάλεκτοι εἰσὶ 3,064 τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν 587 κατὰ τὴν Εὐρώπην, 637 κατὰ τὴν Ἀσίαν, 279 κατὰ τὴν Ἀφρικὴν, καὶ 1, 264 κατὰ τὴν Ἀμερικὴν καὶ Ὠκεανίαν.

» Τὸ ὅλον τῶν ἀπανταχοῦ θρησκειῶν ἀναβαίνει εἰς 1000. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀῤῥένων ἐξισοῦται ὡς ἔγγιστα μετὰ τοῦ τῶν θηλέων. Ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς ὑπολογίζεται εἰς ἔτη 33. Τὸ τεταρτημόριον τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκει πρὶν ἢ φθάσῃ τὸ ἕβδομον τῆς ἡλικίας ἔτος, τὸ δὲ ἥμισυ πρὶν ἢ φθάσῃ τὸ δέκατον ἕβδομον.

» Ἐπὶ 10,000 ἀνθρώπων εἷς μόνον φθάνει εἰς ἡλικίαν 100 ὡς ἔγγιστα ἐτῶν. Ἐπὶ 1000 δὲ, ἓξ μόλις φθάνουσιν εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν. Καὶ ἐπὶ 500 μόλις εἷς φθάνει τὰ 80 ἔτη.

» Ὁ ἀριθμὸς τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς συμποσοῦται εἰς 1, 000, 000, 000, δηλαδὴ ἐν τῇ Εὐρώπῃ 200, 000, 000, τῇ Ἀσίᾳ 530, 000, 000, ἐν Ἀφρικῇ 150,000,000, ἐν Ἀμερικῇ 100,000, 000, καὶ ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ 20,000,000.

» Ὁ μέσος ὅρος τῶν κατ' ἔτος ἀποβιώσεων καθ' ὅλην τὴν γῆν ὑπολογίζεται εἰς 33, 333, 333, ἤτοι εἰς 91, 854, καθ' ἡμέραν, 3, 730 καθ' ὥραν, εἰς 60 κατὰ λεπτὸν, καὶ εἰς μίαν καθ' ἕκαστον δεύτερον λεπτόν. Τῶν δὲ γεννήσεων ὁ ἀριθμὸς ὑπερβαίνει καθ' ἓν εἰκοστημόριον τὰς ἀποβιώσεις.

» Κατὰ πᾶσαν χιλιάδα κατοίκων ὑπολογίζεται εἰς γάμος. Οἱ ἔγγαμοι ζῶσι περισσότερον τῶν ἀγάμων. Ὡσαύτως καὶ οἱ μεγαλόσωμοι τῶν μικροσώμων. Αἱ γυναῖκες ἔχουσι μεγλητέραν πιθανότητα ζωῆς παρὰ τοὺς ἄνδρας μέχρι τοῦ 50 ἔτους τῆς ἡλικίας των, μετὰ δὲ ταῦτα, τὴν αὐτήν.

» Αἱ πλειότεραι τῶν γεννήσεων γίνονται κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον καὶ Δεκέμβριον. Τὰ βρέφη τὰ γεννώμενα κατὰ τὸ ἔαρ εἰσὶν εὐρωστότερα τῶν κατὰ τὰς ἄλλας ὥρας τοῦ ἔτους. Αἱ πλεῖσται τῶν γεννήσεων καὶ ἀποβιώσεων συμβαίνουσιν ἐν ὥρᾳ νυκτός. Μόλις δὲ τὸ ὄγδοον τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἱκανὸν νὰ φέρῃ ὅπλα. »

(*) Τὰς περὶ Σαμαρειτῶν ταύτας εἰδήσεις ἠρανίσθημεν ἐκ τοῦ Journal des Débats. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι τὸ ὄνομα Ἀβισχαὶ δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν Γραφήν. Εἰς τοὺς Ἑβδομήκοντα μόνον ἀπαντῶμεν Ἀβεσσὰ ἢ Ἀβισαὶ υἱὸν τοῦ Σαρουτᾶς, καὶ ἕνα τῶν ἡρώων τοῦ Δαυΐδ. Ὡς υἱὸς τοῦ Ἐλεάζαρ ὁ Ἀβισχαὶ δὲν εὑρίσκεται· ὑπάρχει δέ τις Ἀβισοὺ υἱὸς Φινεὲ υἱοῦ Ἐλεάζαρ. Ὡσαύτως πόλιν Ῥαβιοὺς ἡ Γραφὴ δὲν ἀναφέρει, ἀλλὰ Ῥαβά. ΣΗΜ. ΑΙΒΓΘ.